

॥ जैनीय-त्रैराज्यशतकं-त्राषान्तरसंहितं ॥
॥ समाप्तम् ॥

आ अमूदय ग्रंथनी उपरा उपरी मागणी थवाथी आवृत्ति चोथी
प्रसिद्ध करवामां आवी वे.

फक्त १००० नकल.

सूचना.

आ ग्रंथमां प्रसिद्धकर्ताना शिक्षा शिवायनी कोइ पण कोपी (नकल)
वेचाली कोइपण ठेकाणे जणाशे तेना उपर घटता इलाजो छेवामां आवशे.

पुस्तक मळवानां ठेकाणां.

अमदावाद—प्रसिद्धकर्ता पासेथी.

” —राजनगर प्रिन्टींग प्रेस तथा जाणीता तमाम बुकसेलरो पासेथी

” —शा. वालाभाइ लगनदाव पासेथी. वे. कीकानटनी पोल.

मुंबाई—बंदरमां. नीमशी माणेकनी हुकानेथी.

अ॥ ग्रंथनो बाढावबोध करनार कहे ते के,--

॥ जपजाति वृत्तम् ॥

प्रबन्धचिन्तामणि, धर्मबिन्दु । श्रीहारित्रिद्राष्टकसंघषट्ठाः ॥
जाषान्तरेणात्रियुता यतः स्युः । सोऽयं प्रजावो मयि संघट्टये ॥ १ ॥

॥ अतुष्टुप् वृत्तम् ॥

मागधी संस्कृतेऽकारिरन्नामज्जरी नाटिका ॥
जयतिहुयणस्तोत्रे ज्ञानसारे तु गौर्जरी ॥ ३ ॥

॥ इति श्री जैनीय अथ्यापक, ब्राह्मी रामचर्च दीनानाथ विरचित
श्री वैराग्यदातकनो दंडान्वय संहित बाढावबोध समाप्त ॥

कोडाकोडि सागरोपमे, एक कालचक्र थाय. एवा अनंता कालचक्रे एक पुनल
परावर्त्तन थाय. ॥ इति पुनलपरावर्त्तन प्रमाणम्. ॥

थाय. आ दृष्टांत कथनमात्र हे. केम के, आ प्रमाण गणत्रीमां आवतुं नथी. गणत्रीमां तो
सूक्ष्म अक्षा पल्योपम आवे वे. तेनुं स्वरूप नीचे कहीए वीए.

पूर्व कहा एवा जुगलियाना एकेका बालाग्रना, असंख्याता खंन कल्पवा. ते बालाग्रना
खंने करी पूर्व कहा प्रमाणे, ते कूवां ठांशी ठांशीने जरीये. पढी तेमांथी पूर्वनी पेवे एकको
बालनो ककनो सो सो वर्ष काढाए. पढी ज्यारे ते कुवो तमाम खाली थाय, सारे एक सूक्ष्म
अक्षा पल्योपम थाय. तेनां असंख्यातां कोनाकोनी वर्ष थाय. तेवा दश कोनाकोना माग
रोपमे एक अक्षा सागरोपम थाय. एवी रीतना सागरोपमनुं प्रमाण आ जग्याए जाणव. आ
वात्तानो विशेष विस्तार श्री अनुयोगद्वार सूत्रमां तथा पांचमा कर्म ग्रंथमां वे. सांथी विस्तार
रना अर्थिये जोड देवुं.

एज रीते एटले पूर्व कह्या तेवा दश कोडाकोडि सागरोपमे, उत्सर्पिणी
अने बीजा दश कोडाकोडि सागरोपमे, अवसर्पिणी थाय. ए बे मलीने बीश

पयल स्वरूप जणावीए बीए केम के, आ बादर अन्हा पत्योपमे करीनेज जीवोनां आज्ञा
कांप्सिथति, कपोसिथति, पुद्गलरिथति आदिकतुं ममाण गणाय वे माटे, ते अन्हा पत्योपमना
पण छक्ष्म अने वादर एवा वे जेद ले, तेमां प्रथम बादर अन्हा पत्योपमतुं स्वरूप कहीए बीए.
देवकुरु उत्तरकुरु द्वैत्रमां जन्मेलां जुगलियांना बाल ते एवां के, जे जुगलने जन्मे एक
बे यावत् सात दिवस थाया होय, तेवा जुगलियाना केश (बाल) लेदने तना एवा ककडा
करवा के, ते ककडानो बीजो ककडो अद शके नही. तेवा बालाग्रने च्यार गाउनो लावो,
च्यार गाउनो पहोलो अने च्यार गाउनो उंनो एवा कुवामां ते बालाग्रने एवा टांशीवांशीने
जरीये के तेना उपर अदने चक्रवर्तिनूं सैन्य चाले, तोपण ते बालाग्र हाली शके नही. तथा
अग्निye बली शके नही, तथा पाणीए करी जीजाय नही. एटले तेनी अंदर पाणी उत्तरी
शके नही. तथा वायरे करी ते बालाग्र उनी शके नही, एवा ठांशी ठांशीने उत्तरा होय,
पली ते बालाग्रनो एकेको ककडो सो सो धर्ष काढीए, ते काढतां काढतां उयारे ते कुवो ते
मास खाईं थाय, सारे एक अन्हा बादर पत्योपम थाय. तेनां संख्यातां कोडाकोडि वर्षे

अथा ग्रंथना उद् मा तथा उष्ट्र मा पानानी पुंतिमां जणाव्युं ते
 के सागरोपमनु तथा पुद्गलपरावर्त्तननुं स्वरूप ग्रंथने अंते जणावी
 शू. ते ते इहां जणावीए वीए.

अति सूक्ष्मकालने एक समय कहे थे. तेवा असंख्याता समये एक आ-
 वली थाय. तेवी (१६७७७१६) एक क्रोड सडसल लाख शिक्तोतेरहजार वर्षों
 ने सोल आवलीये, एक मुहूर्त्त थाय थे. तेवा त्रीश मुहूर्त्तें एक अहोरत्रौरूप
 दिवस थाय थे. तेवा पंदर अहोरत्रौरूप एक पखवाडियुं थाय थे. तेवा वे पख
 वाडिये एक महिनो थाय थे. तेवा चार महिने एक वर्ष थाय थे. तेवा असं-
 ख्याता कोडाकोडी वर्षे एक पद्योपम थाय थे. तेवा दश कोडाकोडि पद्योपमे
 एक आळा सागरोपम थाय. ॥ इति सागरोपम प्रमाणम्. ॥

१ इहां पल्योपम अण प्रकारना थे. ते कहेंते. १ उक्षार पल्योपम. २ अक्षा पल्योपम.
 ३ कुंज पल्योपम. तेषां वली एकेकना बादर अने क्षुध एवा वे जेद. ते. तेषांना अक्षा पल्यो

अर्थ.—हे आत्मन ! (किं बहुला के०) एतुं कहेवे करीने शुं ! ते प्रकारे (जिणधम्म के०) जिनधर्मेने विषे (जइयवं के०) यत्न करवो. (जह के०) जेम (जिज के०) जीव जे ते (घोरं के०) जयानक एवा (जवोदहिं के०) संसाररूप समुद्रने (लहु के०) शीघ्रपणे (तरियं के०) तरीने (अणंतसुहं के०) अनंतु ठे सुख ते जेने विषे एतुं (सासयं ताणं के०) शाश्वतं स्थान एटले मोक्ष, तेने (लहइ के०) पासे. ॥ १०४ ॥

भावार्थ.—हे जठ्य जीवो ! आखा ग्रंथनो सारमां सार एटलो ज कहेवानो ठे के, जिनधर्मेने विषे प्रमाद रहितपणे प्रयत्न करो. के, जेथी तमने मोक्षतुं शाश्वतं सुख प्राप्त थाय. ते सुखतुं वर्णन अइ शके तेम नथी, तेम वतां जो तेना स्वरूपने जाणवानी मरजी होय तो श्री आचारंगजी सूत्रना पांचमा लोकसार नामा अभ्ययनमां जोइ लेज्यो. ॥ १०४ ॥

तुना तापवडे सारी पेठे तपेला एवा (नवमरुदेसे के०) संसाररूप मारवाड दे
 शाने विषे (।सवसुहदं के०) मोहा सुखने आपनार एवा (जिणधम्मकपपरकं
 के०) जिनधर्मरूप कटपवृक्षने (तुमं के०) तुं (सरसु के०) आश्रय कर. (आ
 जग्गये टीकाकारे कटपवृक्षनुं स्मरण केल्य. एवो अर्थ कखो ठे, ते विचा-
 र्ना योग्य ठे.) ॥ १०३ ॥

जावार्थ.—हे जीव ! संसारनां अनेक दुःखरूप मारवाड देखानी तपेली
 रेती, तेसां ब्रमण करता प्राणियोने न्होटा जागये प्राप्त यथेजो जिनधर्मरूप
 कटपवृक्ष, तेज आश्रय करवायोग्य ठे. के, जेथी सकल वांछित सुखनी सि-
 र्हु आय ठे. ॥ १०३ ॥

किं बहुना जिनधर्मं यतितव्यं यथास्वात्मा न्नोदधि घोरं
 किं बहुणा जिणधम्ममे । जड्यच्च जहं नवोद्धिं घोरं ॥

जघर्गीयं तीर्त्वा अनंतगुहं जन्तते जीवः शाश्वत रक्षानं
 जहं तरिष्यं शान्तसुहं । जहं चिन्तितं शान्तं ॥ १०४ ॥

त्रयकाणे के०) लागतुं एवुं जे संसाररूप वन, तेने विषे (रेजीव के०) हे जीव ! (तुमं के०) तुं (अभियकुंडसमं के०) अमृतना कुंड समान (जिणवयणं के०) जिनराजना वचनने (सेवसु के०) सेवन कख. एटवे सिद्धांतमां कहेवा अनुष्ठानने विधिसहित अंगीकार कख. ॥ १०२ ॥

त्रावार्थ.—आ संसाररूप त्रयंकर दावानलथी दाळेवो एवो जे तुं, ते जिन वचनरूप अमृतना कुंडमां मग था. अर्थात् रूढा अनुष्ठानने ग्रहण कख. जेथी तने अपूर्व सुखशांति थये. ॥ १०२ ॥

विषमे नवएवमरुदेशे अनंतडःखान्येनग्रीष्मतापस्नेनसंतमे
विसर्गमे नवमरुदेशे । अणंतडहगिरुहतावसंतते ॥

जिनधर्मएवकल्पहकस्तं

स्मर

तं हेअवि

विवसुखदं

जिणधम्मकप्परुक्कं । सरस्स तुमं जीव सिवर्सुहदं ॥१०३॥

अर्थ.—(जीव के०) हे जीव ! (विसर्ग के०) विषम एटवे चालनारने दुःख कारी एवा, अने (अणंतडहगिरुहतावसंतते के०) अनंतां दुःखरूप ग्रीष्मक-

તે, તેમ આ ધર્મરૂપ મિત્ર પણ મનોવાંચિત સુખ મેલવી આપવાથી સુમિત્ર સ-
 માન છે. તથા ગુરુ જેમ અસત્ માર્ગથી પાલો વાલે છે, તેમ આ જિનધર્મ પણ,
 નરક તિર્થચાદિક ડુર્ગતિમાં જવાથી પાલો વાલે છે. માટે તત્કૃષ્ણ ગુરુસમાન
 છે. તથા રથે કરીને જેમ માર્ગમાં સુખે સુખે જવાય છે, તેમ ધર્મરૂપ રથે કરીને
 મોક્ષ માર્ગમાં સુખે સુખે જઇ શકાય છે. માટે ધર્મને પરસ રથ સમાન કહ્યો
 છે. એવું જાણીને આત્મા જૈનધર્મને વિષે હૃદયમ કરવો. ॥ ૧૦૧ ॥

॥ આર્યવૃત્તમ્ ॥

ચત્તણાંગીનાંયાન્યનંતાંનિહઃશ્વનિતાન્યેવાનલસેનમઃપિંજવકાને મહાત્તીપે
 વજ્રગદ્ધાંતહ્વાનલ । પલિતૈર્જવકાણા મહાત્તીપે ॥

સેવસ્વ રેત્રીવ તં જિનવચનં અપ્રતકંપમં

સેવસ્વ રેત્રીવ ત્વં । જિણંવયણં અપિયૈકુંઠમસં ॥૧૦૨॥

અર્થ.—(મહાત્તીપે કે०) મહા ત્રયંકર એવું (વજ્રગદ્ધાંતહ્વાનલ કે०)
 ત્યાર ગતિમાં રહેલાં એવાં અનંતાં હઃશ્વરૂપ મહોટા અગ્નિયે કરીને (પલિતૈર્જવકાણા)

અપૂર્વ કટપવૃક્ક કહ્યો. ઇહું જાણીને તેનોજ આશ્રય કરવો. ॥ ૧૦૦ ॥

ધર્મઃ વંધઃ સુમિત્રં ચ ધર્મઃ ચ પરમઃ ગુરુઃ
ધર્મો વંધુ સુમિત્રો ય । ધર્મો ય પરમો ગુરુ ॥

મોક્ષમાર્ગવૃત્તાનાં

ધર્મઃ પરમઃ સ્યંદનઃ સંયઃ

મુક્તમગપયદ્રાણં । ધર્મો પરમસંદણો ॥ ૧૦૧ ॥

અર્થ.—રે જીવ ! (ધર્મો કેળ) આ જિનધર્મ જે તે (વંધુ કેળ) વંધુ (ત્રાદ) સમાન હે. (ય કેળ) વલી (સુમિત્રો કેળ) સારા મિત્ર સમાન હે. (ય કેળ) વલી (ધર્મો કેળ) ધર્મ જે તે (પરમો ગુરુ કેળ) હત્કુદ્રા ગુરુ સમાન હે. વલી તે (ધર્મો કેળ) ધર્મ જે તે (મુક્તમગપયદ્રાણં કેળ) મોક્ષ માર્ગને વિષે પ્રવર્તેલા પુરુષોને (પરમસંદણો કેળ) હત્કુદ્રા રથ સમાન હે. ॥ ૧૦૧ ॥

ત્રાવાર્થ.—જેમ આપદ કાલને વિષે ત્રાદ સહાયતા કરે હે, તેમ સંસારરૂપ આપદકાલમાં, આ જિનધર્મ પણ સહાયતા કરે હે; માટે ત્રાદ સમાન હે. તથા સારો મિત્ર જેમ હિતકારી અર્થને મેલવી આપવાથી સુખ કરે

॥ अनुष्ठप् वृत्तम् ॥

जिनधर्मः अयं जीवानां अपूर्वः कल्पपादपः

जिणधम्मो ऽयं जीवाणं । अपूर्वो कप्पपायवो ॥

स्वर्गापवर्गसुखानां फलानां दायकः अयं

सग्गापवर्गसुत्ताणं । फलानं दायगो ऽमो ॥ १०० ॥

अर्थ.—(अयं के०) आ (जिणधम्मो के०) जिनधर्मं जे ते (जिवाणं के०) जीवोने (अपुवो के०) अपूर्वं एतले अप्रसिद्ध एवो (कप्पपायवो के०) कल्पवृक्षं ते. केम के, (इमो के०) ए जिनधर्मरूप कल्पवृक्ष जे ते (सग्गापवर्गसुत्ताणं के०) स्वर्ग एतले देवलोके अने अपवर्ग एतले मोक्ष तेना सुखरूप (फलानं के०) फलानो (दाइगो के०) आपनारो ते. ॥ १०० ॥

जावार्थ.—आ जिनधर्मरूप कल्पवृक्ष अपूर्वं ते. एतले प्रसिद्ध कल्पवृक्ष तो, फल आ लोकने विषे रहैलां पुद्गलिक सुखनेज आपनार ते. परंतु आ धर्मरूप कल्पवृक्ष तो, स्वर्गादिक फलने तथा मोक्ष फलने आपनार ते. माटे

એતિ કે૦) નથી જાણતા. અર્થાત્ નથી જાણી શકતા, (તાણે કે૦) તે (નરા-
ણે કે૦) પુરુષોના (વિદ્યાણે કે૦) ।વજ્રાનને વિષે (તહ કે૦) તથા (ગુણેસુ
કે૦) ગુણને વિષે, (કુસલતં કે૦) કુસલપણને (ધિદિ કે૦) ધિક્કાર થાત્ !
ધિક્કાર થાત્ !! ॥ ૯૯ ॥

નાવાર્થ.—જગત્ને વિષે જે પુરુષોનું શિદ્ધપચાતુર્ય, કલાકૌશલ્ય, ઔદાર્ય
તથા ઝોર્ય ધૈર્યદિકને વિષે કુશલપણું ધણું જ વલણાય હે, ઇટલે રત્નાદિકની
પરીક્ષા કરવામાં ઘણા હાહ્યા કહેવાય હે, તે પુરુષો સુલકારી અને સત્ય એવા
ધર્મરૂપ રત્નની પરીક્ષા, જો ન કરી શક્યા, તો તેમના સઘલા હદાપણપણને
અતિશે ધિક્કાર થાત્ !! ધિક્કાર થાત્ !! ! તે ઉપર શાસ્ત્રમાં કહ્યું હે કે, વ-
હોતેર કલામાં કુશલ એવા પંડિત પુરુષો હોય, તોપણ જો તેમણે સર્વ ક-
લામાં શ્રેષ્ઠ એવી જે ધર્મની કલા નથી જાણી, તો તે નિશ્ચે અપંડિતજ જા-
ણવા. માટે સર્વ પરીક્ષા કરતાં ધર્મરૂપ રત્નની પરીક્ષા કરવી, તેજ શ્રેષ્ઠ પ-
રીક્ષા હે. ॥ ૯૯ ॥

नावार्थ.—कुगुरु कुदेव अने कुधर्म तेमनो अंगीकार करवारूप अभ्यव-
 सायने विषे एटवे सिध्यात्वने विषे नरकपातादिक अनंत दोष प्रकट दे-
 खाय वे, पण तेसां गुणनो तो लवलेश पण देखातो नथी. तोयपण मोहे क-
 रीने अंध थण्ळा जीवो, ते सिध्यात्वनोज आश्रय करे वे. एटवे ते सिध्या-
 त्वनेज अंगीकार करे वे. परंतु जिनधर्मेने अंगीकार नथी करता, ते घणुंज
 खेदकारक वे. !!! ॥ ए८ ॥

धिक्कधिक तव तेषां नराणां विज्ञानोन्नतये तथा गुणेषु कुशलत्वंयत्
 धिंही ताण नराणां । विज्ञाणे तह गुणेषु कुशोजितं ॥

सुखरूपे सत्यरूपे धर्मस्तेन सुपरीक्षां ये न जानन्ति

सुहसञ्चधर्मसरयवे । सुपरिस्वकं जे न जाणति ॥ ए९ ॥

अर्थ.—(सुहसञ्चधर्मसरयवे के०) सुखकारी अने सत्य एवा धर्मरूप
 रत्नने विषे (जे के०) जे पुरुषो (सुपरिस्वकं के०) चत्री रीते परीक्षाने (न जा-

जिनेन्द्रधर्मेने प्रत्यक्षपणे देखे वे, तोयपण अज्ञाने करीने आंधला एवा जे पु-
रुषा, ते जेस जे वस्तु वे, तेस ते वस्तुने जणावनार एवा श्री जिनधर्मेने अंगी
कार नथी करता. ॥ ८७ ॥

मिश्रयत्वे अतंतदोषाः

प्रकटा दृश्यते न अपि च गुणलेशः

मिह्ने अणंतदोसा । परमा दीर्क्षति न विर्यं गुणलेशो ॥

तथापि च तं एव जीवाः ह्रीतिविस्मये मोहधाः निषेवते

तद्विविधं तं चैवं जिर्या । ह्री मोहधां निसेवति ॥ ८८ ॥

अर्थ.—(मिह्ने के०) मिश्रयात्वेने विषे (पयडा के०) प्रकट एवा (अणंतदो-
सा के०) अतंत दोष जे ते (दीर्क्षति के०) देखाय वे. (य के०) बली. तेमां
(गुणलेशो वि के०) गुणनो लेशमात्र पण (न के०) नथी (तद्विविध के०) तोय
पण (मोहधा के०) मोहे करीने आंधला एवा (जिर्या के०) जीव जे ते (तं चैव
के०) ते मिश्रयात्वेनेज (निसेवति के०) सेवे वे. ते (ह्री के०) निश्चे बाहुंज आ-
श्चर्य वे !!! ॥ ८८ ॥

પ્રત્યક્ અનંતગુણે જિનેદ્ધર્મે ન દોષલેશોપિ
 પચ્ચસ્કમ ધ્યાતગુણે । જિણિદ્ધમ્મે ન દોસલેસોવિ ॥

તથાપિ નિશ્ચયે અજ્ઞાનેન અંધાઃ ન રમંતે કદાપિ તસ્મિન્નજિનમતે લીલાઃ
 તદ્દેવિ હું અન્નાણંધા । ન રમંતિ કર્યાવિ તંમિં જિર્યા ॥૯૭॥

અર્થ.—(પચ્ચસ્કં કેળ) પ્રત્યક્ પ્રમાણે કરીને સિદ્ધિ થવો, અને (અણંતગુણે
 કેળ) અનંતા હે ગુણ તે જેને વિષે થવો (જિણિદ્ધમ્મે કેળ) જિનેદ્રના ધર્મ
 તેને વિષે (દોસલેસોવિ કેળ) અપયશ પ્રમુખ દોષનો લેશ પણ (ન કેળ) નથી.
 (તદ્દેવિ કેળ) તોયપણ (અન્નાણંધા કેળ) અજ્ઞાને કરીને આંધલા થવા (જિયા
 કેળ) જીવ જે તે (હુ કેળ) નિશ્ચે (તંમિ કેળ) તે જિનેદ્રનાથિત ધર્મને વિષે (ક
 યાવિ કેળ) ક્યારે પણ. ઇટલે કોદ્ર વચ્ચત પણ (ન રમંતિ કેળ) નથી રમતા. ઇ
 ટલે નથી જોડાતા ! ॥ ૯૭ ॥

ત્રાવાર્થ.—આ લોકને વિષે યશ, અને પરલોકને વિષે સ્વર્ગ તથા મોક્ષનાં
 સુખ આપવારૂપ ગુણવાલા, અને જેને વિષે કાંદ્ર પણ દોષ નથી થવા, શ્રી

યથા દૃષ્ટિસંયોગઃ ન જન્વતિ જાતયંધાનાં જીવાનાં
જહં દિદ્દીસંજોગો । નં હોઈ જન્મધયાણ જીર્વાણં ॥

તથા જિનમતસંયોગઃ ન જન્વતિ મિથ્યાત્વેન અંધાનાં જીવાનાં
તહં જિણમયસંજોગો । નં હોઈ મિહંધજીર્વાણં ॥૯૬॥

અર્થ.—(જહ કેળ) જેમ (જન્મધયાણ કેળ) જન્મારાથીજ અંધ એવા (જી-
વાણં કેળ) જીવ જે તેમને (દિદ્દીસંજોગો કેળ) દૃષ્ટિનો સંયોગ જે તે, એટલે
અંધે કરીને દેખવું (ન હોઈ કેળ) ન હોય. (તહ કેળ) તેમ (મિહંધજીવાણં
કેળ) મિથ્યાત્વે કરીને અંધલા એવા જીવોને (જિણમયસંજોગો કેળ) જિનમ-
તનો સંયોગ જે તે, એટલે જિનમતની પ્રાપ્તિ (ન હોઈ કેળ) ન હોય. ॥૯૬ ॥

ત્રાવાર્થ.—જેલ જન્મારાથી અંધ થયેલા પુરુષોને રશૂલ પદાર્થ પણ દેખ-
વામાં આવતો નથી, તેમ મિથ્યાત્વરૂપ કુલાસનાયે કરીને વિવેકરૂપ ચક્ષુષ-
રહિત થયેલા જીવોને પણ, જિનશાસનરૂપ સૂર્ય દીવામાં આવતો નથી. એ-
ટલે જિનશાસનની પ્રાપ્તિ નથી. ॥ ૯૬ ॥

कृष्णमात्र पण रही न शकुं, ते हुं तहारा माटे करावा, मांड्या एवा झण उप-
 वासे करीनेज मरण पासुं. ते माटे एम मातुं तुं के, आ वाणियाये मने भार-
 वाने माटे तहारुं वर्णन कर्तुं जणाय ठे ! ते माटे तुं रयां जा. के, ज्यां फरीने
 सहारे देखवो न पडे. एम कह्तीने तेणे ते मणिने ठेदे नांखी दीधी. ते अवस-
 रे जयदेवे आनंद पामीने तरकाल नमस्कार करीने चिंतामणी ग्रहण करीने,
 संपूर्ण थयो ठे मनोरथ ते जेनो एवो सतो पोताना नगरने सन्मुख चाढ्यो.
 मार्गमां महापुर नगरने विषे मणिना प्रजावथो जेने घणुं ड्रव्य प्राप्त थयुं ठे
 एवो ते कुमार सुबुकि शेवती रत्नवती नामे पुत्री तेने परणीने बहु परिवार
 सहित हस्तिनापुर नगरे आढ्यो. आवीने पोताना माता पिताने पंगेलाग्यो. ते
 अवसरे तेवी समृद्धि सहित तेने जोडने माता पिता आनंद पाम्यां, अने तेनी
 प्रसंसा करावा लाग्यां. अने कुटुंबी लोको तेनुं सन्मान करावा लाग्यां. अने बीजा
 लोको पण तेनी स्तवना करावा लाग्या. पोते जावजीव सखी सुखी थयो. ए
 प्रकारे धर्मरूप रत्ननी प्राप्तिने विषे पशुपाल अने जयदेवना उपनय केलो.

તાની બોકડિયોના સમૂહને લેદ્રને ગામના સન્મુખ ગયો. ત્યાર પછી જયદેવે
 નિશ્ચય કર્યો કે, પુણ્યરહિત એવા આના હાથમાં આ ચિંતામણી રલ નહી
 રહે, એમ વિચારીને જયદેવ પણ તેની પૂંતે ચાલ્યો. હવે પશુપાલ માર્ગને વિષે
 ચાલતો સતો કહેવા લાગ્યો કે, હે મણે ! હમણાં આ બોકડિયો વેચીને બરાસ
 દલાદિક લાવીને તહારી પૂજા કરીશ. તહારે પણ મહારો ચિંતિત અર્થ પૂર-
 વાને વિષે હથમ કરવો. વલી હે મણે ! હજી ગામ પણ બેટે છે, માટે માર્ગમાં
 કાંદક કથા કહે. અને જો તું ન જાણતો હોય તો હું તને કહું. તું સાંત્રલ્ય.
 એક નગરને વિષે એક હાથનું દેહેરું, અને તેમાં ચાર હાથના દેવ છે. એ પ્રકારે
 વાતંવાર મણિની આગલ કહ્યું, તોપણ તે મણિ બોલતો નથી. તેટલામાં તે
 મૂર્ખ, રોષ ચઢાવીને તે મણિને કહેતો હવો. અરે ! જો તું હુંકારો પણ આપતો
 નથી, તો વાંઘિત અર્થ નિષ્પન્ન કરવાને વિષે તહારી સ્ત્રી આશા ! ! અથવા ત-
 હારું નામ ચિંતામણી એ સાચું છે. જૂઠું નથી. કેમ કે, તને પામ્યો ત્યાંથી માં-
 ડીને મહારા મનનો ચિંતા જતો નથી ! ! વલી જે હું રાવ અને બાકા વિના

करांजने रमया आपीश. पढी पशुपाले कहुं. इहां आवा घण। पथरा पड्या
 ठे, ते तमे पोतेज केम लेता नथी? जयदेव बोढ्यो. हसनं महारे घर जा-
 वानी जतावल वे, माटे एज मने आप्य. तुं इहांथी बीजो पामीश. पवी रीते
 कहुं, तोपण ते पशुपाले परने उपकार करवाना स्वजावे रहितपणे करीने तेने
 न आप्यो. पढी जयदेवे उपकारबुद्धिमे करीने तेने कहुं. हे नद्र! जो तुं
 मने नथी आपतो, तो तुं पोतेज ए चिंतामणी रत्ननुं आराधन कल. जेथी
 आ चिंतामणी तने पण वांठित फल आपे. त्यारे पशुपाले कहुं. जो आ चिं-
 तामणी साचुं वे, तो महारं चिंतवन करेहुं बहु वोरडीना फलनुं चूरणादिक
 शीघ्र आपो. त्यारे लगारेक हसीने जयदेवे कहुं. अहो! एम न विचारीये.
 जण उपवास करीने संध्या समये ए मणिने शुक्र पाणीथी पखालीने शुक्र
 भूमिये जंचे स्थानके स्थापन करीने चंदन, वरास, फूलादिकबडे पूजांने अने
 वली नमस्कार करीने पढी एनी आगल जे पोताने इष्ट होय, ते चिंतवन क-
 रीए, ते सर्व पण प्रातःकालमां पामीये. ए प्रकारे सांजलीने ते पशुपाल पो-

खाण, करबट, पत्तन, समुद्रतीर घटला स्थानकोने विषे ते चिंतामणीने खोलतो सतो घणा काळ नभ्यो; परंतु क्यांहि ते रत्न पाम्यो नही. पत्ती ज-
दास मनवालो बडने पोताना मनमां विचार करवा लाग्यो के, हुं! आ चिं-
तामणी रत्न साचुं वे? के जुनुं वे? जे माटे क्यांहि पण देखवामां आवतुं
नथी!! अथवा शास्त्रमां कहेहुं ते मणिनुं बत्तापणुं फेरफार न होय; माटे
क्यांहि पण हशे. एवो निश्चय करीने करीने पण घणी मणिनी खाणो जोतो
सतो ते रत्ननी घणी खोल करवा लाग्यो. तयार पत्ती एक दहाडो कोड वृद्ध पु-
रुष तेने कहुं के, हे नट्ट! इहां एक मणीनी खाण छे, तेने विषे जे पुण्यवंत
प्राणी होय, ते चिंतामणी पामे. पत्ती जयदेव तेना वचनथी त्यां जडने चिंता
मणी खोलवा लाग्यो. ते अक्सरे त्यां एक मंदबुद्धिवाला पशुपालना हाथमां
गोल आकारवालो पथरो देखीने ते पथराने शास्त्रमां कहेला लक्षणोय करी
ने चिंतामणी जाणीने, ते जयदेव ते पशुपालनी पासे माग्यो. तयारे पशुपालने
कहुं. तमारे आ पथरानुं हुं काम वे? जयदेव कहुं. हुं महारे घेर जडने जो-

कथा ८ मी.

इहां पशुपाल अने जयदेवनुं वृत्तांत आ नीचे प्रमाणे.

इस्तिनापुर नगरने विषे नागदेव नामा शेवनी वसुंधरा चार्थानी कुलमां
जलपन्न थपला जयदेव नामे पुत्र हतो, तेणे वार वर्ष सुधी रत्ननी परीक्षानो
अजयास कर्षो. त्यार पढी ते शास्त्रना अनुसारे महा प्रज्ञाववाहुं चिंतामणि
रत्न जाणीने बीजा मणियोने पयरातुल्य गणीने तेज चिंतामणि रत्नने मेळ-
ववा माटे सर्व नगरने विषे हाट हाट अने घर घर प्रये जमतो हतो; परंतु
ते रत्न कयांहि पण पामयो नही. त्यारे खेद पार्माने माता पिताने कहतो हवो
के, महारं चित्त चिंतामणी रत्नने विषे लागुं ठे, माटे हुं तेने अर्थ बीजे ठे-
काणे जइश. त्यारे माता पिताए कहुं. हे पुत्र ! आतो निश्चे कट्यनाज ठे.
परंतु परमार्थ थकी चिंतामणी नथा. ते कारण माटे तुं पोतानी खुशी प्रमाणे
बीजां रत्नोथी दयापार कर. एवी रीते बहु कहुं, परंतु जयदेव, चिंतामणी
पामवानो निश्चय करीने इस्तिनापुरथो नीकळाने घणा पर्वत, नगर, गाम,

अर्थ.—हे जीव ! (तुह्यविहवाणं के०) तुह्य विन्नववाद्याने (जह के०) जेम
(चिंतामणिरयणं के०) चिंतामणि रत्न जे ते (सुखदं के०) सुखन्न एवुं (न हु
होइ के०) नज होय (तह के०) तेम (गुणविहववजियाणं के०) गुण रूप वै-
न्नवे करीने रहित एवा (जियाण के०) जीवोने (धम्मरयणं पि के०) धर्मरत्न
जे ते पण, सुखन्न न होय. ॥ ए५ ॥

नाचा अर्थ.—तुह्य विन्नववाद्या जीवोने एटले पशुपाक्ष जेवा स्वल्प पुण्य-
वाद्या प्राणियोने, जेम चिंतामणि रत्न सुखे पामवा जोग्य न होय, अर्थात्
पुण्यहीन जीवो, जेम चिंतामणि रत्न पामी शके नहीं, तेम सम्यक्त्वादि
गुणरूप विन्नवे करीने रहित एवा प्राणियो, शुरु धर्मरूप रत्नने पामी शके
नही. जे जयदेव कुमारनी पेढे घणा पुण्यरूप गुणोए करीने नरेदा होय,
तेज प्राणियो, आ मनुष्यगतिने विवे चिंतामणि रत्नसमान सद्धर्म प्रत्ये
पामे वे. ॥ ए५ ॥

चना ककडा साटे, अमूढ्य एवा चिंतामणि रत्नने कोण न ग्रहण करे? तथा
 धूल आपीने सोनुं कोण न ग्रहण करे? तथा पाणीनो विंदु आपीने अमृतना
 समुद्रने कोण न ग्रहण करे? तथा पोताने रहेवानुं पुंफसुं आपीने चक्रवर्त्तिनुं
 राज्य कोण न ग्रहण करे? अर्थात् तरातरत्नना विचारनार तो तरतज ग्रहण
 करे. तेवीज रीते आ मलमूत्रादिके करीने जरूर एवा देहवडे पुर्वे कहेद्या
 चिंतामणीरत्न समान जैनधर्मने कोण न ग्रहण करे? अर्थात् जे महामूर्ख
 होय तेज न ग्रहण करे. ॥ १ ॥ ३ ॥

एवी रीते विचारीने आ महामतिन एवा शरीर जपरथी मोह जतारीने,
 जेम बने तेस शुरु एवा धर्मने ग्रहण कख. ॥ ए४ ॥

यथा चिंतामणिरत्ने सुजने न निश्चे पवति तुच्छादिपदानां अल्पपुण्यानां
 जहं चिंतामणिरपणं । सुजहं नं हुं होई तुजविहंवाषां ॥

गुणविपन्नवर्जितानां जीवानां तथा धर्मरत्नमपि

गुणविहर्षवज्रियाणं । जियाणं तर्ह धम्मरपणंपि ॥ २५ ॥

ज्ञावार्थ.—हे जीव ! आ अशा श्रुता देहवडे परलोकमां निरंतर सहायका
री एवो धर्म उपाजर्जन थाय वे, तो शुं न परिपूर्ण थयुं ? अर्थात् सर्वे परिपूर्ण
थयुं. एटले वणो महोटो लात्र मद्यो, एम जाणवुं. तेमज आ मलमूत्र जरेला
देहवडे निर्मल एवो जिनधर्म उपाजर्जन थाय तो, शुं परिपूर्ण लात्र न मद्यो
कहेवाय ? अर्थात् जगत्मां जेटला लात्र कहेवाय वे, ते सर्वे लात्र मली चू-
क्याज कहेवाय. तेमज रोगादिकने आधीन एवा देहवडे जो स्वाधीन एवो
जिनधर्म मले, तो शुं एने कांइ पण मलवानी खामी रही कहेवाय ? अर्थात्
नज कहेवाय. ते कहुं वे के,—

चिन्तारलमनध्यं चेत्प्राप्यते काचसंचयैः ॥

रेणुना चेद्भिराणं चैरसुधाविधनैरिबिन्दुना ॥ १ ॥

गृहेण यदि साम्राज्यं देहेन सुकृतं यदि ॥

कस्तदा तन्न गृहीयान्तत्वात्तत्रविचारकः ॥ २ ॥ शुभम् ॥

अर्थ.—तत्र अने अतत्त्वना विचार करनार (बुद्धिमान्) पुरुष जे ते, का-

सहन करी शक्तो नथी, स्थारे नरकनां दुःसह दुःख तद्वाराधी केम सहन
 यशे ? अने परलोकमां तहारी शी गति यशे ? एम गुरु महाराज जपदेश
 करे ते. ॥ ८३ ॥

अस्थिरेण स्थिरः समवेद्य निर्मलः परवशेनरागादिना स्वार्थानः
 अस्थिरेण स्थिरो समवेत्ते । ए निर्ममलो परवसेण साहीणि ॥
 देहेन यदि जपाज्यते धर्मः तदा किं न पर्याप्तं किं न संपन्नं
 देहेन जडं विटर्पद । धर्मो तो किं न पर्जन्यं ॥ ८४ ॥

अर्थ.—रे जीव ! (जड के०) जो (अस्थिरेण के०) अस्थिर एवा, तथा (सम
 वेत्ते के०) मलसहित एवा, अने (परवसेण के०) परवश एवा (देहेण के०)
 देहवडे (स्थिरो के०) स्थिर एवो, अने (निर्ममलो के०) निर्मल एवो. अने (सा
 हीणि के०) पीताने स्वाधीन एवो (धर्मो के०) धर्म जो ते (विटर्पद के०) ज-
 पार्जन शक्ये ते, तो (ता के०) स्थारे तद्वारे (किं न पल्लतं के०) भुं न प्राप्त
 ययुं ? अर्थात् सर्वे प्राप्त ययुं. ॥ ८४ ॥

જદને ધર્મ સાંઘલી શકતો નથી, તથા મોહધર્મની ધરની જંજાલને વિષે મૂઠ
 ધડને રહ્યો છે. અર્થાત્ સાધુ પાસે જદ નિત્ય શું સાંઘલવું છે? ઘણીવાર સાંઘ-
 લેલું છે. એમ ધારીને ધર્મ સાંઘલવાની અવજ્ઞા કરે છે. તથા જાત્યાદિકના અ
 નિમનથી તથા ક્રોધથી તથા પ્રમાદથી એટલે તથાદિક કુલ્યસન સેવવાથી
 તથા કુપણપણથી એટલે જો હપાશ્વે જદશું, તો કોઈ ધર્મમાર્ગની ટીપમાં
 લોકલાજથી કાંઈ આપવું પડશે. તથા ત્રયથી એટલે જો હપાશ્વે જદશું, તો
 નરકાદિકનાં દુઃખ સાંઘલવાં પડશે. તથા શોકથી તથા અજ્ઞાનથી એટલે
 ત્રાદ્બંધ દોસ્તદારના ના કહેવાથી તથા વ્યાક્રેપથી એટલે જાણી જોઈને
 ઘણી જંજાલ જતી કરવાથી તથા કુતૂહલથી એટલે ગીત નાટકાદિકના
 હંદમાં પડવાથી તથા રમણથી એટલે જનાવરની સાથે ક્રીડા કરવાથી દ્રવ્ય-
 દિક અનેક કારણોથી પામેલું એવું પણ મનુષ્યપણું એલે ગમાવે છે. એટલે ત્રવ
 સમુદ્રથી તારનાર અને સકલ સુખને આપનાર એવા જિનધર્મને કરતો નથી,
 અને સાંસારિક સુખની વાંલા કરે છે. પણ હે જીવ! તું સામાન્ય દુઃખ પણ

હર્ષન પુનઃ જિનધર્મઃપ્રકાશોલ્લસ્યઃ ત્વં પ્રમાદસ્યાકરઃભ્રાત્રિઃ સુહૃંયોર્પ્રેહિમુચ્ચવાંતકા વ
હર્ષહો પુર્ણ જિણધર્મમો । તેમં પમાર્યાયરો સુહેસી ય ॥

હઃસહંચાસિત વ નરકહઃભં કથંભં ત્રવિપ્યમિશ્રતઃકારણાત સન્ ન જાનીમઃપરલોકે

હર્ષમહં ચ નરપંડરુકં । કહે હોહિસિ તં મ્મં યાણાંમો ॥૯૩

અર્થ.—હે જીવ ! આ (જિણધર્મમો કેળ) આ પામેલો જિનધર્મ જે તે,
(પુણ કેળ) વલી ફરીથી પામવો (હર્ષહો કેળ) મહાદુર્લભ છે, અને (તુમ કેળ)
તું (પમાયાયરો કેળ) પ્રમાદની લાણ છે, અને (ય કેળ) વલી (સુહેસી કેળ)
સુલની વાંઝા કરે છે. પટલે પ્રમાદ કરીને સુલની વાંઝા રાલે છે, તે સુલ તને
કયાંથી મલશે ? (ચ કેળ) અને (નરપટુઃભં કેળ) નરકનાં દુઃખ જે તે (હુસહં
કેળ) દુઃખે કરીને પણ સહન કરવાં કલણ છે. માટે (તં કેળ) તે (ન યાણામો
કેળ) હું નથી જાણતો કે, (કહે હોહિસિ કેળ) તું કિયે પ્રકારે યદ્દશ ? પટલે
તહારી શી ગતિ થશે ? તે હું નથી જાણતો. ॥ ૯૩ ॥

ત્રાવાર્થ.—શ્રી શ્રાવશ્વક નિર્યુક્તિમાં કહ્યું છે કે, શ્રાવસથી સાધુ પાસે

યસમાત પુનરાપિ ધર્મા સામગ્રી હર્ત્ત્વા હે જીવ

જન્મહા પુર્ણરવિ પૂર્ણા । સામગ્રી હર્ત્ત્વા જીવ ॥ ૯૮ ॥

અર્થ.—(રે જીવ કેળ) હે જીવ (તુમં કેળ) તું (હુણસુ કેળ) ધર્મને વિષે બોધ પામ્ય. અમે (નાજણં કેળ) ધર્મને જાણીને (જિણમયંમિ કેળ) જિ-
નશાશનને વિષે (માધુશ્ચસિ કેળ) મોહ ન પામ્ય. ઇટલે સમ્યક્ પ્રકારે જિ-
નધર્મ અંગીકાર કસ્ય. (જન્મહા કેળ) જે હેતુ માટે (જીવ કેળ) હે જીવ ! (પુ-
ણરવિ કેળ) ફરીને પણ (પ્રસા કેળ) આ (સામગ્રી કેળ) ધર્મ સામગ્રી જે
તે (હુલ્લહા કેળ) હુલ્લેત હે. ઇટલે ફરી ફરીને ધર્મ સામગ્રી મલવી મહા હુ-
લર્ત્ત્વે હે. ॥ ૯૭ ॥

જાતાર્થ.—હે આત્મન્ ! ધર્મ સાધન કરવાના અંગરૂપ ઇટલે મનુષ્યનો જીવ,
શુદ્ધ શ્રદ્ધા, સંજમ, અને તેને વિષે વીર્યનું કોરવહું, તે ફરી ફરીને ત્રકવેધની
પેલે, મલહું મહા હુલ્લેત હે. ઇટલે કાકતાલીયા ન્યાયથી એક વચ્ચત તને મ-
દયું હે, તે ફરીથી મલહું અસ્યંત હુલ્લેત હે. ॥ ૯૭ ॥

किं परलोके

गुरुडः खनावनं

जयति

हे अज्ञान हे मुः

किं परलोके गुरुड । स्कं नायणं होहि सि ज्ञर्पाणा ॥ ८१ ॥

अर्थ—(रे जीव के०) हे जीव ! तूं (बुद्ध के०) धर्मेने विषे बोध पान्य.

पण (नामुद्ध के०) मोह न पान्य. जे कारण माटे (रेपाव के०) हे पाप जीव !

(पमायं के०) प्रमादने (मा करेसि के०) न करीश. (अयाण के०) हे अजाण !

एतवे हे मुह ! प्रमाद करीने (परलोए के०) परलोकने विषे (गुरुडः खनायणं

के०) सहोटा दुःखने रहेवाना नाजनरूप (किं के०) केम (होहि सि के०)

आय वे ? ॥ ८१ ॥

नावार्थ.—हे आत्मन् ! तूं अहृष्टना वंशथी दुर्लभ एवा मनुष्यजवने पा-

मीने तेमां बली जैनधर्म पामीने धर्मेने विषे प्रमाद न करय. तेम ततां जो

प्रमाद करीश, तो महा दुःखने पामीश. ॥ ८१ ॥

बुद्धचरम

रे जीव

तुं

मामुद्ध

जिनपथे

ज्ञात्वासरूपं

बुद्धसु

रे जीव

तुमं

मामुद्धसि जिगर्भयंसि

नार्कणां ॥

वे माटे. जेमके, कोइने झूली देवा खड जाय वे, अने ते झूली सो ढगलां
ठेटी वे, त्यारे ते माणस जेम जेम झूली सन्मुख पगलां नरे वे, तेम तेम नेमे
मृत्यु नजिक नजिक आवतुं जाय वे, अने ते वखत तेने खानपानादिक
कांइ पण गमतुं नथी. केमके, एने मृत्यु नकी हुंकरुं जाण्युं वे माटे. तेम हे
वेतन ! तहारां पण जेम जेम वर्ष जाय वे, तेम तेम तहारे पण मृत्यु सन्मु
ख आवे जाय वे. एटवे जो कदि तहारं आयुष्य सो वर्षनुं होय, अने ते
मांथी जे जे वर्ष गयां, तेतहुं आयुष्य सो वर्षमांथी उहुं थयुं जाणवुं. अर्थात्
आ अल्प आयुष्य ऊपाटाबंध पुर थरो, अने मनना मनसुबा मनमां रहि
जरो, अने पाळलथी घणोज पश्चात्ताप थरो ! माटे प्रमाद बोडीने परलोकरुं
साधन करवामां सावधान था. ॥ ९० ॥

एज वातने मूल ग्रंथकार पण जणावे वे के,

रेजीव बुध्न मांमु । प्र मां पर्मायं करेसि रेर्पाव ॥

કાલપ્તર અરવટ રસ્ય ચર્તા િનઃ શ્રોત્રપર્મે જીવિતં મર્ચાંતો જલંતં સ્વશ્ચોયઃ પ્રવાહઃ

કાલર્પરહદ્ધમનોહિ । સોસિર્જહ જીવિયંતોહં ॥ ૯૦ ॥

અર્થ.—હે જીવ ! તું (સરીરવાવીડ કેળ) શરીરરૂપ વાળ્યને વિષે (કિયંતં-વેલં કેળ) કેટલા કાલ સૂધી (કીલસિ કેળ) ક્રીડા કરીશ ? (જહ કેળ) જે શરીરરૂપ વાળ્યને વિષે (પદ્સમયં કેળ) સમય સમય પ્રત્યે (કાલરહદં ઘડીહિ કેળ) કાલરૂપ રહેટની ઘડીયો વડે (જીવિયંતોહં કેળ) જીવિતરૂપ જલનો પ્રવાહ (સોસિર્જહ કેળ) શોષ પામે છે. અર્થાત્ સૂકાહ જાય છે. ॥ ૯૦ ॥

ત્રાવાર્થ.—જેમ રહેંટ વડે વાળ્યમાંથી જેમ જેમ પાણી કાઢીય, તેમ તેમ તે પાણી તરું થતું જાય છે. તેમ હે જીવ ! તેં પણ જેટલું આયુષ્ય વાંધીને જન્મ લીધો છે, ને તેમાંથી જે જે સમય જાય છે, તેટલું આજલું તરું થતું જાય છે. કહેવત છે કે, માત્રાપ જાણે કે, મહારો દિકરો મહોટો થાય છે, પણ તે દિવસે દિવસે આજલું ઘટવાથી નહાનો થતો જાય છે. ય પ્રમાણે વિચારતાં નો, આજલાનો અંત આવતાં વાર નહિ લાગે. કેમકે, સમયે સમયે ઘટવાપણું

(जीवा के०) जीव जे ते (कयावि के०) कोइ बखत पण (हु के०) निश्चे (संसा
रचारगाउ के०) संसाररूप बंधिखानाथी (खण्णि के०) इणमात्र पण (नय
जिविजंति के०) उद्वेग नथी पामता. एटले वैराग्य नथी पामता ! आते केटहुं
बहुं आश्चर्य ? ॥ ८९ ॥

नावार्थ.—जेम कोइ जालो मारे, ने तेनी वेदना थती होय, तेवामां बखी
बीजो जालो मारे, एवी^{रू}रीते उपरा जपरी वागवाथी जेहुं दुःख जोगवे, तेवी
रीते आ संसारी जीव पण जन्म जरा मरण इत्यादिकनां घणां नयानक
दुःख उपरा उपरि जोगवे ठे. ॥ ८८ ॥ तोयपण अज्ञानरूप सर्व दशोला एवा
मूढ जीव, संसाररूप बंधिखानाथी कोइ बखत पण इणमात्र उद्वेग पामता
नथी. आ केटहुं बहुं आश्चर्य ठे ! ॥ ८९ ॥

कीर्त्तिपयसि कियंतीवेलांयावत् शरीरमेववापीतस्यां यत्र मतिमयं
कीर्त्तंसि कियंतवेलां । सरीरेवावोद जेह पदसंमयं ॥

डःखं अमुजन्वति घोरं संसारे संसरतः संतः जीराः
 दुर्हम ऽणुह्वंति घोरं । संसारे संसरंत जिअ्या ॥७७॥
 नयापि कृणामपि कदापि निश्चये अज्ञानेव ननु भ्रातरि नरप्राः जीवाः
 तर्ह्वि खण्णिपि कय्यावि हुं । अन्नाणुनुयंगमंकिया जीर्वा ॥

संसारएवचारकोणुसिगृहं नस्मात् न च जडिमेने मूढमनसः

संसारचारगानु । नयं जडिज्जति मूढमणा ॥७८॥युगमम॥

अर्थ.—(संसारे के०) च्यारगतिरूप संसारने विषे (संसरंत के०) पर्यटन

करता एवा (जिआ के०) जीव जे ते (जन्मजरामरण के०) जन्म जरा मरण

रूप (तिखकुंतेहिं के०) तीक्ष्ण ज्ञात्रापे करीने (अत्ययं के०) बारंबार (विडि

जंता के०) विधाता सता (घोरं के०) रौड (आकरा) एवा (डुहं के०) दुःखने

(अणुह्वंति के०) अनुजने वे. ॥ ७७ ॥ (तर्ह्वि के०) तोयपण्ण एट्ठे पुत्रे कहुं

तेंवुं दुःख जोगवे ठे तोयपण (मूढमणा के०) मूढ ठे मन ते जेमनुं एवा, अ-

र्यात् मूर्ख एवा, अने (अन्नाणुनुयंगमंकिया के०) अज्ञानरूप सयं उस्मा एवा

જાવાર્થ.—જેમ આકાશ માર્ગમાં વાયુ ફરે છે, તેમ આ જીવ પણ ત્રણાટવી માં અદૃશ્યપણાથી છૂટલે આ પૂર્વે મહારો કોણ સગો હતો? તેના અજાણપણાથી અનેક સ્થાનને વિષે ત્રમણ કરે છે. તેમાં અનેક ત્રવને વિષે મલેલાં ધન તથા સ્વજન દર્યાદિકનો લાગ કરીને છૂટલે તેમની શી ગતિ હશે? ઇવી વિંતા મૂકીને વર્તમાનકાલનાં સ્વજનાદિકને સુખી કરવાને તથા ધન મેલવવાને અર્થે દેશોદેશ તમે છે. અર્થાત્ વાયુવહે પાનહું જેમ પરાધીન થઈને હોડે છે, તેમ કેટલાંક પુરુષો ધનને અર્થે શરીરનું દુઃખ પણ ન ગણતાં, કોઈ વિલાયત જાય છે, કોઈ ચીન જાય છે, કોઈ લંકામાં જાય છે, કોઈ બ્રહ્મદેશમાં જાય છે. દર્યાદિક અનેક દેશમાં જાય છે. તેવામાં ત્યાં અનેક પ્રકારનાં નિમિત્ત મલવાથી મરણ પામે છે. ઇવી રીતે આ જીવ નજરે દેલે છે, તો પણ કર્મ જપર વિશ્વાસ રાખીને સંતોષ રાખી ધર્મસાધન કરતો નથી. ॥ ૯૭ ॥

વિધ્યમાનાઃ અસકુવ

જન્મજરામરણાન્યેવતોદિણાઃ કંતાસ્મૈઃ

વિદિઙ્ગંતા અસંયં । જન્મજરામરણતિસ્કુકુંતેહિ ॥

वत्सर आधे तोयपण तेने ते धन सेवुं सूर्जे नही. तेस आ जीवने पण मनुष्य जवसां जिनधर्मरूप धन प्रहण करवानो अवत्सर आढयो ठे, तोयपण बहुधा कर्मिपणाथी जिनधर्मरूप सुवर्णसिद्धिनो रस सेवानुं मन नथी. यतुं, ए बहु आश्वयकारक ते !!!

पवनः इय गणनमार्गे अलङ्कितः सन् भ्रमति जववने जीवः
पर्वणु वै गयणुमगो । अमर्दस्किन् जमंद् जवैवणि जीवो ॥

स्थाने स्थाने समुद्रप धनस्वजनसंघातान्

ताणटाणुमि समु । द्विजण धणसंघणसंघाप ॥ ८७ ॥

अर्थ.—हे आरमन् ! (जीवो के०) आ जीव जे ते (जववणे के०) संसार रूप अटवीने विषे (ताणटाणुमि के०) स्थान स्थानने विषे (धणसंघणसंघाप के०) धन तथा स्वजन तेना समुद्रने (समुद्विजण के०) रथाग करीने (गयण मगो के०) आकाशमार्गेने विषे (पवणु वै के०) पवननी पेटे (अलङ्कित के०) अट्टयरूपे ययो सतो (जमर्द के०) जमे ठे. ॥ ८७ ॥

सूकां एवां कंदमूल फल इत्यादिकनुं चोजन करीने, एवी रीते महा महेनत करीने अने समडीना पांदडानो पडियो करीने ते वडे रसकुंपिकामांथी लइने धणे काले घणा प्रयासथी ते रस तुंबडीमां चरी राख्यो हतो. ते पेला दरिद्री ब्राह्मणने देखाड्यो. ने कहुं के, आ सहस्रवेधी रस वे. एटले जांबानां हजार पत्रां अग्निमां तपावीने जपरा जपरी खडकीने मूक्यां होय, तेमां आ रसनुं एक टीपुं मूक्युं होय तो, ते सर्व पत्रांमां रस वेधइ जाय. एटले पर्वोची जाय. अर्थात् तेज वखत ते सर्व पत्रां सुवर्णमय थइ जाय. एवी रीते योगिण वारं-वार कहुं. त्यारे ते निर्वागी ब्राह्मणने जलटो क्रोध चड्यो, ने तेथी वे द्वाधे जालीने पेहुं रसनुं तुंबहुं, सादडवृक्षना पांनडामां ढोली दीधुं. त्यारे ते योगिने ते ब्राह्मणने घणोज अयोग्य जाणीने तेनो त्याग कर्चो. अने ते ब्राह्मण पण पृथ्वीमां ड्रमण करतो करतो एटले पैसा पैसा एम पोकार करतो करतो मरण पाम्यो, पण ते मट्या नही.

आ कथानुं तारपर्य ए ठेके, जेम निर्वाग्य जीवने घणुं धन पामवानो अ

आश्वीने अहं ममत्वं तथा मोहपणा सहित निर्जग्यपणा विषे एक सोमिल
ब्राह्मणनी कथा टीकासां दखी ठे. ते नीचे प्रमाणे जाणवी, ॥ ८४ ॥

कथा ७ मी.

कौशांबी नगरीमां सोमिल नामे ब्राह्मण जन्मयी दरिद्री पचो रहेंतो ह
तो. तेने स्त्री, पुत्र, पुत्री, इत्यादिक घणुं कुटुंब दत्तुं. ते कुटुंबनी प्रेरणायी
एक दिवस धन कमाववाने अर्थे देशांतर गयो, त्यां तेंणे व्यापारादिके रहित
एवो, पण दानत्रोगे सहित, एटले महोटा दानेश्वरी जेवो, एक योगी पुरुष
दीजो. ते योगीये द्रव्यनी चिंतायी आकुल व्याकुल थपला ब्राह्मणने प्रवृत्त
के, तहारे श्री चिंता ठे ? त्यारे तेंणे कष्टुं के, दारिद्र्य पूज महारे चिंता ठे.
त्यारे योगी बोड्यो के, जो तुं महानं कष्टुं करे, तो हुं तने महोटी धनाढ्य करूं.
त्यारे ते बात ते ब्राह्मणे कर्तुल करी. पती ते वे जण पर्वतनी तलाटीमां (गुप्त
स्थानकमां) गया, त्यां योगी बोड्यो के, आ सुवर्णसिद्धि धनानो रस ठे. ए.
टले योगीए पुर्वे ताढ तडको झूव तृपादिक वेदीने अने घणा काल सुधी

पितृमातृस्वजनरहितः

छरंतव्याधिनिः

पीम्निनः

बहुशः

पियमायस्यपणरहिज । डुरंतर्वाहिहिं पीम्निजं बहुसो ॥

मनुजन्त्रवे

निःसारं

विजापितः

किं न नं

स्परसि

मणुअजन्त्रवे निरसारे । विजाविज किं नं तं स्पर्सि ॥८६॥

अर्थ.—रे जीव ! (निरसारे के०) असार एवा (मणुअजन्त्रवे के०) मनुष्यजन्त्र

ने प्रिये (प्रियमाय के०) पिता माता, अने (स्यण के०) स्वजन. तेणें करीने

(रहिज के०) रहित एवो, अने (डुरंतर्वाहिहिं के०) दुःख करीने वे अंत ते

जेनो, एवा व्याधिये करीने (बहुसो के०) घणीघार (पीडिज के०) पीडा पाम्यो

एवो. एज कारण माटे (विजाविज के०) विजाप करता एवो, तुं जे ते (तं के०)

ते मनुष्यजन्त्रवे (किं न सरसि के०) केम नथी संजारतो ? ॥ ८६ ॥

त्रावार्थ.—हे जीव ! तुं मनुष्यजन्त्रमां पण माता पिता स्वजनादिक प्रिय

वस्तुनो वियोग अवाथी तथा अनेक प्रकारना शरीरना व्याधियी विजाप क

री करीने मरण पाम्यो हतो, ते वातने तुं केम विसरी जाय वे ? मनुष्यजन्त्र

તો જેમ શીતલ ચંદનનો લેપ કર્યો હોય, ને તેથી જેમ અપંગત મુલથી નિદ્રા
 આવે તેવી રીતની નિદ્રા તે નારકીના જીવને આવે છે. પૃથ્વીજ રીતે પોપ મ
 હિનાની રાત્રીને વિષે મેઘરહિત આકાશ થયે રહે, હૃદયાદિકમાં કંપારાના
 રોગવાલા પુરુષને આવરણ રહિત, હિમાચલની પૃથ્વીને વિષે રાહ્યો હોય,
 અને વલી ત્યાં અપંગત વાયરાના ડપાટા ચાલતા હોય, તે વલત તે જીવને જે
 વી શીતવેદના વાય, તેથી પણ અનંતગુણી શીતવેદના નરકને વિષે નારકીના
 જીવો ડોગધે છે. તે નારકીના જીવોને પૂર્વે કહેલા, હિમાચલ પૃથ્વીના સ્થા-
 નમાં રાહ્યો હોય, તો જેમ વાયરા વિનાના સ્થાનમાં વિષે નિદ્રા
 આવે, તેમ તે નારકીના જીવોને નિદ્રા આવી જાય છે. માટે એવાં દુઃખ તું
 અનંતીવાર સહન કરી આવ્યો છે.

માટે તેથી ત્રાસ પામીને ફરીથી ત્યાં ન જતું પડે, પણ ધર્મકૃત્યમાં સ્થાવ
 ધાન થા ! ॥ ૬૫ ॥

एदवे अतिशे तीदण ठे अग्नि ते जेने विषे, अने (सीयविषणसु के०) अतिशे शीतनी ठे वेदना ते जेने विषे, एवी (सत्तसु के०) सात (नरयमहीसु के०) न रक पृथ्वीजेने विषे (करणसद्वेहि के०) करण णवदवडे (विलवंतो के०) विलाप करतो सतो (अणंतसुतो के०) अनंतीवार (वसियो के०) क्यो ठे. ॥ ८५ ॥

नावार्थ.—हे आत्मन् ! तुं साते नरक पृथ्वीयोमां निवास करी आढयो ठे, अने त्यां रयां उदय वेदना तथा शीत वेदना, आ नीचे लहया प्रमाणे अनंतीवार सहन करी आढयो ठे.

जेम पीडमरुतुना ठेह्या समयमां आकाशनी मध्ये आवेलो, मेघरहित, यणा आकरा किरणवालो सूर्य, वेदीयमान सते, जेना शरीरने विषे पित्तनो प्रकोप थयो ठे, तेवा पुरुषने, ल्यारे बाजु खेरना अंगारानो अग्नि सलगामीने तेनी वखे राखीए, ने तेने जेवी उदयवेदना थाय, ते करतां पण अनंतगुणी उदय वेदना, नरकने विषे नारकीना जीवो जोगवे ठे. ते नारकीना जीवोने त्यांशी उपाडीने जो कदापि आहिना भगवता खेरना अंगारामां सुवाडीए,

निद्र के०) प्रलय कावना वायु बदे (पेरिज के०) प्रेरणा कर्मो पत्रो, अने (जी-
सणमि के०) नयानक पवी (जवरणे के०) संसाररूप अटवीने विषे (हिडनो
के०) आज्ञतो सतो (नरपसु वि के०) नरकने विषे पण, पूर्वोक्त दुःख (अणंत-
तो के०) अनर्तीवार (पत्तोसि के०) पान्यो दे. ॥ ८४ ॥

साधार्थ.—हे आत्मन् ! तें ज्ञानावरणीयादिक आठ कर्म करीने नरका-
दिक गतिने विषे, अनर्तीवार दुःख जोगव्यामां खासो राखी नथी. तोपण
वली पाटां तेजां वज्र दुःख प्राप्त थाय, तेजा जपाय करे जाय दे. माटे हवे तेजां
दुःखो जोगवजां घडे नहि, तेजो जपाय कस्य. ॥ ८४ ॥

नग्न नरकमहीष वज्रानलदाहस्य योगस्य च वेदनास्ताप
सर्तसु नरपमहीसु वज्रानलदाहस्तीयविषणाम् ॥

जपितः अनंतकृतयः

विदपन्

करुणप्रदः

वसिर्धो अणंतसुतो । विदपन्तो करुणसदेहि ॥ ८५ ॥

अर्थ.—हे जीव ! तूं (वज्रानलदाह के०) नजामितो दे दाह ते जेने विषे,

अर्थ.—(एवं के०) ए प्रकारे. एटले पूर्वे कहुं ते प्रकारे (तिरियजवेसु के०) तिर्यचना जवोने विषे (दुखसयसहस्सहिं के०) दासको गमे दुःखे करीने (कीसंतो के०) क्लेश पासतो एवो (जीवो के०) आ जीव जे ते (जीसण जवारणे के०) जयानक एवी संसाररूप अटवीने विषे (अणंतखुषी के०) अनंती-वार (वसियो के०) निवास करी आटयो वे. ॥ ८३ ॥

जावार्थ.—हे आरमन् ! तुं तिर्यचना जवोने विषे पण अनंतां दुःख जोगवी आटयो वे. ॥ ८३ ॥

छाहुं कर्मण्येव प्रजगान्निरुतेन मेरितः ज्ञापणे जवारण्ये
दुष्टकर्मप्रत्यया । निदोषैरजु जीर्णैः पण्डितैः ॥

हिंक्रमानः नरकेषु अपि अनंतशः हे जीव पासोसि दुःख
हिंसतो नरैः सुवि । अणंतसो जीव पतोसि ॥ ८४ ॥

अर्थ.—(जीव के०) हे जीव ! तुं (दुष्टकर्म के०) दुष्ट एवां जे आत कर्म-एटले दुष्ट फलने आपनारां ज्ञानावरणीयादिक आत कर्म ते रूप (पदया

(गिरिनिज्जराणोदरोहि कं०) पर्वतनां निर्जरण एजं पाणीयहे (बज्रकंतो कं०)
 बह्वन यंतो एटखे तणातो, अर्यात् चारे पासे पाणीमां अययतातो एयो, अने
 (सीयानिल कं०) अतिशो शीतल एवो वायुवडे अर्यात् हिमवडे (कप्रवियो
 कं०) दाऊखो सतोः (बहुसो कं०) घणीवार (मजसि कं०) मरण पान्यो ते. ॥७८॥
 ज्ञावार्थ.—हे जीव ! तुं तिर्यचनां नवने विषे, चोमासानां अनुमां वृक्ष प्र-
 मुखने ।वपे राज्ञी दिवस निर्गमन करतां वरसादनी धाराजनां कष्ट सदन करी
 आव्यो ते. वली हिमः पडवांथो वलीने मरण पण पान्यो ते. ने नदीयोमां त-
 णातो तणातो अनेक प्रकारनी वेदना पामीने अथकाड कुटाहने पराणे प्राप
 त्याग कर्पो ते. एंसवदा कष्टने तुं आज केम विसरी जाय ते ? ॥ ७८ ॥

एवं तिर्यक्जनेषु । क्रियन् मन् उभयथापहर्षैः २
 एवं तिर्यक्जनेषु । कीसंतो दुस्तरसयसहसमहि ॥

जपिनः अनंतवारान् जीयः दीपणप्रधारणे

वसिषो अपातं वृत्ता । जीवो नीराणनवारणे ॥७९॥

पमां तें जण परिषद सहन कर्यो. तेमां वली अतिशे तृषा वेदनी तथा अ-
तिशे कृपा वेदनी तेणे करीने, तुं अरयंत खेद पामतो सतो अनंतीवार मरण
पाम्यो: परंतु ते दुःखने भिसरी जडने, आ जवमां थोडा तापने पण न सहन
करतो, तुं पंखा प्रमुखे करीने वायुकायना जीवोनो घात करेव. पण एम नथी
विचारतो के, तिर्यच जवने विषे तथा नरक जवने विषे में अनंता तापनां
दुःख सहन कर्यावे. ते दुःखना आगल आ तापनुं दुःख इया हिसावमां वे?
एवो विचार तने देखमात्र पण आवतो नथी! ॥ ८१ ॥

वर्षासु अरण्यमध्ये

गिरिनिर्जराणोदकः

उद्यमानः

वासर्गसु शरणमध्वे । गिरिनिर्झरणोदगोहि वर्षन्तो ॥

शीतानिलेन दापः सन्

मनोमि

निर्यकते

बहुधाः

सीयानिलमध्वविभ्र । मर्जसि तिरियंतणे बहुसो ॥ ८२ ॥

अर्थ.—रे जीव ! तुं (तिरियचणे के०) तिर्यचगणाने विषे (वासासु के०)
वर्षाकृतुमां षटवे चोमासामां (अरण्यमज्जे के०) अटवीने विषे रह्यो सतो

सहन नथी करतो ? ॥ ८० ॥

श्रीकृष्णतपसंतसः अग्रे रुधिरतः पिपासनः बहुशः
गिम्हायवसंततो । ५२ ॥ लुहिजे पिवासिजे वर्हसो ॥

संप्राप्तः तिर्यक्त्ववे मरणदुःखं बहु मयातथा विद्यमानः
संपत्तो तिरियन्त्रवे । मरणदुहं बहु विस्मृतो ॥ ८१ ॥

अर्थ.—हे जीव ! तू (तिरियन्त्रवे के०) तिर्यचंना जवने विषे (अरण्ये के०)
अटवीसां (गिम्हायव के०) श्रीकृष्णकृतुना तडकावडे (संततो के०) सारी पेंवे
तट्यो एवो, अने (बहुसो के०) घणी घणी (लुहिजे के०) ह्युवा वेदनाने सहन
करतो एवो, अने (पिवासिजे के०) घणी घणी तृषा वेदनाने सहन करतो एवो,
ने (बहु के०) घणी घणी (विस्मृतो के०) खेद पामतो सतो (मरणदुहं के०)
मरणनां दुःखने (संपत्तो के०) पाम्यो हतो. ॥ ८१ ॥

नावार्थ.—हे आरमन् ! जेस ते तीर्थचना जवसांशीत परिषह सहन कर्यो.
तेम लक्षण कावसां (श्रीकृष्णकृतुसां) एटवे वैद्याख जेज महिनाना आकरा ता-

यत्नानिव के०) शीतल (ताडो) वायु, तेनी (लहरिसहस्रसंहि के०) हजारील
हरोवडे (जिन्नघणदेहो के०) नेदायो वे. एटले पीडायो वे हट एवो पण देह
ते जेने, एवो ययो सतो, तुं (अणंतसो के०) अनंतीवार (निहणं के०) नाश
ने (अणुपञ्चो के०) पाम्यो वे. ॥ ८० ॥

जावार्थ.—हे आत्मन् ! तुं पूर्व अनुनवेलां दुःखने, लगार विचारी जो के,
तिर्यचना जवमां तहारो देह खूब मजबूत हतो, तोयपण पोष महा महि-
नानी अखंत टाढथी, (हिम पडवाथी) अनंतीवार मरण पाम्यो. एटले
आ जीव अनेक प्रकारना रसायण जेवां के, त्रांबु हरिताल विगेरे खाइने श-
रीरने मजबूत तथा पुष्ट करहुं धारे वे; तोयपण ते शरीर घोडा जेबुं, अथवा
पाडा जेबुं कदिपण थतुं नथी. तो पण ते शरीरने घोडानी तथा पाडानी ज-
पमा आपाय वे. तेवा घोडा विगेरे तिर्यचोनां शरीर पण, अखंत ताढथी
नाश पामे वे. ते नाश पामवादिक दुःख तें अनंतीवार सहन कयां. तो आ
जवमां धर्मसाधन निमित्ते अद्वय एवो पण शीत (ताडनो) परिषद तुं केम

વાતને જીવોનાં કર્મ જે તે થોડીવારમાં કરી દેલાડે છે. એટલે જેનું મનમાં
 પણ ચિંતવન નથી, ઇતું યુગાયુગ ડીચિતું. એકદમ થઈ આવે છે. તેનું કારણ
 પણ કર્મ છે. માટે કર્મને કાંઈ શરમ નથી. ॥ ૩ ॥ માટે તે કર્મને વશ થઈને
 અનેક ડુઃખ સહન કર્યાં છે. તેના આગલ આ ધર્મકુરમ કરતાં ધણું અલ્પ
 ડુઃખ થયા હિંસાવમાં છે? એમ જપદશ દેડને ધર્મને વિષે દહ કર્યો. એમ ત
 મઝી વીજા જીવોષ્ પણ ધર્મને વિષે દહતાં રાંધવી. આ બેકાળે બેઘકુમારનું
 દષ્ટાંત જાણવું. તે દૃષ્ટાંત પ્રસિદ્ધ છે, સાટે લખ્યું નથી. ॥ ૬૯ ॥

શિશિરે કાલે શીતલાનિ નસ્ય લહરીણાં સહસ્રાણે તૈઃ વનં યથા સ્થાપ્તથા શિલ્બાં દેહો યસ્ય સઃ
 સિસિરં મિ સીયર્થો નિલ । લહરિસહસ્રમેહિ તિન્નવણે રેહો ॥

તિર્યકત્વે અરુપે અનંતથાઃ નિવનઃ અનુપ્રાપ્તઃ

તિરિયંતણં મિ રૂપે । અણંતસો નિર્હંણમ ડ્યુર્પતો ॥ ૮૦ ॥

અર્થ.—હે જાવ! (તિરિયંતણં મિ કેળ) તિર્યંચના જવમાં (અરુપે કેળ) અર
 ય (અટવી) ને વિષે (સિસિરં મિ કેળ) શિશિરકુતુ (શિયાલો) આવે સતે (સી

मायंगधरे हरिचंदशङ्खो ॥ पंडबाण वणवांसो ॥
 मुंजरस त्रिरक्तमणे । कीरड जं कर्ममुणा सच्चं ॥ २ ॥
 राउं करेड रंको । रंको पुण करेड रायसारित्थो ॥
 जं न धर जडं ह्रीयए । कीरड तं कम्मं जीवाणं ॥ ३ ॥

अर्थ.—जो कदापि आ जीव कर्मना त्रयथी समुद्र लब्धे वास करे, अथ
 वा पर्वतनी महोली मुक्कासां वास करे, तोयपण कर्मनी साथे बलगेला एटले
 कर्मथी आवारणे पामेला ते जीवने, बलगेलां कर्म कोड प्रकारे नाश पामतां
 नथी. अर्थात् त्रिक्रवित कर्म तोगव्या विना हुटतां नथी. ॥ १ ॥ बली जुव
 के, कर्मने वश करीने हरिश्चंद्र राजा चंडाखने धेर रह्या, तथा पांच पांडवो व
 नवास पाम्या, तथा मुंजराजाये धेर धेर त्रिकं मागी. ते माटे जे कर्म करे
 ते सत्य ठे. अर्थात् कर्म कोडने पण मूकतुं नथी. ॥ २ ॥ बली कर्म केवां ठे ?
 ते कहे ठे. थोडीवारमां राजाने रंक करे ठे, अने रंकने राजा जेवा करे ठे. व
 ली जेना घरमां, कोडए जे हितोहितकारी वात हृदयमां न धारी होय, ते

થી મેઘકુમારની પેઠે જાગવાને તૈયાર થયો હે, પણ તેણે વિચાશું કે, આ વા-
 ત્તા ગુરુને નિવેદન કરીને પહોં મહારો નિયમ મૂકું. એમ ધારીને જેટલાકમાં
 ગુરુ પાસે આવે હે, તેટલાકમાં જ્ઞાનવંત ગુરુજી ઉપદેશ આપીને નિશ્ચલ કરાશે.
 તે આ પ્રમાણે કે,—હે જગત્ત્વ જીવ ! અહો હો ! ! આ ઘોર જવાદગીને વિષે આ
 જીવે કર્મના વશે કરીને શાં શાં ડુઃખ નથી સહન કર્યાં ? અર્થાત્ સર્વે જા-
 તિનાં વધ વંધનાદિક દુઃખ સહન કર્યાં હે, અને અનેક પ્રકારના અપરા-
 ધથી રાજા પ્રમુખે ગધેડા ઉપર બેસાડીને નાક કાન કાપીને અને કપાલમાં
 હામ દેડને દટ્યાદિ ઘણીજ વિટંબના પમાડીને, ને આશ્વા શેહેરમાં ફેરવીને
 શૂલિયે દેવા પ્રમુખ અસહ્ય દુઃખ દીધાં. ત્યાં તેં પરવશપણથી તેવાં દુઃખ અ-
 નંતીવાર સહન કર્યાં. વલ્લી કર્મે કરીને જીવને શું શું નથી વિતતું ? અર્થાત્
 ઘણુંજ વીતે હે. જેમ કે,—

નિવસદ સાયરમજો । નિવસદ ગિરિગુહરકંદરામજો ॥

કરમસહાયજીયાણં । કરમવિ ન દ્રણે વિલગં તુ ॥ ૧ ॥

घटाडवानो लक्ष्म करो. ॥ ३८ ॥

निजकर्मपवनचलितः

जीवः

संसारकानने

धोरे

नियकर्मपवणचलिज । जीवो संसारकेणणे धोरे ॥

वाः काः विरुवनः वधवंधनाटीरिगोपनाः न पाप्मगाव डः पड्डुअं याभ्यस्माः

कौ कौ विरुवणाजि । न पार्वाड डुसहडुस्काज ॥ ३९ ॥

अर्थ. — (धोरे के०) धोर (जयानक) एवुं (संसारकाणणे के०) संसाररूप
महावनने विषे (निय के०) पोतानुं (कर्म के०) ज्ञानावरणीयादिक कर्म, ते
रूप (पवण के०) वायु, तेणे करीने (चलिज के०) प्रेरणा कर्मा एवो, अर्थात्
जडाड्यो एवो (जीवो के०) आ जीव जे ते (दुसहडुस्काज के०) दुःखे करीने
सहन करवाने अशक्य वे दुःख ते जेनुं एवो (का का के०) केड केड (विडं-
णाज के०) वध वंधनादिक विटंवना तेने (न पावए के०) नथी पामतो ? अ-
र्थात् सर्वे विटंवनाजने पामे वे. ॥ ३९ ॥

जावार्थ. — कोड पुरुष पोतानो जीवेवो नियम (वत) कोड अरूप परिषद-

राजद्वेषकपायसंततिमहानिर्विद्वधीजस्तथा ॥

रोगैरङ्कुरितो विपत्कुसुमितः कर्मद्रुमः सांघतं ।

सोढा नो यदि सम्यगेष फन्नितो दुःस्वैरघोगामितिः ॥ १ ॥

अर्थ.—आ कर्मरूप वृक्ष पोते पोताने हाथेज वाढ्यो वे, ने तेमां मोहरूप पाणी शिंच्युं वे, अने ते वृक्षनी जन्मयूमि पण अशुभ कर्मरूप कयारामां वे. वल्दी राग द्वेष कषाय, तेनी जे संतति एटवे श्रेणि, तेरूप बीज वे. ते म-होटा विभ्ररहित वे. एटवे ए बीजमांघी वृक्ष उत्पन्न थया विना रहेज नही; हेतुं वे. अने ए वृक्षने रोगरूप अंकुरा उत्पन्न थया वे. अने विपत्तिरूप पुष्प ने जो तुं सम्यक् प्रकारे एटवे समजावे नहि सहन करे तो, ते पुष्पमांघी अधोगतिनां दुःस्वरूप फल उत्पन्न थशे. ॥ १ ॥

वल्दी आम विचारे वे के, जो हुं आवी पडेदी आपदाने समजावे नहिं नोगवुं तो, एमांघी महारे दुर्गतिनां दुःस्वरूप फल उत्पन्न थशे. माटे हे न व्य जीवो ! आ प्रकारनो विचार करीने संसारने दुःस्वमय जाणीने संसार

आलमांथी आंसु चाट्यां जाय ठे; तोयपण मोहना उदयथी जोगनी आ-
कांका (इह्वा) करे ठे. अने पासे वेवेदी खीना उपर हाथ नांखीने पोतानी
खीनुं नाम देतो देतो मरण पाणीने सातमी नरकने विषे गयो. अने त्यां पण
तीज वेदनानो अनुभव करतो सतो, ते खीनुं नाम वारंवार संचारतो सतो
वेदना जोगवे ठे. एवी रीते जोगनी आसकि त्याग करवी घणी हुष्कर ठे.
अने केटलाएक महा सत्त्ववाला सनतकुमार चक्रवर्त्ति जेवा पुरुषो तो, रो-
गनी वेदना थये सते पण देहने तथा आत्माने जुदो समर्जोने एवुं विचा-
रता के, आ महारं करहुं कर्म मने उदय आव्युं ठे, माटे महारेज जोग-
वहुं पडशे. एवो निश्चय करीने समतासहित कर्म जोगवे ठे, पण मनमां
पीडा उत्पन्न थवा देता नथी. अर्थात् आर्त्तध्यान रौद्रध्यान ध्याता नथी.
अने वदी एवुं विचारे ठे के,—

॥ आर्द्रलविक्रीडितवृत्तम् ॥

लवो यः स्वत एव मोहसलिलो जन्माद्यबाधोऽशुचो ।

चारे ठे के, हवे संध्याकाल पड़वा आवी, ने कमल भिंचाइ जशे; माटे हुं उड़ी
 जलुं तो तीक. एम विचार करतां करतां संध्याकाल थद, ने कमल भिंचाइ
 गथुं, ते बलते ते जमरो विचार करे ठे के, राजी जशे ने सारो प्रजातकाल
 थशे ने सुर्थ जशे, ने कमलनी लक्ष्मी हसशे एटले प्रफुलित थशे, लारे हुं
 उड़ी जइश. एवो विचार करे ठे. एटलामां पाणी पीवाने माटे आवेला हा-
 थीए ते कमलने जपाडीने हा इति खेदे!! मुखमां घाली, पेला विचारा ज-
 मराने दांतवडे चाइवा मांझ्यो! ॥ १ ॥ ते बलते पेखो जमरो मरतां मरतां
 पश्चात्ताप करे ठे के, जगतमां बंधन तो घणां ठे, पण प्रेमरूप दोरीनुं बंधन
 तो एक जुदी जातनुंज ठे. केम के, गमे तेवुं काष्ट होय तोपण तेने विंध-
 वाने जमरो समर्थ होय ठे, परंतु हुंतो खेहे करीने कमलनुं दोडाने विधेर-
 हीने क्रियारहित थयो. एटले ते दोडाने कोरीने नीकली जवा समर्थ न
 थयो! ॥ २ ॥ बली ब्रह्मदत्त राजा मरणांतिक रोगनी वेदनादिके करीने परा-
 जव पासयो सतो अतिशे, संतापनो अनुभव करे ठे. एटले वेदनाए करीने

तेमां (नेह निअखेहिं के०) खेहरूप बेडीबडे (अइवझा के०) अतिशे बंधायेला
एवा (जीवा के०) जीव जे ते (तं पि के०) ते संसारने पण (न चयंति के०)
नयी त्याग करता. अर्थात् संसारने दुःखदायक जाणे बे, तोयपण तेनी त्या
ग नयी करता. ॥ ३८ ॥

जावार्थ.—आ संसारमां सर्वे बंधन करतां प्रेमबंधन अतिशे महीटुं बे. ते
कछुं बे के,—

॥ वसन्ततिलकावृत्तम् ॥

रात्रिर्गमिष्यति त्रिविष्यति सुप्रजातं । ताम्रवानुदेव्यति हसिष्यति पङ्कजश्रीः ॥
दृढं त्रिचिन्तयति कोशगते ठिरेके । दाहन्तहन्तं नलिनीं गजं उज्जहार ॥ १ ॥

॥ स्वर्गागतावृत्तम् ॥

बन्धनानि खलु सन्ति बहूनि । प्रेमरज्जुकृतबन्धनमन्यत् ॥
दारुजेदनिपुणाऽपि षडङ्घ्रि । मित्रिकयो चवति पङ्कजकोशे ॥ २ ॥
अर्थ.—जेम कमलनो रस पीवाने बेवेलो एवो जे चवरो, ते मनमां वि-

नां कर्तुं ते के. आत्मा विवर्तनां एवं काम करतुं के, जेणी रात्रीये सुखे निद्रा
 आवे. तथा आत्मा भाग्यां एवं काम करतुं के, जेणे करीने चोमासना लपार
 महिना निवृत्तये। तुम सुखे। विशेष भर्मध्यान थाय. तथा पूर्व अवस्थामां एवं
 काम करतुं के, जेणे करीवृत्तावस्थामां सुखी थाय. अने जीवतां सूधीमां एवं
 काम करतुं के, जेणे करीने परलोकने विषे सुखी थाय. माटे परलोक संबंधी
 कार्यमां आदर करवो. ए उपदेश. ॥ ७७ ॥

संसारः दुःखहेतुः दुःखफलः दुःसहदुःखरूपः न
 संसारो दुर्हहेतुः । दुर्खफलो दुसहदुर्खदुर्वो यः ॥

न सज्जति तं यंमारमपि जीवाः अतिवृद्धाः स्नेहानिगमः
 न च यंति तं पि जीवा । अर्द्धवृद्धा नेह निज्जद्विनि ॥ ७८ ॥

अर्थ.—हे जीव ! (संसारो के०) आ. संसार जे ते (दुर्हहेतु के०) दुःखतुं
 कारण ते. तथा (दुःखफलो के०) दुःख एव फल ते जेतुं एवा ते. (य के०)
 वली (दुसहदुर्खरूपो के०) दुःख करी सहन थाय, एवं जे दुःख ते रूप ते.

યર્) ના મુલ્ય પઢી, તેજ તર્તાર બીજી છી સાથે વિવાહ કરી જાણે આ સંબંધ
સદાકાલ રેહવાનોજ હોયને શું! એવા છોટા મોહમાં મુંઝાદ પડલે છુશી
થડ, અગાજની છીને વિસરી જાય છે. તેમજ પોતાના બંધુના મુલ્યથી ડુઃખી
થવાનું વતાવનાર ત્રાતા (જાડ) ઓઢા દિવસ પઢી તે બંધુના પાંદેને ચૂલી જ
ડ, તેના પુત્રાદિકની સાથે દ્રવ્યાદિકના જાગમાં કપડ આદરે છે. એવી રીતે
સ્વજન પરિવારનો સંબંધ સ્વાર્થયુક્ત, અલ્પ મુદતનો, સ્થિતિ પૂર્ણ થયે ત્રુટના
રો, આપણો રાશ્યો નહિ રહેનારો. અને પરિણામે ડુઃખદાદ એવો ઇંદ્રજાલ
સમાન લોટો છે. તેથી તેને વિષે મમત્વ ધારણ કરવો તે પણ કેવલ અજ્ઞાનતા
જ છે! એવીજ રીતે હાથી, ઘોડા, રથ, પાયદલ વિગેરે ઠકુગાદ પણ અનિત્ય
હે. તેને વિષે જે મમત્વ કરવો. તે પણ મોહચેષ્ટા જાણવી. તેમજ ધન, સોનું,
રુપું, હીરા, માણેક, મોતી, શંખ, પ્રવાલા, તેના ઉપર પણ જે મમત્વ કરવા,
તે પણ પરિણામે ડુઃખનુંજ મૂલ્ય છે. માટે જે જે કુર્ય કરવું તેનું પરિણામ પ્રથ
મથીજ વિચારવું કે, આ કુર્યનું પરિણામ શું નિપવસે? તે ઉપર નીતિશાસ્ત્ર

अर्थ.—तुं रात्री दिवस एवुं विचारे ठे के, आ महारो पुत्र, आ महारो
 दाई, आ महारां स्वजन, आ महारं घर, आ महारां स्त्रीआदिक घाढहेअरी,
 परंतु ए प्रकारे बोलनारने जेम घातकी पुरुष, वे वे करता एवा बोकडाने ह-
 रण करे ठे; तेम मृत्यु जे ते, मे मे (महारं महारं) करता प्राणीने पकडीने
 लेइ जाय ठे. ॥ १ ॥

माटे तेना जपर ममत्व करवाथी जड़हुं पाप बंधाओ, पण तेमांनुं कोइ म-
 री अओ, त्यारे तेमांथी कोइ पण ते मरनारने राखवा ममर्थ अतुं नथी; एट
 हुंज नहि पण, पोताना स्वार्थमां खामी आववाथी, थोडा दिवस रुदन करी
 “अथेलाने झूली जवुं” ए रीवाज प्रमाणे तेज संबंधीयो तेने हितरी जाय ठे.
 जेम पोताना बीस वर्षना पुत्रना मृत्यु समये फक्त मोहना लुलावाथी (गाढ
 झ्वरे लांबा रागे बुमो पाडी) रुदन करनार अने ठाती कुटनार पिता, पोताना
 बीजा पुत्रना लग्न समये, ते मृत्यु पामनारने झूझी जइ, वर्तमान समयना ज-
 रलाहमां पूर्ण हर्षथी दाखव थाय ठे. ए न रीते अत्यंत स्नेहवादी स्त्री (जा-

घात धयो. वली. राज्यना लोत्रे करीने जरात अमे बाहुवली. ए वे जार्द वस्त्रे
महोदुं युक्त धयुं. ने तेमां हजारां जीवोनो संहार यद गयो. वली. विषयराग
धो न श्रवाथी पोतानो पति जे परदेशी राजा, तेने सूरिक्ता राणीये जेर
दइने मार्यो, मटहुंज नही. पण, ठेवटे गळे नख पण दीधो. वली पुत्रीना खे-
हे करीने जरासंधे श्री कृष्ण वासुदेव संगाय महेदुं युक्त करी, पोताना
कुलसहित हजारा जीवोनो नाश कयो. वली राज्यना लात्रे करीने कनक-
केतु राजाये पोताना पुत्रोनं सर्व अंग ठेवन कयो. वली नीतिशास्त्रना कर्ता
चाणाक्ये राज्यना लोत्रे करीने पोतानो मित्र जे पर्वत नामे राजा, तेने मारी
नाख्यो. वली पोताना स्वार्थ माटे सुभ्रूम चक्रवर्तिये बाह्यणोनो अने कान्नि-
योत्रो हय कयो. पूर्वी रीतनां अनेक दृष्टांतो वे, ते जो लखवा वेशीये तो तेनो
एक महोदो मंथ यतां पण पार न आवे. माटे विचारवानुं आदहुं वे के,

पुत्रो मे ज्ञाता मे । स्वजनो मे गृहकलत्रवर्गो मे ॥

इति कृतमेमे शब्द । पशुमिव मृदुर्जनं हरति ॥ १ ॥

होय तो, एवी रीतना उपकार करतार तो, अनेता जवमां अनेतां स्वजना-
 दिक थयां वे. माटे ते स्वजनादिकने धिषे तुं केस समरव नथी करतो? अने
 ते स्वजनादिकना ह्या द्वास थया द्दो? तेतो पण लगारमात्र विचार नथी
 करतो? वली फक आज जवना स्वजनादिकने अर्थ राग देवे करीने खेती,
 व्यापार, अने सेवादिक के, जेमां प्राणीनो उपधात थाय, एवी न करवां पो-
 रय क्रिया, आ जीव कर्था करे वे. जेम फरशुरामे अनंतवीर्य राजासां आश-
 रत थपली रेणुकां नामे पोताली मातातुं मांथुं कापी नांथुं. तथा तेज फरशु-
 रासे पोताना पिता उपर राग होवाथी एकत्रीशवार नहती पृथ्वी करी. वली
 कोणिक राजाये राज्यना दोने करीने पोताना पिता जे श्रेणि राजा, तेमने
 बंधी खानामां जांथया. तेमज पोतानी मनोवृत्ति प्रमाणे चावामां अडचण
 करतार जाणीने, चूवणी राणीये पोतानो पुत्र जे ब्रह्मदत्त, ते मारवाने अर्थ
 लाखना मोहोदमां घाली अप्रि सदनगदयो. बलो एक द्वार हाथीनी लडा-
 इने माटे, फक एक पद्मावतीना ब्रह्मदत्त जे एक क्रोडने पंशीखाख जीवोनो

त्रिधित्तयसि

आदरं पुनः

अनंतसुखे

मोक्षे

सिद्धिर्लोसि आर्यपरं पूर्ण । अणंतसुखंमि सुखंमि ॥७॥

अर्थ.—हे आत्मन् ! (अणंतसुखेसु के०) अनंत तु वे दुःख ते जेणे करीने
 अथवा जेने अर्थे जे थकी अथवा जेने विषे एवां (अण के०) धन एटवे सु-
 वर्णादिक तथा (सयण के०) शांता पितादिक स्वजन, तथाज (विहवपमुहेसु
 के०) हाथी, घोडा प्रमुख विजय, इत्यादिकने विषे (ममत्तं के०) ममत्वजा-
 वने तुं (कुणसि के०) करे वे. (पुण के०) परंतु (अणंतसुखंमि के०) अनंत तु
 वे सुख ते जेने विषे एवा (सुखंमि के०) मोक्षना सुखने विषे (आर्यरं के०)
 आदरने तुं (सिद्धिर्लोसि के०) शिथिल करे वे. एटवे तुं मोक्षनां सुख पास-
 वानो जयम नथी करतो. ॥ ७७ ॥

त्रावार्थ.—रे मूढ आत्मन् ! अनंत दुःखनां कारण एवा, स्वजन, विजय,
 धन इत्यादिकने विषे ममत्व करी महोटा दुःखनो चार तुं मांथे जपाडे वे.
 एण वर्त्तमान काक्षना स्वजनादिकने जो तुं जपकारी जाणीने ममत्व करतो

સુ, જે તે, નાશ પામે છે. અને તે અયોગ્ય શિષ્યો પોતાના આત્માને પણ નાશ કરે છે. અથવા તે અયોગ્ય શિષ્યોને ગુરુ ઉપર દ્વેષ થાય છે. તે કહ્યું છે કે,

ઉપદેશો હિ મૂર્ખાણાં । પ્રકોપાય ન શાન્તયે ॥

પયઃપાનં યુજઙ્ઘાનાં । કેવલં વિષવર્ઙ્ગનમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ.—મૂર્ખ બીજોને કરેલો હિતાપદેશ જે તે, પ્રકોપને અર્થે થાય છે. છૂટલે ઉપદેશ દેવાથી હલટો ગુરુ ઉપર કોપ કરે છે. જેમ સર્પને જે દૂધ પાતું, તે કેવલ ઊંરનું વધારતું છે. છૂટલે તે સર્પ જેમ જેમ દૂધ પીછે છે, તેમ તેમ તેને ઊંર વધતું જાય છે. એ રીતે મૂર્ખને જેમ જેમ હિતાપદેશ કરે તેમ તેમ તેમ તે મૂર્ખ દ્વેષ વધારતો જાય છે. ॥ ૧ ॥

માટે તેવા અયોગ્ય જીવોને ઉપદેશ દેવો તે વ્યર્થ છે. કહ્યું છે વિપરીતપણે પામે છે. ॥ ૭૬ ॥

કરોષિ મમત્ત્વં

ધનસ્તનજનવિન્નવમપુષ્પે

અનંતહઃ સ્વકારણેષુ

કર્ણસિ મમત્ત્વં ધણસય । ઇવિહવપમુદ્દેસુ અણંતંડકસુ ॥

अर्थ—अयोग्य शिष्योने कृपाश्चो उपदेश करता गुरुने जोड, योग्य शि-
ष्या गुरु प्रत्ये कहे वे के, हे गुरो ! (जं के०) जे पुरुषो (चिक्कणेहि के०) चिक-
णां एवां (कर्मोहि के०) कर्म करीने (ब्रह्मा के०) बंधाया वे, तेमने (बहुयं के०)
वयो (सामा जं पद के०) उपदेश न करो, न करो ! केम के, ^{सि}सि के०) ते (स्व
भि के०) सर्वे अयोग्य शिष्योने (हियेवएसो के०) हितोपदेश जे ते (महादो
सो के०) महादोषवालो, अथवा महाद्वेषवालो (जायद के०) जाय वे. ॥७६॥

भावार्थ—अयोग्य शिष्यने चारचार बोध करता देखीने आचार्यमहाराज
प्रत्ये सुनियो जे ते, विनंती करे वे के, हे जगवन् ! आपतो करुणासागर वो.
परंतु काला निविड पहर जेवा, आ खल शिष्योने आप गम तेदलो प्रतिबो-
ध करशो, तोयपण तेज प्रतिबोध पामवा कजण जणाय वे. केम के, जं प्राणि-
यो ज्ञानावरणीयादिक निविड कर्म करीने बंधाणा वे, ते प्राणियो धर्मोपदेश
देवाने योग्य नथी. जेम काचा दंडासां नांखेलुं पाणी ते पोते नाश पामे वे,
अने घडाने पण नाश पमाडे वे, तेम अयोग्य जीवोने बोध करेलुं सिद्धांत रह

श्री विराम पामता (ताणं के०) तेमना (धीठत्तणं के०) धिठ्ठपणाने एट्ठे नि
 र्वजपणाने (धीधी के०) धिकार थानु ! धिकार थानु ! ॥ ७५ ॥

जावार्थ.—स्वर्ग मृत्यु ने पाताल ए प्रकारे त्रण लोकना रहेनारने, अर्थात्
 सर्व संसारी जीवने, मरता देखीने अने जाणीने पण पोताना आत्माने धर्म
 ने विषे नथी जोडता, तथा हिंसादिक थकी निवृत्ति नथी जायता, अर्थात् जे
 कृत्यथी पाप बंधाय ठे, तेना कृत्यथी पावा नथी उत्तरता, तेना निर्द्वज जी-
 वोना धिठ्ठपणाने धिकार थानु ! धिकार थानु ! ! एम अतिथी धिकारपणुं
 जणाववाने माटे बेवार धिकार शब्द कह्यो ठे. ॥ ७५ ॥

गामा जलपत बहुलं ये वक्ताः चिकणैः कामः
 मामा जंपहं बहुयं । जे वर्द्धा चिकणेहि कमलं हि ॥

सर्वेषां तेषां जायते

हितोपदेशः महादोषः वा महादोषः

सर्वेसि तेसि जायद । हियोवएसो महादोसो ॥ ७६ ॥

ते कदिपणं वुटुं नयी.

बखी जेम शिवाणो पक्षी तेतर पक्षिने उचिंतो काली से हे, अर्थात् ना-
श करे हे, तेम आजखुं कय अण सते जीवित पण नाश पामे हे. माहे पखुं
जाणीने पटखे कणमात्र जीवनांतो विश्वास न राखीने नाश न करवामां
सावधान या. ॥ ७४ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

नित्यवनजनात् श्रियमाणास्तु ह्येव न आपयति ये न आत्मा धर्मो
तिहुयणं जणं मरतं । दहूणं नयंति जे ने श्रियां ॥
नित्यमेते न पापान् यिक्रियकं प्रवृत्तं तेषां
विरमंति ने पार्वान् । धीयी धीहंतणं तेषां ॥ ७५ ॥

अर्थ.—(जे के०) जे पुरुष (मरतं के०) मरतो पूर्वो (तिहुयणं जणं के०) त्रण
जुवनना जनने (दहूण के०) देखीने (आत्मा के०) आत्माने (न नयंति के०)
धर्मेने दिवे नयी जोडता, अने (पापान् के०) पापयक्ती (न विरमंति के०) न

ચક્રે, નિમિત્તનું પામવાપણું છે. એ હેતુ માટે. હવે તે સાત ત્રેદે દેસાડે છે. સ.
 રાજા અનેહના નયથકી. ઇટલે કોદના. ઉપર અત્યંત સ્નેહ હોય, તેવામાં તેનો
 ત્યાગ સાંજાવવાથી તત્પક્ષ થયો જે જય, તેથી આજહુ ત્રુટે છે. એમ આગલ
 ઇલ્લ સંવધ જોડવો. ॥ ૧ ॥ વલી દંડ ઝાલાદિકના ડિચિતા વાતથી. ॥ ૨ ॥
 તથા અત્યંત આહાર કરવાથી. ॥ ૩ ॥ તથા નેત્ર અને દિકની વેદ-
 વાથી. ॥ ૪ ॥ તથા પરાધાતકી ઇટલે ગર્ભપાતાદિકથી. ॥ ૫ ॥ તથા તરેહ-
 ઝાલા સર્પાદિકના સ્પર્શથી. ॥ ૬ ॥ અને શ્વાસોહ્વાસને સંધર્શથી. ॥ ૭ ॥ એમ
 સાત પ્રકારે આજહું નેદાય છે. અથવા ત્રુપક્રમ છે કારણ તે ત્રેનું, એવું આ-
 જહું તેજ પૂર્વે કહેલા નિમિત્તથી ત્રુટે છે. આ પૂર્વે જે કહ્યું તે ત્રુપક્રમ આજ-
 હવાનાજાનેજ આશીને જાણવું. પણ નિરુપક્રમ આજહવાદને આશીને ન
 જાણવું કેમ કે, આજહું બે પ્રકારે બંધાય છે. એક સોપક્રમ કર્મથી અને બીજું
 નિરુપક્રમ કર્મથી બંધાય છે. તેમાં જે સોપક્રમ (શિથિલ) વાહું આયુષ્ય છે
 તે નિમિત્ત પામવાથી ત્રુટે છે અને નિરુપક્રમ (નિકાચિત) વાહું આયુષ્ય છે,

प्राय वे. वली मनुष्यनुं आयुष्य अनेक प्रकारनां कारणो मलवाधी घणुंज
लंचल वे, एम जणाववाने अर्थ सर्वे अवस्थामां मरण देखाडयुं वे. वली श्री
सूयगाडंग सूत्रना प्रथम श्रुतस्कंधना बीजा वैतालीय अध्ययननी बीजी गा-
थानी दीपिकामां तथा टीकामां कळुं वे के,

त्रिपदयोपमायुक्तरथापि पर्यापत्तेन न तस्मिन्नेव कस्यचिन्मन्युः पतिष्ठतीति.

अर्थ.—त्रय पदयोपमना आयुष्यवादाने पण, पर्याप्ति पावत पती अंतर्मु-
हूर्त करीने कोडक पुरुषने मृत्यु जे ते प्राप्त थाय वे.

वली श्री ताणांगजी सूत्रना सातमा ताणामां कळुं वे

सत्त विहे आज नेदे. पन्नचे तं जहा.

॥ आर्यावृत्तम्. ॥

अज्ञापसाण निमित्तं । आहार वेयणा पराधाए ॥

फासे आणापाण । सत्तविहं त्रियए आज ॥ १ ॥

अर्थ.—आयुष्यनो नेद एटवे उपक्रम जे ते, सात प्रकारनो कळो वे. के-

सन्मुख जे ते (अयंति के०) नाश पामे वे. (पासह के०) तेने तुं जो. वखी (ज
ह के०) जेम (सेणे के०) शिवाणो पक्षी जे ते (वदयं के०) तेतर पक्षीने (हरे
के०) हरण करे वे. अर्थात् शोघपणे मारि वे. (एवं के०) ए प्रकारे (आजसक
यंमि के०) आजखानो दाय थये सते (तुहई के०) हुटे वे. एटखे दणै दणै
॥ ७४ ॥

अथवा मृत्यु ज्ञात जा॥ वरतन हार व. ॥ ३७ ॥

आयुष्य नाश पाम ठे, अथवा मृत्यु नाश आना ठे। तो रक्षा
जावार्थ.—हे जीव ! तું विचारीने जो के, केटछाएक मनुष्य तो रक्षा
शकाज मरण पामे ठे, अने केटछाएक महाकष्ट करीने जन्म पाव
पणामांज मरण पामे ठे, अने केटछाएक जवान अवस्थामांज
आदिक वहलां पदार्थोने अणइहाए मूकीने मरण पामे ठे, अने केटछा-
एक तो हुक्कावस्थानां दुःख रोगवतां रोगवतां पराणे पराणे न घशीने म-
रण पामे ठे. वली आ जगयाए मानव शब्द ग्रहण कर्पो ठे, तेहुं ए कारण ठे
के, उपदेश करावा योग्य होय, तेनेज मनुष्य कहिए. परंतु जे उपदेश देवा-
योग्य न होय, तेने तो मनुष्यनी कुंकिमां न गणवा, एस ग्रंथकारनो अति-

तेम अतिशो अल्प अने तुह एवा विषयसुखने अर्थे रत्नाकर समान जिनध-
र्मनो रयाग करवो, ते पंडित पुरुषने घटे नही. वली जेणे धर्मकृत्य नथी करयुं,
तेने परब्रह्ममां संजमरूप जीवित मलतुंज नथी. वली गएजा एवा, जे धर्मसा-
धन करवाने योग्य एवा, राजी दिवस जे ते, तथा यौवनादिक काल इत्या-
दिक पाठां आवतां नथी. केमके, इंद्रादिकजुं पण नुटेहुं आहुंय पाहुं संघातुं
नथी. माटे एहुं जाणीने राजी दिवस धर्मनुं आराधन करवुं. ॥३३॥

हवे सर्व संसारी जीवने आशुष्यनुं अनित्यपणुं देखवडे दो

बालाः वृद्धाः च पश्यन्ते गर्भस्था अपि त्यजन्ति

महेश बुद्धा ये पासह । गप्पडावि चयंति ॥

इमेनः यथा वर्तकंतितीरि ह्येति एवं आयुक्तेषु नुदयति जीवितं

सेणे जेह वद्वयं हरे । एवमाऽऽस्वक्यमि तुद्वद ॥३४॥

अर्थ.—हे आत्मन् ! (महेश के०) बाल एवा (य के०) वली (बुद्धा के०)
वृद्धः एवा, वली (गप्पडावि के०) गर्भने विषे रहेला एवाय पण (माएवा के०)

सद्धर्मेने विषे बोध पामो. कहुं ठे के:-

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥

निर्वाणदिमुखप्रदे नरत्तवे जैनेन्द्रधर्मान्विते ।

लब्धे स्वल्पमचारु कामजमुखं नो सेवितुं युज्यते ॥

वैदूर्यादिमहोपलौघनिचिते प्राप्तेऽपि रत्नाकरे ।

लातुं स्वल्पमदीप्ति काचशकलं किं चोऽचितं स्मृतम् ॥ १ ॥

अर्थ.—मोक्षादिक सुखनो आपनार एवो, मनुष्यनो च न सते, तेमां वली जिनराजनो धर्म मले सते, तहार लगारमात्र पण काममुख सेववुं घटुं नथी. केम के, ते अल्प ठे, अने ते सुखनो परिणाम सारे आवतो नथी. ते उपर दृष्टांत कहे ठे के, जेस वैदूर्यादि रत्ननो समूह जेमां सुख ठे, एवा रत्ना करने पामीने घटले रत्ननी खाण पामीने कांतिरहित एवो, अने वली अल्प मूढपन्नालो एवो काचनो ककडो लेवो हुं तहार घटे ठे? अर्थात् पुत्रे कखो एवा रत्नाकरनो त्याग करीने, तेने वदले काचनो ककडो लेवो ते, घटेज नही.

(સંબુદ્ધ કે૦) અદ્દો ત્રયો ! તમે બુદ્ધો. (બોધ પામો.)) (કિં ન બુદ્ધ કે૦) કેમ તમે બોધ નથી પામતા ? જે હેતુ માટે જેમણે ધર્મ નથી કસ્યો તે પુરુષોને (પિચ્ચ કે૦) મરણ પામ્યા પછી પરત્રવને વિષે (સંવોદો કે૦) બોધિવી જ જે તે (ચલુ કે૦) નિશ્ચે (હુલ્લહા કે૦) હુલ્લન છે. શાથી કે, માફન કે૦) રાત્રી દિવસ જે તે (હુ કે૦) નિશ્ચે (જવણમંતિનો કે૦) ગયેલાં પાલ જ આવતાં નથી. તેમ (જીવિયં કે૦) જીવિત જે તે (પુણરવિ કે૦) ફરીને પણ એવે ફરી ફરી (સુલહં નો કે૦) સુલત્ત નથી. એટલે સંયમરૂપ જીવિત ઘણું જુલું છે. અથવા (જીવિયં કે૦) જીવિત જે તે અર્થાત્ તૂટેલું આજલું જે તે (પુણરવ કે૦) ફરીને પણ સાંધલું (સુલહં નો કે૦) સુલત્ત નથી. એટલે તૂટેલું આજલું સાંધવાને કોડ પણ સમર્થ નથી. ॥ ૭૩ ॥

ત્રાવાર્થ.—હે તથ્ય જીવો ! તમે જ્ઞાન દર્શન ચારિત્રરૂપ ધર્મને જાણો. કારણ કે, આવો અવસર ફરી ફરીને મલ્લવો દુર્લભ છે. માટે ઘણી સામગ્રી સતે પણ, કેમ બોધ પામતા નથી ? અર્થાત્ ત્રોગને તુલ્ય જાણી, તેનો ત્યાગ કરીને

वाधी, कोलेरा (कोगलिसुं) आवावाधी, घर पडवाधी, अग्निवडे चलवाधी,
शस्त्र प्रमुख वागवाधी, सर्प करडवाधी, इत्यादिक अनेक प्रकारनां कारणां
सलवाधी उचितो नाश पामे ते. एम जाणीने हे जीव ! धर्मकृत्यने विषे स-
मयमात्रनो प्रसाद न कर. ॥ ७२ ॥

आ ७३ तथा ७४ मी ए वे गाथाउ श्री सूर्यगडंग सूत्रना श्रुतस्कं-
धना वैतालीय अध्ययननी ते.

संबुद्धः ध्वं किं न दृश्यध्वं संबोधिः खलु मेव हर्तना

संबुद्धह किं न बद्धह । संबोहि स्वस्तु पिबे डड्डह ।

न एव उपनमंति आगच्छंति रात्रयोऽतीताः नो सुजनं पुनरपि क्षिप्रितं

नो हं नुवणमंति रद्धं । नो मुद्धं पुणरवि विपं ॥ ७३ ॥

अर्थ.—श्री कृष्णदेव स्वामीना पुत्र श्री नरतेश्वर, तेमणे नरस्कार कर्मा
एवा, अने राड्यना अर्थ एवा, पोताना अठाण पुत्रो प्रत्ये श्री आदीश्वर
नगवान उपदेश करे ते, अथवा श्री महावीरस्वामी पर्वदा प्रत्ये कहे ते के,

વડે પડવાની તૈયારીનાં આવેલો (ધોવં કેળ) થોડો કાલ (ચિદ્ધ કેળ) રહે છે. (દુવં કેળ) દુ પ્રકારે (મણુઆળ કેળ) મનુષ્ય જે તેમનું (જીવિયં કેળ) જીવિત જે તે વંચલ જાણવું. માટે શ્રી મહાવીરસ્વામી ગૌતમસ્વામી પુત્રો* કહે છે કે, (ગોયશ કેળ) હે ગૌતમ ! (સમયં કેળ) દુ સમયમાત્ર પણ (મામ પમાયદ કેળ) પ્રમાદ ન કરીશ. ॥ ૭૨ ॥

ત્રાઘાર્થ.—શ્રી મહાવીરસ્વામી ગૌતમ પ્રત્યે કહે છે કે, હે ગોતમ ! દુક સ મયમાત્ર પણ પ્રમાદ ન કરીશ. કેમકે, આ મનુષ્યપણાનું જીવનું મરના અ-પ્રજાગમાં રહેલા જલબિંદુની પેલે, થોડોજ કાલ રહે તેવું છે. જો તેવું હોય તો જોતાં અદ્ય વાયુવડે પણ શીઘ્રપણે નાશ પામે તેવું છે. અર્થાત્ હોતના અગ્નિ વિષે રહેલા જલબિંદુ તો, ફક્ત વાયુવડેજ નાશ પામે છે; પરંતુ આ મનુષ્ય તો, અનેક પ્રકારના કારણોથી મરે છે. જેમ કે, તાવ આવવાથી, મૂંઝારો થ-

* આ વાર્તા શ્રી હતરાધ્યયન સુત્રના દશમા અધ્યયનમા છે, ત્યાંથી વિસ્તારના અર્થ પુરુષોદ જોડે છે.

परबु, एवो विचार पण नथी थतो. अने वली आवो विचार पण तेमने नथी थतो के, अरेरे ! राजी दिवस पोताना शरीरनुं सुख पण न विचारतां कूड कपट ललनेद अन्यायादिक करीने एणे आपणुंज जरण पोषण कखुं ठे, पण पोताना परलोकनुं साधन करवानो अवकाश जरापण एणे दीधो नथी. एवी रीते कोड रदन करतुं नथी. माटे हे जीव! हे महामूर्ख !! कांडकनो विचाख !! के, हुं आश्वत्तावमांथी निवृत्ति पामीने कांडकतो सवरजावमसि तु. जो. ३१ ॥

॥ मागाधिका वृत्तम् ॥

कुशाग्रे यथा अत्रश्यायो हिमविंडकः स्तोकं निष्ठिति लंबमानः
कुसुमगे जहं नुसविंडए । थोवं चिठ्ठइ लंबमाणए ॥

एवं मनुजानां जीविनं समयमापि हे गौतम मा मां नि
एवं मणुअण जीविंयं । समंयं गोथंम मां पणुए ॥७२॥

अर्थ.—(जह केण) जेम (कुसुमगे केण) डाजना अग्रजागने विषे (जसविंड ए केण) जाकलनो विंडु जे ते (लंबमाणए केण) लांबो थतो सतो एटले बायु

नावार्थ.—आ जगतमां परलोकने विषे कांड पण सहायता करवाने न स
 मर्थ एवां माता पिता स्त्री पुत्रादिक सौ पोत पोतानां स्वार्थी ठे, पण कोई
 कोडनुं नथी. जेमके, उपर लखेलां घरनां माणसेने एवो निश्चय थाय ठे के,
 हवे आ पयारीमां सूजारेलो माणस जीवशे नही, एहुं थारीने ^{सूतेला सा-}
 णसने महा नरपूर वेदनामां तरफडतो नजरे जोडने पण कहे ^{के,} तमे मने
 कांड कहो ठो? एटवे तमे डानी रीते संचय करेहुं, आपेहुं, मूक्यां, दाटेहुं,
 कांड देखाडो ठो? एवी रीते पोतानो स्वार्थ साधवानी वातो करे ठो. तथा ते
 ना मरी गया पढी पण केवल पोतानो स्वार्थ संचारी संचारीने ^{एवो} के, आ
 टहुं काम अधुरं मूकीने गया! पण तेढ एम नथी विचारता ^{उयांथी} स
 मजणो थयो त्यांथी मांडीने चोके सूतां सूथी पण एणे आपणुं वैतरं कूट्यां
 कष्टुं ठे. परंतु ते बापडो नरकादिक गतिने विषे एटलो गयो ठे, त्यां तेने के
 वां दुःख पडतां हशे? तथा ते विचारो घणुं ड्रव्य मूकीने गयो ठे! पण तेना
 बीजा दुःखमां नाग न छेतां फक तेहुंज ड्रव्य तेनी पठवाडे शुन कृत्यमां वा

व, वस्तुताए असत ठे. माटे तेने तुं सत्पणानी ज्ञांति न करीश. ॥ ७० ॥

पितृपुत्रमित्रगृह्याहिणांजीजातं समूहः ऐहलौकिकं सर्वं निजभ्य भुञ्जे कल्याणे सह्यायं निमित्तं
पियपुत्तमित्तर्षरारिणायाय । इहलोद्विज्य सर्वं नियसुहसहाय ॥

न ज्योतिषश्चे अस्ति कोपि तत्र शरणेनाणे हेमसर्व एकाग्रयेव सहिष्यते तिर्यकुनरकडः खानि
नं वि विं अंति कोडं तुहं सरंणि मुरंक । इकंदु सहरंसि तिरिनिरयडुख

अर्थ.—(सुख के०) हे मूर्ख ! (इहलोद्विज्य के०) आवाक नुसो (सर्व के०)
सर्व एवो (पिय के०) पिता (पुत के०) पुत्र (मित्त के०) मित्र (व के०) गृह
(घरणि के०) स्त्री, तैमनो (जाय के०) समूह जे ते (निय सुह सहाय के०) पा
साले सुख करवानो ठे स्वप्नाव ते जेमनो एवो ठे. एटले सौ पा पोताना सुख
ना अर्थी ठे. पण (तिरि निरय डुख के०) तिर्यंच तथा नरक मी संबंधी डुःख.
तेने (इकंदु के०) तुं एकलोज (सहसि के०) सहन करे ठे, पण ते वखत तैमां
तुं (तुह के०) तहारे (सरणि के०) शरण करावा योग्य (कोड वि के०) कोडपण
(न अंति के०) धतुं नथी. ॥ ७१ ॥

के०) शरीरादिक बाह्यभावने तथा (नवनेत्रपरिग्रह के०) नव नेत्रवाला परिग्रहना (विविहज्जाल के०) अनेक प्रकारनो समूह तेने (मिदहे विणु के०) मूकी ने परलोके जइश. ए हेतु माटे (संसारि के०) संसारने विषे (अहि के०) जे शरीरादिक देखाय वे, (सहु के०) ते सधुं (इंद्रयाल बाग) इंद्रजाद समान वे. ॥ ७० ॥

नावार्थ.—हे आत्मन् ! तहारां हितकारी एहुं आ. एक बाहय भूजाल्य. आ देखातो शरीरादिक सधलो बाह्यभाव वे, इंद्रजाद समान वे, एटलो नव प्रकारनो परिग्रह ते सधलो चंचल स्वभाववालो वे. एटले कणारु हेवाय अने कणमां नाश पामी जाय एवो वे. एटहुंज नहि पण संसारमा जे ज वस्तु देखाय वे, ते सर्वेने तुं इंद्रजाद समान जाणीने तेने विषे मोह समस्त न कख. कारण के, ते सधला बाह्यभावने मूकीने तुं एकलो ज परलोकमां जईश, पण पूर्व कहि तेमांनो कोइ वस्तु पण तहारी साथे आववानी नथी. केम के, ते स

* १. धन. २. धान्य. ३. कुत्र. ४. घर. ५. सुवर्ण. ६. रूप. ७. प्राणपुतल. ८. दिपद. ९. चतुष्टपद.

सामग्री छेड़ने जाय ठे. पण जातुं लीधा शिवाय जतो नथी. तेम तहारे तो
 आहिंधी मरीने कथां जतुं पडशे? ने त्यां केटला दिवसर रहेतुं पडशे? अने
 कोने त्यां जडने उतारो करवो पडशे? अने मार्गमां जातुं लीधा विना शुं खा
 द्युं? इत्यादि परलोक संबंधी तने कांड पण विचार थतो नथी! माटे हे मूढ
 जीव! सर्व दुःख मात्रने निवारण करनार अने मनोवांछित फलने आपनार
 एतुं धर्मरूप जातुं संग्राधे राख्य. ॥ ६९ ॥

॥ पक्षीवृत्तम् ॥

रे जीव नितरांशुणु चंचलस्वजावान् मुक्ता परलोकं याम्यति सकलान् अपि वृत्तानाम् तथा
 रे जीव निर्मुणु चंचलसहाव । मिट्ठेविणु सपटवि रंजनाव ॥

नरत्नदपरिश्रमस्य यत् विविधजालं भ्रमहं अतः संमारे अस्मिन् यत् सर्वं तत् इदं जलमिवासदस्मिन्
 नवनेयर्परिग्राह विविहं जाल । संसारि ज्ञेहि संहं इति जाल ॥ ७० ॥

अर्थ.—(रे जीव के०) हे जीव! तू (निमुणु के०) सांचल्य के जे, (चंचल
 सहाव के०) चंचल स्वजाववाला (सयदवि के०) सर्व एवाय पण (वृत्तानाव

वे. एटवे पढी घणो पश्चात्ताप करवो पडे वे. ॥ ६९ ॥

नावार्थ.—अनंता त्रवरूप समुद्रमां तटकतां तटकतां मनुष्य जन्मरूप कांठो प्राप्त थए सते पण जेणे अहिंसारूप जिनधर्म न आच्छाद्य कर्षो, तेने; जेम रणसंग्राममां युद्ध करवा गइला एक धनुर्धारी पुरुषना मनुष्यनी पणव तूटी गइ, तेथी तेने जेम हाथ घसवा पड्या, तेम तहारे पञ्च हाथ घसवा पड्यो. माटे हे जीव ! जो तुं पण वती सामग्री सते जिनधर्मरूप त्रातुं नहि ग्रहण करे, तो तहारे पण मरणावस्थाए पश्चात्ताप करवो पड्यो. ते आ प्रकारे के, अरेरे ! में वती सामग्रीए पण आ हुं कयुं पडव परलोके जतां धर्मरूप त्रातुं कांठ पण लीहुं नही ! माटे हवे हुं हुं करोश ! एवी रीते तहारे हाथ घसवा पड्यो. वली जेम आ त्रवमां थोडो काल रहेवा माटे कोइ पुरुष ज्यारे परदेश जवानो होय, तारे ते पुरुष प्रथमथी जाता विगेरेनो ए-टलो बधो बंदोबस्त करी राखे वे के, अमुक जग्याए उतरीहुं, ने त्यां अमुक नोजन करीहुं. एवी रीतनो ठराव करीने पढी पोतानी साथे जातादिक घणी

हे जीव ! पूर्वे अनुन्नैव करेत्वा पशुपणाना स्वप्नादने मूकी देहने, मनुष्यजवने
लखे लगाडवामां जयम् कर.

॥ उपजाति वृत्तम् ॥

मानुष्यजन्मानि तदेसंसारमपुङ्गव्य लब्धेभ्यमिति

जिनेन्द्रधर्मः

न कुतः च येन

माणसजन्ममेति निर्दिष्टं लब्धयेमि । जिणिदधम्मो न कज्जं येणं॥

जायते गणे यथा धानुक्केण

स्वतो धुल्लयै नथा च

एतेन

तुडे गुणे जहं धाणक्केणं । हत्ता मल्लेधा थ द्यस्सि मणं॥३८॥

अर्थ.—(जेणं के०) जेणे (तदि के०) संसाररूप समुद्रना कांसारूप (माणु

ससजन्म के०) मनुष्य जन्म (लब्धयेमि के०) पामे सते (जिनिधम्मो के०)

जिनेन्द्रना धर्म जे ते (न कज्ज के०) नथी कर्यो (तेणं के०) तेणे अर्थात् तेने (य

के०) पण (जह के०) जेम (धाणक्केणं के०) धनुर्धारि पुरस्सि तेणे अर्थात्

तेने (गुणे के०) पणव (तुडे के०) तुटे सते (अवस्स के०) निश्च (हत्ता के०)

हाथ (मल्लेधा य के०) यसवा पडेज ठे. तेम आ जीवने पण हाथ यसवा पडे

હાકાદિ દશ દૃષ્ટાંતે કરી ડુઃખે પામત્રા યોગ્ય ઇવું (ચ કેળ) વલી (ત્રિજુલયા
 ચંચલં કેળ) ત્રિજલીરૂપ લતાની પેઠે ચંચલં ઇવું (તં કેળ) તે, ઇટલે ને યોગ્ય
 ઇવું (મણુયતં કેળ) મનુષ્યપણું, તેને પામીને (ધર્મમંત્રિ કેળ) નર્મને વિષે (ત્રિ-
 સીયદ કેળ) સ્વેદ પામે છે. (સો કેળ) તે (કાઝરિમો કેળ) મરિસત (નિંદિત)
 પુરુષ જાણવો. પણ (સપુરિસો કેળ) સપુરુષ (ન કેળ) ન જાઝો. ॥ ૬૮ ॥

ત્રાવાર્થ.—જૈનશાસનમાં પ્રસિદ્ધ ઇવાં દશ દૃષ્ટાંતે ડુલ્લત ઇવા, અને ત્રિજ
 લીના ળવકારાની પેઠે કાણતંપુર ઇવો, ને જેમાં કોદ પ્રકાદનો ॥ પણ જ્વામી
 નથી ઇવો, ઇટલે આ મનુષ્યનો ત્રવ અઢીદીપમાં થયો, કાંઈ વલી કર્મનુ-
 મીમાં થયો, તેમાં વલી આર્ય દેશમાં થયો, તેમાં વલી હતેમ કુલને વિષે
 થયો, તેમાં વલી અવિકલ પંચેંદ્રિયે પૂર્ણ થયો, તેમાં વલી નિરોગી કાયા પા-
 મ્યો, અને તેમાં વલી સફુરનો અને સત્ શાસ્ત્ર સાંતલવાનો જોગ વન્યો; તેમ
 હતાં પણ જે પુરુષો, ધર્મસાધન કરવામાં પ્રમાદ કરે છે, તે પુરુષો નિંદા કરત્રા
 યોગ્ય થાય છે. પણ તે સપુરુષોની પંક્તિમાં ગણનાત્રાયક અત્રા નથી. મોટે

દિક કારણ વડે કરીને મનુષ્યપણને પામે છે, ત્યારે તેને જોહતી ચીજ મલી
 શકે છે. ઇટલે દેવતાના સુખને આપનારો, તથા મોક્ષના સુખને આપનારો આ
 મનુષ્યજન છે. પરંતુ મનુષ્યજન વિના કોઈ જન વડે સુખનો પ્રાપ્તિ થઈ શક
 તી નથી. ઇટલાજ માટે જ્ઞાની પુરુષોએ સર્વ જન કરતાં આ મનુષ્યજનને જીત
 મમાં જીતમ ગણ્યો છે. અને દશ દૃષ્ટાંતે કરી દુર્લભ પણ ઇટલા માટે કમ્પો
 છે. આ દશ દૃષ્ટાંતનું સ્વરૂપ પ્રસિદ્ધ છે માટે, તથા પ્રંથ વિદ્યારા પ્રવાના જ-
 યથી લખ્યું નથી. માટે આવા મોંઘામાં મોંઘા મનુષ્યજનને પામીને એકે ગમા
 વી અવસર ચૂકવો નહી. ॥ ૬૭ ॥

તનમનુષ્યજન્મ તથા દશદૃષ્ટાંતવત્ હર્ષજનજાતં

વિષુદ્ધગચંચલં

તં તહ હર્ષજનજનં । વિજજીવ્યાચંચલં ચૈવ હર્ષણુયતં ॥

ધર્મે યઃ વિષાદિનિ સઃ કાપુરુષઃ ન સત્પુરુષઃ

ધર્મમંસિ જો વિસીર્ષદ । સો કાઝંરિસો ન સર્પુરિસો ॥ ૬૮ ॥

અર્થ.—(જો કેળ) જે પુરુષ (તહ હર્ષજનને કેળ) તથા પ્રકારે ઇટલે જુ-

कृत्वा अनेकानि जन्ममरणानां परावर्तनशतानि
काज्जणम णेगाइं । जन्मणमरणं परियद्वणसयाइं ॥

डःखेन मानुषत्वं यदि लज्जते यद्योद्धतं सुखं जीवः

दुस्संण माणुसत्तं । जइं लहइं जहिच्चियं जीवेण ॥ ६९ ॥

अर्थ.—(जइ के०) ज्यारे (जीवो के०) जीव जे ते (अणेगाइं के०) अनेक
एवां (जन्मण मरण के०) जन्म मरण तेनां (परियद्वण के०) परावर्तन तेनां
(सयाइं के०) शेकडो. एटले जन्म मरणनां शेकडो परावर्तनने (काज्जण के०)
करीने (दुस्संण के०) दुःखे करीने (माणुसत्तं के०) मनुष्यपणने ॥ मे ठे, रया
रे (जहिच्चियं के०) यथा इह्या प्रमाणे. एटले पोतानी इह्या कुशलप
णने (लहइं के०) पासे ठे. ॥ ६९ ॥

चावार्थ.—रे आरमन् ! अनंत एवां जन्म मरणनां शेकडो एटले क्यारेक
जन्म, क्यारेक मरण, ए प्रकारनां दुःख सहन करीने, ज्यारे आ जीव मनु-
ष्यपणने पासे ठे, एटले अकाम निर्जरा अने चवस्थितितुं परिपक्वणुं इत्या

થી પણ તું અનેક પ્રકારનાં પાપ પ્રપંચાદિક કરીને સારાં સારાં જોજન કરી
 શ, તોય પણ પૂર્વની પેઠે તે જિહ્વાદંદ્રિ તુમ થવાની નથી. અને જિહ્વાદં
 દ્રિનું યોપણ છે, તેજ સર્વેં દંદ્રિયોના પોષણનું મૂલ્ય છે. ઇટલે જેમ હૃદના મૂલ્ય
 માં પાણી નાંખીય, તો બધા હૃદમાં તે પાણી પસરે, તેમ એક જિહ્વાદંદ્રિને
 હૃદી મૂકવાથી બીજી દંદ્રિયો પ્રયાસે કરીને જીતી હોય, તેને કુમાર્ગે ચા
 લે છે. માટે નીતિશાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, “જિતં સર્વં જિતે રસે” એટલે જો
 નાદંદ્રિય જીતી, તેણે સઘર્ષી દંદ્રિયો જીતી જાણશી. કેમ કે, રસને દંદ્રિયને
 મોકલી મૂકવાથી મધમાંસાદિકને વિષે પણ પ્રવૃત્તિ થાય છે, અને તેથી વિષ
 યની વૃદ્ધિ થાય છે. તેણે કરીને નરકાદિકને વિષે જવું પડે છે. આ પુર્વે કહેલાં
 કુધાવેદની સહન કરવી પડે છે. ઇટલાજ માટે મંથકારે કુધાવેદનીના સ્વ-
 રૂપને વિશેષે જણાવવાને માટે ફરીથી વર્ણન કર્યું છે. માટે તેથી પુનરુક્તિ દો
 ય સમજવો નહીં. ॥ ૬૬ ॥

लना समूह जे ते पण (न तरिजा के०) न समर्थ थाय ! ॥ ६६ ॥

जाबाय.—हे आत्मन् ! नरक जवने विष तेने एवी कुधा जल्पन थद्द हती के, आ जगतमां रहेवा जे धृतादिक सयवा सारा सारा पुनर्देवडे पण, ते कुधानी शान्ति थाय तेम नहोतु. एवो कुधावेदनी तें परवशपणामां अनतीवार सहन करी वे, माटे तने उपदेश करवानो एटलो जे के, आज स्वाधीनपणामां एकासणुं करतु, अथवा एक उपवास करवो, तेमां पण तद् महोटी विचार थद्द पडे वे. अने बली तुं एवुं बोले वे के, महाराथी संवत्सरीनो जपवास पण बनी शकवो कलण वे. कारण के, महाराथी तो एक धडिवार पण न्दुं रहेवातुं नथी. एम कहीने अनेक प्रकारनां सारां सारां गोजन करावी जमे वे. परंतु हे मूढ जीव ! आखो जन्मारो थडने तें केटवा मण धृतादिक मिष्ट पदार्थो खाया हशे ? तेनुं सुख देशमात्र पण आज तने रहुं नही. केम के, जो तुं तहारा हाथे तहारी जीव जपर हाथ फेरवी जो के, ते धृतादिक पदार्थो कोड पण चिकाश जणाय वे ? अर्थात् नथी जणाती. तेमज हवे

पूरी न थाय. ए प्रकारनो विचार करीने जे डाह्यो पुरुष वैराग्यने पासो वे, तेज पुरुष संसारने विषे मोह पासतो नथी. ॥ १ ॥

माटे हे आत्मन् ! जपर कल्हा प्रमाणे तुं अनंतीवार विषयो जोगवी न्यूयो वे, परंतु जे सुखनो तें एक वखत पण अनुत्तव नथी। कर्यो, एवा आत्म सुखनी प्राप्तिने विषे जयम कर ! ॥ ६५ ॥

आसीत् अनंतकृत्यः संसारेनरकजने तत्र कृत्वापि तादृशी
आसीत् अप्राप्तखुत्तो । संसारे ते तुह्मावि तारिमिया ॥

यां प्रश्नमयितुं सर्वः पुद्गलकार्योपेष्टतादिरपि न तीर्यति न शक्नुयात्
जं परमेष्ठं सर्वो । पुण्यद्वैकाजिवि न तारिर्ज्जा ॥ ६६ ॥

अर्थ.—रे जीव ! (संसारे के०) नरक ज्वररूप संसारने विषे (ते के०) तने (तारिमिया के०) तेवा प्रकारनी (तुह्मावि के०) क्लृप्ता पण (अप्राप्तखुत्तो के०) अनंतीवार (आमी के०) उत्पन्न शब्द हती के, (जं के०) जे क्लृप्ताने (परमेष्ठं के०) शमावचाने (सर्वो के०) सर्व एवा (पुण्यद्वैकाजिवि के०) घृतादिरूप पुद्ग-

यत्पृथिव्यां ब्रीहियवं । हिरण्यं पञ्चवः स्त्रियः ॥

नालसेकस्य तत्सर्व । मिति पश्यन्न मुह्यति ॥ १ ॥

अर्थ—सघली पृथ्वीमां उत्पन्न अष्टली अनेक प्रकारनी ङीरे तथा अनेक प्रकारना घडं अने जव विगेरे सघडुं धान्य, जो एक जणने प्राप्त थाय, तो पण तेने धान्य संबंधनी तृष्णा पूरी न थाय. तेमज सघला जगत्मां रहेडुं हीरा, माणिक, मोती, सोनुं, रूपुं विगेरे धन, एक पुरुषने प्राप्त थाय, तोपण ते पुरुषनी धन संबंधनी तृष्णा पूरी न थाय. तेमज जगत्ने विषे जेटला हाथी, घोडा, डंट, बलद, गायो, जैशो विगेरे चतुष्टय जीवो वे, ते जो एक जणने प्राप्त थाय, तोपण ते पुरुषनी चतुष्टय सबंधिनी तृष्णा पूरी न थाय. तेमज जगत्ने विषे रूपालीमां रूपाली देवांगनाडु तथा महोटा महोटा राजानी राजोयो तथा महोटा महोटा धनाढ्यनी स्त्रीयो जेवी के, अत्यंत लावण्यवाली, अत्यंत रूपवाली, अत्यंत गुणवाली अने सुंदर सुगंधीवाली एवी जवान स्त्रीयो जो एक पुरुषने प्राप्त थाय तोपण, ते पुरुषनी स्त्री संबंधि तृष्णा

तृणा अनंतकृत्यः भंभारे तादृशी तत्र आसीत् नरकं
तएहा अपाणंतस्वतो । संसारे तारिस्सी तुमं आसी ॥

यां तृणां प्रशामितुं सर्वोदधीनां जदकं न तारीकुर्यात् न समर्थं न वेत्
जं परमेजु सर्वो । दहीणमुदयं नं तिरीङ्गा ॥६५॥

अर्थ.—हे जीव ! (तुमं के०) तने (तएहा के०) तृणा. अर्थात् तृपा (ता-
रिस्सी के०) ते प्रकारनी (अपाणंतस्वतो के०) अनंतीवार (संसारे के०) नरकरूप
संसारने विषे (आसी के०) उत्पन्न यद हती. (जं के०) जे तृपाने (पसमेजं
के०) शमाववाने अर्थे (सर्वोदहीणं के०) सर्व समुद्रोत्तुं पण (जदयं के०) जद
जे ते (तीरिङ्गा के०) न समर्थ थाय ! ॥६५॥

आ प्रकारनो अर्थ प्रथम नरकनो वेदनामां कही गया वीए, माटे पुनरुक्ति
दोषनुं निवारण करवा माटे आ प्रकारनो जागर्थ जाणवो. के, हे जीव ! तने
अनंतं। तृणा उत्पन्न यद वे, ते तृणा शमाववाने माटे, सर्व समुद्रोत्तुं पाणी
नां विंडु जेदजां धनादि कवडे पण तहारी तृणा पूरी थाय तेमनथी. कह्युं वे के—

प्राप्तः अनन्तकृतः जीवः संसारकृतनिरे

प्राप्तो अणन्तखुतो । जीवो संसारकृतारे ॥ ६४ ॥

अर्थ.—(जीवो के०) जीव जे ते (संसार के०) संसारने विषे (सारीरा के०) शरीर संबंधी (व के०) बली (माणसा के०) मन संबंधी (जावंति के०) जेटलां (केवि के०) कोइ पण (हुका के०) दुःख वे, तेने (संसारकृतारे के०) संसाररूपी अटवीने विषे (अणन्तखुतो के०) अनन्तीवार (प्राप्तो के०) प्राप्तो वे. एटले संसाररूप अटवीमां परित्रमण करतां आ जीव सर्वे दुःख सहन करी आह्यो वे. ॥ ६४ ॥

जावार्थ.—आ संसारने विषे दुःख वे प्रकारनां वे. एक शरीर संबंधी रोमादिके करीने दुःख वे, अने बीजुं मन संबंधी इष्ट वस्तुना वियोगादिके अकी दुःख वे. ते सर्वे दुःख आ संसाररूप अटवीने विषे त्रमण करतां, आ जीवे अनन्तीवार जोगह्यां वे. ॥ ६४ ॥

अचतरीने कुंजारा धरना हाथनां घणां डफणां खाद आढ्यो वे. वळी घोडा
 प्रमुखना अचतार धारण करीने घणा कोरडादिकना प्रहार सहन करी आ-
 ढ्यो वे. अने हाथी प्रमुख घडने अंकुशना प्रहार सहन करी आढ्यो वे. वळी
 बलद प्रमुखना जवसां घणी परणीनी आरोना प्रहार खाद आढ्यो वे. वझी
 सांकडां प्रमुखना जवसां घेरघेर शलामो करी नाचीने रोटलाना हुकडा प-
 राणे पामवानुं कष्ट सहन करी आढ्यो वे. वळी बोकडा प्रमुखना जवसां म-
 रणांतकष्ट सहन करी आढ्यो वे. वळी पोपट प्रमुखना जवसां पांजरादिकने
 विषे बंधनकष्टने सहन करी आढ्यो वे. अर्थात् एहुं कोद दुःख नथी के, जे
 दुःखने तें सहन नथी कछुं ! ए प्रकारे अनंतीवार घोर महा जयानक दुःख
 तें सहन कऱ्यां वे. माटे हवे एहुं धर्मसाधन कऱ्य के, जेथी तेजां दुःख जो-
 गवचां पडे नही. ॥ ६३ ॥

धर्मांत कान्यपि दुःखानि क्षारीगणि मानसानि च मंसारे
 जावंति केवि दुर्धरा । सारीरा माणसा वै संसारे ॥

पटले इंद्रियोए जेम जेम तने नचाव्यो, तेम तेम तुं नाच्यो, ने तेथी महा जया
नक दुःखने पाम्यो; परंतु ते इंद्रियोने तें वश न करी. माटे ज्यारे त्यारे पण, ते
इंद्रियोने वश करीने आरमसाधनमां वर्तेश, त्यारेज तहासं कळ्याण थशे. ॥६२

तिर्यग्गतिं

अनूपासः

त्रीममहावेदनाः

अनेकविधाः

तिरियेगइं अपूर्णपत्तो । त्रीममहवेअणा अपूर्णेगविहा ॥

जनममरणारघडे

अनंतकृत्वः

परिभ्रान्तः

जन्ममरणारहडे । अपणतखुत्तो परिप्रमिज ॥ ६३ ॥

अर्थ.—हे आरमन् ! तुं (तिरियेगइं के०) तिर्यंच गतिने (अणुपत्तो के०) पा
म्यो ते. त्यां (अणेगविहा के०) अनेक प्रकारनी (त्रीममहावेअणा के०) जयं-
कर एवी महोटी वेदनाजने सहन करतो सतो (जन्ममरण मरण रहडे के०) ज
न्म मरणरुप रहेंटने विषे (अणुतखुत्तो के०) अनंतीवार (परिप्रमिज के०) परि
असण करी आठ्यो ते. ॥ ६३ ॥

त्रावार्थ.—हे जीव ! तुं तिर्यंच गतिने विषे गयो, त्यां आगळ गथेडादिपणे

सूयमाङ्गां सूत्रना प्रथम श्रुतस्कंधना पातमां नरक विवर्त्ति अध्ययनं विधे
जाद वेज्या.

देवते मनुजते पराजिगतां उपगमेन
देवते मनुजते । पराजिगतां उवर्गाणं ॥

जीपण्डितं बहुविधं अनंतकृत्यः ममनुजं
जीसण्डितं बहुविधं । अनंतखुत्ति समणुजुअं ॥ ६२ ॥

अर्थ.—हे जीव ! (देवते के०) देव जवने विधे, तथा (मणुअते के०) मनुज
जवने विधे पराजिगतां के०) परतंत्रपणाने (उवर्गाणं के०) पाप्म्या एवा तुं
जे तेणे (बहुविधं के०) बहु प्रकारनुं (जीसण्डितं के०) जयानक दुःख जे ते
(अणुतखुत्ता के०) अनंतीवार (समणुजुअं के०) अनुजव कखुं वे. ॥ ६२ ॥

जावार्थ.—हे आरमन् ! विशेष ज्ञानवंत एवा देव जवने विधे, तथा मनु-
ज जवने विधे पण, स्वतंत्रपणुं मूकीने परतंत्रपणा वडे, एदले परवधापण
रहीने, अर्थात् इंद्रियोने वश यदने, महामहा कष्ट अनंतीवार जोगट्यां वे.

वार प्रमुख शस्त्रबडे करीने, ते नारकीना जीवने वर्षेण करे, तोपण ते नार-
कीना जीवनी खरज मटे नहीं. ॥ ५ ॥ तेवी रीते अनंती परवशपणानी वे-
दना एटली बधी डे के, आखा जगतना परवशपणानी वेदना एकली करीए,
तोपण तेना बरोबर न थाय. ॥ ६ ॥ तेवी रीते ज्वर ॥ ७ ॥ दाह ॥ ८ ॥ ज्वर
॥ ९ ॥ अने शोक ॥ १० ॥ ए चारनी वेदना आखा जगतनी एकली करीए,
ते शकी पण एकेक वेदना अनंतगुणी जाणवी. आवी अनंतगुणी वेदनाउ,
सात व्यसननो सेवनार प्रमुखने योगववी पडे वे. जेम के, कोइए परखी संग
कखो ह्येय, तेने त्यां (नरकमां) तेज स्त्रीना आकार जेवी लोहानी पुतली ब-
नावीने, अने तेने अग्निबडे सारी पेठे लावचोल धवधवती करीने, ते स्त्रीनी
साथे ते परमाधिर्भयो अनेकवार ते पुरुषने बलारकारे आर्दिगन करावे वे. इ-
त्यादिक नरकने विषे अनंतगुणी वेदना शास्त्रमां कही वे. तेने विचारीने हे
मंदमते ! कांइक तो पाप करतां पावो उसख ! ॥ ६१ ॥

आ नरकनां लखना अधिकारने विशेषे जाणवानी मरजी ह्येय तो श्री

अपत्नी एवीयो, अन्नं (बहुत्रिहाउ के०) बहु प्रकारनी (वेअणाउ के०) वेदनाउ
 जे ते (अणंतखुलो के०) अन्नंतोवार (पला के०) पामा वे. अर्थत्तुं चोगवी
 चूपयो वे. ॥ ६१ ॥

चावार्थ.—हे आरमन् ! तें बीजी गतिथोमां तो अनेक प्रकारनां दुःख जो-
 गटयां, परंतु रत्नप्रतादिक नरकोनां दुःख तो कही शकाय नैवां ठेज नही !
 केम के, तेने विषे अन्नंती शीत वेदना. ॥ १ ॥ तेमज अन्नंतो उण वेदना,
 एटले आपणे अहिना आकरा थलथलता खेरना अंगारा होय, तेना उपर ते
 उण वेदनीवाला नारकीना जीवने सुवाडे, तो तेने वर्णाज निद्रा आवी जा-
 य. ॥ २ ॥ तथा एवीज रीतनी अन्नंतो ह्यथा वेदना, एटले जगत्मां रहेवा
 सर्व ह्युतादिक पुज्जो ते नारकीना जीवने खयरवीय, तोपण तेनी ह्यथा पूरी
 न थाय. ॥ ३ ॥ तेमज अन्नंतो तृया वेदना, एटले जगत्मां रहेवा सर्व समु-
 द्रोनां पाणी ते नारकीना जीवने पाइय, तोपण ते नारकीना जीवनी तृया
 ठीपे नही. ॥ ४ ॥ तेमज अन्नंतो खराज वेदना, एटले अनेक प्रकारनां तर-

॥ अनुदुष्टसम् ॥

अवमानात्परित्रंशाद्धवन्धनक्यात् ॥

प्राप्ता रोगाश्च शोकाश्च जात्यन्तरशतेष्वपि ॥ १ ॥

अर्थ—अपमानधी, तथा उंची पदवीधी पडवाधी, तथा बंधबंध अने धननो
हान्य ते धकी शैकडो जातिमां रोग ने शोक, आजीवे जोगव्यां वे ॥ १ ॥ आ अ
धिकार संबंधी श्रीआचारंगजी सूत्रमां विशेष प्रकारे कह्युं वे, त्यांही जोड देवुं.

नरकेषु वेदनाः अनुपमाः असातममुहं बहुलयासुनाः

नरैरसु वेद्मणां न । अणोर्वमान असायर्बहुजान ॥

रेर्जीव तद्यथा प्राप्ताः अनंतकृत्यः बह्विधाः

रेर्जीव तर्प पत्ता । अणोर्तर्षुतो बहुविहान ॥ ६१ ॥

अर्थ.—(रेर्जीव के०) हे जीव ! (तए के०) ते (नरएसु के०) रत्नप्रजापिक
सान नरकने विषे (अणोर्वमान के०) उपमा रहित एवीयो (असायर्बहुजान
के०) दुःखे करीने जरेखी एवीयो, एटवे अशाता वेदनीय कर्मधी उत्पन्न

જીવનાં જોશ્વમ થાય છે, તથા તે સ્વાતાં પણ કહ્યું કે જે જીવે છે, તથા દે-
 શ્વાતું પણ કાલા ઠીકરા જેવું સ્વાથ દેશ્વાય છે, અને તેનો સુગંધ પણ અતર-
 દન જેવી હત્તમ નથી. તથા તેના (અફિણના) શ્વાથી લોકમાં પણ આવર-
 ઇજતનો ઘટાડો દેશ્વાય છે. તથા તે શ્વાથી કાંઈ હત્તમ રસાયણ જેવો ગુણ
 નથી થતો. છટ્યુંજ નહીં, પરંતુ શરીર પણ સ્વાથ થતું દેશ્વાય છે. વલ્લી તે અ-
 ફિણ ન મલ્લવાર્થ કોઈ વલ્લત ટાંટિયા ઘડીને મરવા વલ્લત પણ આવે છે. ઇત્યા-
 દિક અફિણના અનેક પ્રકારના અવગુણ જાણે છે, દેશે છે, અને અનુન્નવે છે;
 તોપણ તેને મૂકી શકતો નથી તેનું કારણ કાંઈક અન્યાસ અને કુસંગવિવા-
 વીજું જણાતું નથી. તેમ આ જીવને પણ અનાદિકાલના અન્યાસથી તથા વિ-
 પથી જીવોની સોલ્લતથી, આ પંચ પ્રકારનાં વિષયસુલ્લમાં હુઃલ્લ છે, એમ જાણે
 છે, દેશે છે, તથા અનુન્નવે છે, તોપણ અફિણના ઢ્યસનની પેઠે સારું માર્તો વે-
 ઠો છે. તેથી અને અનેક પ્રકારનાં નીચાં હંચાં રૂપ કરી આ સંસારને વિષે ના-
 ટક કરતું પડે છે. વલ્લી શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે:—

के०) कोइ प्रकारनो (निश्चयो के०) नियम जे ते (नवि के०) नथीज. केम के, (सकम्म के०) पोतानां झानावरणीयादिक जे जे कर्म, तेनी (विष्टिविष्ट के०) विनिवेश एटले प्रकृति, स्थिति, अनुज्ञाग अने प्रदेश ते रूप जे रचना, तेना (सरसि के०) सरखी (कयचिठो के०) करी ठे चेष्टा ते जेणे, एटले देवादिक पर्याय रूपनो अश्यास (आश्रय)रूप व्यापार ते जेणे एवो सतो (नहुव के०) नटनी पेठे (अनुज के०) अन्य अन्य ठे (रुववेसो के०) रूप अने वेश ते जे नो एवो (जीवो के०) जीव जे ते (परिञ्चण के०) पर्यटन करे ठे. ॥ ६० ॥

त्रावार्थ.—हे आरमन् ! तुं चौदराज लोकरूप चौटामां, राजा प्रजादिक-रूपे स्त्री पुरुषोना वेश लइने, नहुअनी पेठे अनेक प्रकारे निरुद्ध नाइयो, पण तेमांथी तने कोइ प्रकारनो अविनाशी सरपाव मढ्यो नही. जलटो च्यार गतिमां भ्रमण करवारूप सरपाव मढ्यो, तोपण ते भ्रमण करवाना अन्त्यास थकी निवृत्ति पामतो नथी. जेम कोइ अफिण प्रमुखनो व्यसनी होय, ते व्यसनी ते अफिणने एम जाणे ठे के, आ अफिण खावाथी घणा माणसोना

स्वामी दासः प्रज्यः सन इति अधनः धनपनिगिन
 स्वामी दासो पुङ्को । स्वामीति आधेयो धनपनिगिति ॥ ५२ ॥
 नापि हान कोषि निगः स्वयकर्पनस्वयिनिगः नसगद्विगुनायेष्टधेनतः
 नवि ह्युं कोषि निगः । स्वयकर्पनस्वयिनिगद्विगुनायेष्टधेनतः ॥

हनराणाकपवेदः नदवन पगवतो जीनः

अन्तर्गतवदसो । ननुव परिधर्तए जीवि ॥ ५३ ॥ युननम् ॥

अर्थः—हे जीव ! तुं केदलीयक वसन (राजति के०) राजा ए प्रकार य-
 यो. (य के०) वली (दमयुति के०) नीखारी ए प्रकारे ययो. (य के०) वली
 (एस के०) राज तुं (सवायुसि के०) चंडाल ए प्रकारे ययो. वली (एस के०)
 एज तुं (वेयविज के०) वेदनो जाण ययो. वली (सामी के०) स्वामी ययो.
 अने (दासो के०) दास ययो. (पुङ्को के०) पूज्य ययो. अने (खजोति के०) खज
 ए प्रकारे ययो. वली (अधणो के०) निर्धन ययो. अने (धणवदति के०) धनप
 ति ए प्रकारे ययो. ॥ ५२ ॥—(इह के०) एसां. एदवे पूर्व कछुं तेसां (कोइ

वेश नजव्यो, त्यारे एवुं विचार्युं के, जगत्मां महारा जेवो कोइ सुखीयो नथी।
 तथा कोइक वखत नारकीनो वेश नजव्यो, त्यारे एवुं विचार्युं के, जगत्मां
 महारा जेवो कोइ दुःखीयो नथी। तथा कोइक वखत तिर्यचनो वेष नज-
 व्यो, त्यारे एवुं विचार्युं के, जगत्मां महारा जेवुं कोइने पराधीनप्रणतुं दुःख
 नथी। वली कोइक वखत मनुष्यनो वेष नजव्यो, त्यारे एवुं विचार्युं के, जग-
 त्मां कोइ महारा जेवो श्रेष्ठ बुद्धिवालो नथी। एमज कोइक वखत पोताना
 पुजलना रूपयो अहंकार कर्पो के, महारा जेवो जगत्मां कोइ रूपालो नथी।
 तथा ज्यार कुरूपवान् शयो, त्यारे एवुं विचार्युं के, महारा जेवो जगत्मां कोइ
 कुरूपवान् नथी। एम मांकडानी पेते कोइ वखत सुखी श्रद्धेने नाच्यो, अने कोइ
 वखत दुःखी श्रद्धेने नाच्यो। माटे हे आत्मन् ! ए सर्वे वेशने असत्य जाणीने,
 परीधी तेवा वेश धारण करवा पडे नही, तेवो लयम कर. ॥ ५८ ॥

राजा इति च छपकोरक इति च एषः श्रपाक इति एषः वेदावित्
 रातेति यं दमर्भाति यं । एषं सचापुति एषं वेर्यविद्रु ॥

रूपीरूपवान् च विरूपः सुखजागी डःखजागी च
 रुद्रांस्सी भू विरुवो । सुहृन्नागी डुखन्नागी भू ॥५८॥

अर्थ.—हे जीव ! तूं केटलीएक वखत (देवो के०) देव थयो ठे, तथा (ने-
 रड्जे के०) केटलीएक वखत नारको ए प्रकारे थयो ठे, (य के०) वली (कीड
 के०) केटलीएक वखत कमियादिक कीडो थयो ठे, तथा (पर्यगुत्ति के०) के-
 टलीएक वखत पतंगियो ए प्रकारे थयो ठे. वली (माणुसो के०) केटलीएक व-
 खत मनुष्य थयो ठे. वली (एसो के०) एज तुं (विरुवो के०) केटलीएक व-
 खत रूपवंत थयो ठे. (य के०) वली एज तुं (विरुवो के०) केटलीएक वखत
 कुरुपवंत थयो ठे. (य के०) वली (सुहृन्नागी के०) केटलीएक वखत सुखनो
 योगवानरो थयो ठे. अने वली (डुखन्नागी के०) केटलीएक वखत डुःखनो
 योगवानरो पण थयो ठे.

जावार्थ.—आ जीवे नटयानी पेठे जूदां जूदां रूपे करीने आ संसाररूपी
 रंगझूमिसां अनेक प्रकारनां नाटक कर्था ठे. जेम के, कोइक वखत देवतानो

कुलनुं, तथा धोताना उत्तम वर्णनुं, इत्यादिक अचिमानने धारण करतो जो
 इने, गुरु उपदेश करे वे. के, हे शिष्य ! तुं मिथ्या अचिमान हुं करावा करे वे?
 परंतु तुं विचार कर के, आ संसारमां ब्रमण करतां केदलीएक वखत तुं पर्व-
 तने विषे पर्वारूपे भद्र आढयो हे, तथा केदलीएक वखत पर्वतर्त। गुफामां पण
 सिंहादिक पशुरूपे भद्र आढयो वे, तथा केदलीएक वखत समुद्रने विषे जल
 जंतु रूपे भद्र आढयो हे, तथा केदलीएक वखत वृक्षोना अन्नजागमां कागडा
 प्रमुख पक्षिरूपे निवास करी आढयो वे. इत्यादिक घणीक जग्याए निवास
 करी आढयो वे. माटे तहाकं कीहुं एक निवासस्थल वे ? अर्थात् एक पण वे
 काणे निवास करावाना स्थानमो तहासो निश्चय नथी. तोपण महारं महारं
 करोने मिथ्या अचिमान हुं करावा करे वे ? ॥ ५७ ॥

देवः नैरेधिकः इति च कीटः पतंगः इति प्रातुषः एष
 देवो नैरर्द्धवृत्तिर् मू । कीर्तं पयंगुं ति माणुसो एर्से ॥

वर्षिषं ^{गिरिसु} वर्षिषं ^{कंदनासु} वर्षिषं ^{जपिषं} वर्षिषं ^{गमुद्गमं} वर्षिषं । दरीसु वर्षिषं । समुद्गमं ॥

वर्षिषं ^{वर्षिषं} वर्षिषं ^{वर्षिषं} वर्षिषं ^{वर्षिषं} वर्षिषं ^{वर्षिषं} वर्षिषं ॥ ५९ ॥

अर्थ.—हे आत्मन्! (संसार के०) संसारने विषे (संसारतेणं के०) पर्यटन करतो पक्षी जे तुं, तेणें (गिरिसु के०) पर्वतोने विषे (वसिषं के०) निवास कर्यो ते. तथा (दरीसु के०) पर्वतोनी मुफाने विषे पण (वसिषं के०) निवास कर्यो ते. तथा (समुद्गमं मि के०) समुद्रनी मध्ये (वसिषं के०) निवास कर्यो ते. (व के०) वली क्यारेक (रुक्मगेसु के०) वृक्षना अग्ने विषे (वसिषं के०) निवास कर्यो ते. अर्थात् पूर्वे कहेला सर्व स्थानकोमां तुं अगंतीवार निवास करी आटयो ते. माटे, तहानं निवासस्थान एक ठेकाणे नथी. ॥ ५९ ॥

लावार्थ.—कोइ शिष्यने पोताना देशनुं. तथा पोताना नामनुं, तथा पोताने रहैवानी ईमारतनुं, तथा पोतानी उत्तम जातिनुं, तथा पोताना प्रसिद्ध

अर्थ.—(अणाहो के०) अनाथ एवो, (जीवो के०) जीव जे ते (अणधन्वा-
हरणाइं के०) धन, धान्य, अने आन्नरणोने तथा (धरसयणकुडुंब के०) धर,
स्वजन, अने कुडुंब जे तेमने (मिह्वि के०) मूकीने पण (कर्म वाय दहन के०)
कर्मरूप वायुए करीने हणायो सतो (हुमस के०) वृक्षना (पुफं व के०) पु-
ष्पनी पेठे (जाइ के०) जाय वे. अर्थात् हेवे पडे वे. ॥ ५६ ॥

नावार्थ.—जेम वायुयी पराधीन अयेहुं पुष्प, थोडीवारमां नीचे पडी
जाय वे, तेम आ जीव पण कर्म प्रेखो सतो धन, धान्य, कुडुंब परिवार, धर,
हाट, हवेली अने महोटी महोटी ईमारतो, तथा सारां सारां घरेणां इत्या-
दिक साह्यबी मूकीने, अनाथ एटले रांक जेवो अइने, नरकादिक दुर्गतिने
विषे जाय वे. त्यां गया पवी पूर्व कहेली कोइ पण वस्तु ते जीवने खप ला-
गती नथी. माटे हे जीव! परिणामे जे वस्तु तहारी साथे नथी आवती,
तेवी वस्तु उपरथी मोह ममत्त्वना त्याग करीने, जे परब्रवने विषे साथे आ-
वीने सुख करे वे, तेवां ज्ञानदर्शन चारित्रादिक धर्मनुं आराधन कख. ॥ ५६ ॥

द्विवंत पण मरीने तिर्यंच गतिने विषे अथवा पृथ्वीआदिकर्मां जडपाषाण
 पण उत्पन्न थाय वे ! आ हुं उहुं आश्चर्य वे ! ! तथा ठ खंडना तोळा, तथा
 चोसठ हजार स्त्रीयोना पति, तथा चोराशी लाख हाथी, चोराशी लाख
 घोडा, चोराशी लाख रथ, अने ठन्नुकोड पायदल, वली नव निधान, अने
 चौदरल तथा सोल हजार जक तथा बन्नीस हजार मुकुटबंध राजा. द्रया-
 दिक्क, रात्री दिवस जेनी सेवामां रह्या ठे, एवा चक्रवर्ती राजा पण मरीने न
 रकनी ज्वाळामां उत्पन्न थाय वे ! ! त्यां ते चक्रवर्तिने परमाधर्मी, महा वेदना
 उपजावे ठे. अहो ! हो ! ! आ ते हुं थोडी आश्चर्यकारक वार्त्ता वे ! ! ॥ ५५ ॥

याति अनाथः जीवः दुमस्य पुणं द्रव कर्मएववातस्तेनहतः
 जांद् अण्णाहो जीवो । दुमस पुर्कं वे कम्मवायहनं ॥

धनधान्यान्नरण्यानि गृहस्वजनकुटुंबं मुत्तर्वाणि

धणधन्नाहरणादं । वरसयणकुर्त्तुव मिद्धेवि ॥ ५६ ॥

धिकृषिकृषि संसारं देवः परमा यत् निर्पक्व जगति
धीधीधी संसारं । देवो मरिज्ज्णं जं तिरी होइ ॥

पुत्ता राजराजाश्चक्रवर्तिनः परिपचयेऽनएव नरकज्वालान्निः

मरिज्ज्णं रायराया । परिपच्चइ निरयज्जाए ॥५५॥

अर्थ—(जं के०) जे कारण माटे (देवो के०) देव जे ते (मरिज्ज्ण के०) सर
ण पामीने (तिरी के०) तिर्यच (होइ के०) थाय हे । अर्थात् देवता मरीने ति
र्यचमां तथा पृथ्वीआदिकमां उत्पन्न थाय हे । अने (रायराया के०) राजाना
पण राजा जे चक्रवर्ती, ते (मरिज्ज्ण के०) मरण पामीने (निरयज्जाए के०)
नरकनी जालावडे करीने (परिपच्चइ के०) अतिशे पचाय हे । माटे (संसार के०)
ते संसारने (धी धी धी के०) धिक्कार थाउं । धिक्कार थाउं !! धिक्कार थाउं !!
इहां अतिशे धिक्कार जणाववाने माटे त्रण वलत धिक्कार कह्यो हे. ॥ ५५ ॥
ज्ञावार्थ.—कोइने एकवार धिक्कार ! कोइने बे चार धिक्कार !! पण आ सं-
सारने तो त्रणवार धिक्कार कह्यो. तेतुं कारण ए हे के, देवता सरखा महा क-

नथी. (ते के०) तेआ (वराया के०) रांक पुरुषो जे ते. एटले अज्ञान कष्टने क
रनारा पुरुषो जे ते (मरणमि के०) मरण (समुवठियमि के) प्राप्त अये सते
(पिन्हा के०) पढी (सोअंति के०) शोक करे ठे. के अरेरे ! आपणे कांड पण धर्म
साधन कया विना परलोकने विषे कयांथी सुखी यदशुं ! ! इत्यादिक धणोज
पश्चात्ताप करे ठे. ॥ ५४ ॥

नावार्थ—हे जीव ! जेवी जोइए तेवी तने धर्मसाधन करवानी सामग्री
मली, तोपण कुशुरुना लपटेशथी जिनआज्ञा रहित अनेक प्रकारनां अज्ञान
कष्ट करी, आ लोक तथा परलोक ए प्रकारे बे लोकनुं सुख हारी गयो. केम
के, लोकमां मनाव्वा पूजावाला अहंकारथी, समज्या विना अज्ञान कष्ट कया,
तेथी परलोकमां तने धणोज पश्चात्ताप यशे. माटे थोसुं पण जिनआणा स-
हित धर्मसाधन करवामां प्रसाद रहित था. अर्थात् पांच प्रकारना प्रसादना
वशथी विराम पामीने जलदीथी धर्मसाधन कख. ॥ ५४ ॥

* १ मद, २ विषय, ३ कषाय, ४ निद्रा, अने ५ विकषा.

बलोके गयो. शशिप्रन्न घणोज पश्चात्ताप पामयो. पण ते पश्चात्ताप कांड काम
आव्यो नही. तेम जे प्राणी चिंतामणी रत्न समान मनुष्यजव पामीने जिन-
धर्म सहि करे, ते प्राणी शशिप्रन्न राजानी पेवे प्रमाद मूकीने, जवदीयी धर्मसाधन करशे,
जे प्राणी शूरप्रन्न राजानी पेवे प्रमाद मूकीने, जवदीयी धर्मसाधन करशे,
ते प्राणी मोक्ष देवलोकनां सुख पामशे. एहुं जाणी, प्रमाद मूकीने धर्मसा-
धन करहुं. ए उपदेश.

शोचंति ते वराकाः पश्चात् समुपस्थिते मरणे
सोऽश्नति ते वराया । पञ्चा समुर्वटियंमि मरणमि ॥

पावप्रमादश्च न भवितः यैः जिनधर्मः
पावप्रमादयवसेणं । न संचियो जेहिं जिणधम्मो ॥५४॥

अर्थ.—(जेहिं के०) जेमणे (पावप्रमादयवसेणं के०) पापरूप प्रमादना वशे
करीने (जिणधम्मो के०) जिनधर्म जे ते (न संचियो के०) पोताना आत्माने
विषे नयी संचय कर्यो. अर्थात् पोताना आत्मानां जिनधर्म वरोधर उसाव्यो

पढी घणं तप जप करी अंते अनशन करी, समाधिसहित काल करीने पां-
 चमा ब्रह्मदेवलोकने विषे देवतापणे उपन्या. हवे शशिप्रजराजा राज्य जोगी,
 *सात व्यसन सेवी मरीने त्रिजी नरकने विषे नारकीपणे उपन्या. हवे
 शूरप्रज देवतापे अवधिज्ञानना बले करी जोगुं, ल्यारे पोताना नार्द शशिप्र
 जने त्रिजी नरकने विषे दीजो. देखीने विचारुं के, एणे महारं कहेहुं न मा-
 न्युं, माटे नारकी घयो, ने घणुं दुःख जोगवे वे. तोयपण हुं ते दुःख टाळुं.
 एम धारी ते देवता मोहनो लीधो नरकावासामां आढ्यो. आर्चीने पोताना
 नार्दने घणो घणो ताणवा मांढ्यो, तेम तेम ते घणीज वेदना पामवा लाग्यो.
 पढी देवता कहे के, नार्द ! तें महारं कहेहुं न मान्युं, मूंडा में तने घणुंए कहे
 हतुं, तोपण तुं समज्यो नही. माटे हवे हुं करीश ? ल्यारे ते नारकी कहे. ह
 नार्द ! हवे हुं करं ? पढी शूरप्रज देव, परमाधीर्भने जलामणे देद पावो दे.

* १ जुगदु, २ मांननकण, ३ सुरापान, ४ वेदपानपन, ५ आहैनीकप (पुगया करवी)

६ चोरीकरवी, ७ परस्त्रीसेववी.

नथी. तयारे शशिप्रत्ने कहुं के, झ्यामाटे तहारे राज्यनो खप नथी? तयारे शूर-
 राप्रत्ने कहुं. हे नार्द! राज्यने ठेडे नरक पामीए. माटे महारे राज्यनो सर्वथा
 प्रकारे खप नथी. तयारे शशिप्रत्ने कहुं. नार्द! मनुष्यजव पामीने एवे हुं क-
 रवा गमावे वे? ए सर्वे बालकने बिहापणरूप करी मूकयुं वे. माटे खानुं,
 पीड, वाचरो. काया बालवाथी हाथमां हुं आवरो? कोण जाणे परलोक वे
 के नथी! अने प्रत्यक्ष सुख मूकीने परोक्ष सुखने हुं करवा दावे वे. माटे हे
 नार्द! महारुं कहेहुं मानीने आ राज्य जोगवो. परंतु जतावला घडने जो सं-
 सार मूकशा, तो पढीथी घणोज पश्चात्ताप करावो! अने वली पढी तमे कहे
 शो के, नार्दए कहुं नहोतुं. माटे हालमां सांसारिक सुख जोगवीने पढी वु-
 रुवस्थामां संयम लेज्या. एवी रीते शशिप्रत्ने कहुं. तयारे शूरप्रत्न कहेतो
 हवो. अरे नार्द! ए तमेहुं कहुं? ॥ धर्मस्वत्वरिता गतिः ॥ एटवे धर्म तो प्रमाद
 मूकीने जलदीथीज करवो. माटे आ राज्य ल्यो. एवी रीते कहीने बलात्कारे
 पाताना नार्दने राज्य आपी शूरप्रत्न राजाये श्रीगुरु-पासे जड-दीक्षा लीथी.

જન્મ મરણ થાય છે; માટે જે મહસ્થાશ્રમમાં રહેવું, તે કેવલ દ્વેશરૂપ છે. અ-
 થાત્ જંટના જપર બેસવા જેવો મહસ્થાશ્રમ છે. ઇટલે જેમ જંટનાં અઢારે
 વાંકાં હોય છે, તેમ મહસ્થાશ્રમ વાલાને અનેક પ્રકારનાં વાંકાં આવી પડે છે,
 પણ કોઈ વાતનું પાંચરું પડતું નથી. ઇટલે ગમે તેવી કઠણ કમ્મર વાંધીને
 દહપણે જંટ જપર બેઠો હોય, તોપણ તે પુરુષ હાઢ્યા વિના રહે નહિ. તેમ
 સુઠે તેવો સ્વભાવદાર, સંસારમાં કહેવાતો હોય તોપણ તેને કોઈ પ્રકારનું લાં-
 બન (પાપ) લાગ્યા વિના રહે નહીં. અને લક્ષ્મી પણ સ્વત્રાવે ચંચલ છે, અને
 સ્થલ છે. ઇટલે ઠેતરનારી છે. અને ચૈરી ઇવો કાલ જે તે, રોજાચારી છે. ઇટલે
 પોતાની મરજીમાં આવે તે વસ્તુને જીવને પકડીને લેઈ જાય છે; માટે આ ત્ર-
 વમાં જટકુષ્ઠ આત્માનું હિત કરવું ઘટે છે. ઇટલે પરલોકમાં હિતકારી ઇવું
 ધર્મસાધન કરવું જ યોગ્ય છે. ॥ ૧ ॥

દર્યાદિ ધર્મદેશના સાંજણી વસ્ત્રે નાઈ ઘેર આઢ્યા. ઘેર આવીને યુર-
 પ્રજ પોતાના નાઈ શિષ્યન પ્રત્યે કહેતો હવો. હે નાઈ! મહારે રાજ્યનો સ્વપ

ધર્મદેશના દીધી. જેમ કે.—

॥ ક્ષિત્તરિણીવૃત્તમ્ ॥

સદાપાપઃ કાચઃ, પ્રાણપિણુ સુખં રથૈર્યવિસુખં ।

મહારોગા ત્રોગાઃ, કુચલયદશઃ સર્પસદશઃ ॥

મહાન્નેશઃ ક્લેશઃ, પ્રકૃતિચપલા શ્રીરપિ સ્વલા ।

યમઃ સ્વૈરી વૈરી, પરમિહ હિતં કર્તુમુચિતમ્ ॥ ૧ ॥

અર્થ.—આ શરીર નિરંતર અપાયરૂપ છે. ઇટલે કષ્ટરૂપ, દોષરૂપ, અને પાપરૂપ ઇતું મહામલિન આ શરીર છે. તથા સેહિતું સુખ પણ અસ્થિર છે. ઇટલે સ્થિરનાયે કરીને રહિત છે. અર્થાત્ તે દ્વણમાત્રમાં સેહી પણ થાય છે, અને તેજ સેહી દ્વણમાત્રમાં વૈરી પણ થાય છે. અને વિષયત્રોગ જે તે, મહારોગરૂપ છે. ઇટલે વિષયત્રોગથી અનેક પ્રકારના રોગ ઉત્પન્ન થાય છે. અને સ્ત્રીયો જે તે, સર્પ સમાન છે. ઇટલે જેમ સર્પ કરડે, ને ઈર ચડે, ને પ્રાણનો નાશ થાય. તેમ સ્ત્રીના સંસર્ગથી વિકાર ઉત્પન્ન થાય છે, અને તેથી અનેકવાર

के०) परलोकने विषे तुं (सुबहु के०) अतिशे वणुं (विस्मुरिहिसि के०) खेद
पामीश. अर्थात् वणोज पश्चात्ताप करीश. ॥ ५३ ॥

ज्ञावार्थ.—हे आत्मन् ! सर्व सुखनी प्राप्तिजुं कारण एवा जैनधर्मने पामी
ने, केवल प्रसाद दोषधीज, ते धर्मनुं स्वेन ते कखुं नही. माटे तुं तहारी
मेलेज तहारा आत्मानो सहोटी शत्रु थयो. एटवे आत्मानो हत्या करनारो
थयो. माटे तुं मरण पामीने परलोकमां शशिप्रजराजानी पेवे वणोज शोक
करीश. ॥ ५३ ॥ ते शशिप्रजराजानी कथा नीचे प्रमाणे जाणवी.

कथा ६ ती.

सावली नगरीने विषे शूरप्रथ, अने शशिप्रज एवे नामे बे चार्द राज्य चो-
गवता हता. तेवामां एकदा समयने विषे, ज्ञानी गुरु श्री धर्मवोषस्मुरि नग-
रीनी बहार उद्यानने विषे पथाह्या. वनपालके जद् राजाने वधामणी दीधी.
राजाये वनपालकने वणुं द्रव्य आप्युं. पली बे बांधव, श्री गुरु पासे गया.
त्यां विधिपूर्वक वंदन करी उचित स्थानके वेवा. गुरु पण अवसर जाणी

त्रावार्थः—हे आत्मन् ! त्वं जिनराजो धर्मं प्राप्या पवी निश्चय अने ढ्य-
वहार ए वे प्रकारे ते धर्मेनुं करवुं, ते मूकी द्दने, जवटो तेने बढले जेथी फ-
रीथी पण संसाररूप आंधला कृत्रामां पडाय, एवा निद्रा विकथादिक प्रमा-
दने केस सेवे छे ? केस के, मनुष्यनो जव, अने श्री जिनधर्मनो प्राप्ति, ए बेनो
योग सजवो तो चिंतामणी रत्ननो पेवे महा दुर्लभ वे ॥ ५१ ॥

उपलब्धः

जिनधर्मः

नृच अनुचीर्ण मयितः प्रमाददोषेण

जवटवो जिणधर्मो । नय अणुचिण्णो पमायदोसेण ॥

हा इति खेदे हे जीव हे अतमबोर्नि च सुबह परतोऽग्रे खत्स्यसे आचिष्यसे

हो जीव आपवेरि अ । सुबह परंज पिसूरिहिंसि ॥ ५३ ॥

अर्थ—(जीव के०) हे जीव ~~ह~~ देवयोगधी (जिणधर्मो के०) जिनधर्म
जे ते (जवटवो के०) प्राप्यो. परंतु (पमायदोसेण के०) आलस्यादिक दोष
करिने (अणुचिण्णो के०) सेटयो (नय के०) नथी. (हा के०) आ यणी खेद-
कारक वात्ता ठे. (अ के०) वली (अपवेरि के०) हे आत्माना बैरिन् ! (परंज

ते ते सुखनी प्राप्ति आ धर्म बडेज मलये. एवा धर्मने पामीने विषय कपायने
दृष्टातयानो दिन दिन प्रत्ये उदयम कस्य. के, जेथी मनुष्यनव अने जिनधर्म

एवं पापयानुं सकलपणुं आय. ॥ ५१ ॥

प्राप्तपि तस्मिन् रे जीव करोवि !!! प्रमादं त्वं तं एव
प्राप्तवि तंमि रे जीव । कृण्वसि पन्नायं तुमं तयं चेवं ॥

येन नवान्धकूपे पुनरपि पतिनः दुःखं लक्ष्यसे

जेणं नवान्धकूपे । पुणोवि पन्निडं दुहं लहंसि ॥ ५२ ॥

आर्थ.—(रे जीव के०) हे जीव ! (तंमि के०) ते जिनराजनो धर्म (पत्तेवि
के०) पामे सते पण (तुमं के०) तुं (जेणं के०) जेणे करीने (पुणोवि के०) फ-
रीथी पण (नवान्धकूपे के०) संसाररूप कूवाने विवे (पडिन्न के०) पड्यो सतो
(दुहं के०) दुःखने (लहंसि के०) पामीश (तयं के०) ते प्रकारना एटले संसा-
ररूप अंध कूवासां फरीथी नांखे एवा (पमप्यं के०) प्रमादने एटले निडा
विकथादिकने (चेव के०) निश्चे (कृण्वसि के०) केन करे वे ? ॥ ५२ ॥

નિઃપ્રત્ય કથમપિ તતઃ પ્રાપ્તઃ મનુજત્વમપિ રે જીવ
 નિર્હરીઞ્ચ કહૈવિ પત્તો । તત્તો મણુર્ઞ્ચત્તણ્પિ રે જીવ ॥

તન્નાપિ જિનવરધર્મઃ

પ્રાપ્તઃ

ચિંતામણિમદ્દક્ષ

તઢૈવિ જિણવરધમ્મો । પત્તો ચિંતામણિર્સરિઢ્ઠો ॥ ૫૧ ॥

અર્થ.—(રે જીવ કેળ) હે જીવ ! તું (કહાવિ કેળ) કોદ મહા કષ્ટે કરીને પણ (તત્તો કેળ) તે નિગોદધકી (નિર્હરીઞ્ચ કેળ) નિકલીને (મણુઅત્તણ્પિ કેળ) મનુ હયપણાને (પત્તો કેળ) પામ્યો હે. (તઢૈવિ કેળ) તેમાં પણ (ચિંતામણિર્સરિઢ્ઠો કેળ) ચિંતામણિ રત્ન સરલો (જિણવરધમ્મો કેળ) જિનવરનો ધર્મ જે તે (પત્તો કેળ) પ્રાપ્ત થયો હે. ॥ ૫૧ ॥

નાવાર્થ.—હે આત્મન્ ! તું અનેક પ્રકારની અકામ નિર્જરા કરીને તથા નિગોદનો તવસ્થિતિ પુરી કરીને અને મહાકષ્ટે કરીને, મહા દુર્લભ ધ્વા મ નુબ્ધત્વને પામ્યો. તેમાં પણ સકલ વાંઠાને પૂરણ કરનાર માટે ચિંતામણી રત્ન સમાન શ્રી જિનધર્મ, તેને તું પામ્યો હે. છટલે તું જે જે સુખનો દઢા કરીશ,

तस्मिन्नरकाधिके आपि निर्गोदमध्यं उषितः रे जीव विविधकर्मवशात्
तंमि वि निर्गोदमध्ने । वसिष्ठ रेजीवं विविहकर्मवसा ॥

विषहमाणः तीक्ष्णदुःखं अनंतान् पुद्गलपरावर्तान् यावत्

विसंहंतो तिरस्कडहं । अणंतपुगलपरावर्त ॥ ५० ॥

अर्थ.—(रे जीव के०) हे जीव ! (विविहकर्मवसा के०) नाना प्रकारना कर्मने वशे करीने (तंमि के०) ते (निर्गोदमध्ने के०) निर्गोदनी मध्ये (वि के०) पण (अणंतपुगलपरावर्त के०) अनंत १ पुद्गलपरावर्त काल सूची एटले अनंता सूक्ष्म क्षेत्र पुद्गल परावर्त काल पर्यंत, तुं (तिरस्कडहं के०) तीक्ष्ण दुःखने (वि सहंतो के०) सहन करतो सतो (वसिष्ठ के०) रह्यो तुं. ॥ ५० ॥

जावार्थ.—तेवां दुःखने आ जीवे ज्ञानावरणादिक कर्मना वश यकी अनंतीवार जोगदयां वे. माटे हवेथी तेवां दुःखो न जोगवचां पडे, तेजा उद्यममां तरपर थवुं. ॥ ५० ॥

१ पुद्गलपरावर्तानुं स्वरूप आग न कह्योशुं.

શી રીતે રહે છે ? તે જાણવી એ ઢીંચ. એક સૂઈના અપ્રત્યાગ ઉપર રહે તેટલી કંદમૂલની કલ્પી હોય, તેમાં અસંખ્યાતી શ્રેણી રહે છે. તે એકેકી શ્રેણીમાં અસંખ્યાતા પ્રતર છે. તે એકેકા પ્રતરમાં અસંખ્યાતા ગોલા છે. તે એકેકા ગોલામાં અસંખ્યાતાં શરીર છે. તે એકેકા શરીરમાં અનંતા જીવ છે. એવી રીતે નિગોદના જીવને રહેવાનું સ્થાન ઘણું સાંકડું છે. તે ઉપર એક સ્ખૂલ દૃષ્ટાંત કહી એ ઢીંચ. જેમ કોઈ લાલ ઔષધિયોને જેગી કરીને તેને ઘણા દિવસ સૂધી ચલમાં હુંટાવીને, પછી તેનો રાહના દાણા જેવડી ગોલીયો વાલી. તેમાં જે રીતે લાલ ઔષધિયોનો સમાવેશ થયો, તે રીતે એક શરીરમાં અનંતા જીવ રહેલા છે. તે નિગોદના જીવ, એક મુહૂર્તમાં પાંસઠહજાર પાંચશો ને ઠગ્રીશ જવ કરે, અને એક આસોહુવાસમાં સત્તરશી કાંદક અધિક જવ કરે છે. એવી રીતે નિગોદમાં જન્મ મરણનાં ડુઃખ છે. કે, તે ડુઃખની ઉપમાજ નથી ! તે આશ્ચર્યીને નિગોદને વિષે નરકનાં ડુઃખથી અનંતગુણ ડુઃખથી વીતરાગે કહ્યું છે. ॥ ૪૯ ॥

પામે હે. (સત્તો કેળ) તે થકી (નીગોઅમપ્રે કેળ) નિગોદ મઅ્યને વિષે (અણંત
ગુણિયં કેળ) અનંતગુણ (હુહં કેળ) હુઃલ જો તે (હોદ કેળ) હોય હે. અર્થાત્
નરકના હુઃલથી પણ નિગોદને વિષે અનંતગુણ હુઃલ હોય હે. ॥ ૫૯ ॥

જાવાર્થ.—નારકીના હુઃલનું વર્ણન ઘણા સિદ્ધાંતોમાં પ્રસિદ્ધ હે, તથા
નિગોદનું સ્વરૂપ નિગોદ ભગ્નીશી વિગેરે પ્રકરણથી જાણવું. પરંતુ તે હુઃલના
વર્ણનને દશાં દિશમાત્ર દેલાડી૯ બી૯. દશાં નારકીના હુઃલથી નિગોદનું
હુઃલ અનંતગુણ શાથી કહ્યું? તે કહી૯ બી૯. દશાંત—સાતમી નરકમાં જટક
દ્રાણુ તેત્રીશ સાગરોપમનું હ, તે તેત્રીશ સાગરોપમના જેટલા સમય થાય, તે-
ટલીવાર કોદ જીવ સાતમી નરકમાં પૂર્ણ તેત્રીશ તેત્રીશ સાગરોપમને આ-
જલે જપજો, ત્યારે તેને અસંખ્યાતા ત્રવ નરકના થાય. તે અસંખ્યાતા ત્રવમાં
સાતમી નરકને વિષે, તે જીવને જેટલું હેદન જેદનનું હુઃલ થાય, તે સર્વે હુઃ
લ એકતું કરી૯, તેથી પણ અનંતગુણ હુઃલ નિગોદીયા જીવ એક સમયમાં
જોગવે હે. વઢી એક ઔદારિક શરીરમાં અનંતા જીવ જોગા રહે હે. તે જોગા

चार कस्य के, ते कर्मना वशे करीने अनंता जवमां अनंतां माता पिताने, रीतां कलकलतां मूकीने तुं आ जवमां आव्णो हुं. ते माता पितानुनी आंख मांथी निकलतां आंसुनी संख्या करावा बेशीए ता, समुद्रना पाणीथकी पण अतिशे अधिक थाय वे. तयारे हवे तुं कियां माता पिताने संतोष पमाडीश? माटे वस्तुताथे विचार कस्य के आत्मानी माता कोण वे? पिता कोण वे? अर्थात् आत्मानां माता पिता वेज नही. एवुं विचारीने साहसिकपणे धर्म साधन कस्य. ॥ ४८ ॥

यत् नरके नैरयिकाः
जं नरं नरदया । दुर्हाद पावति धोरणंतोद ॥

ततः अजंतगुणितं निगोदपथ्ये डःखं जवति

ततो अणंतगुणियं । निगोर्ध्वमग्रे डूहं होई ॥ ४९ ॥

अर्थ.—(नरए के०) नरकने विषे (नरदया के०) नारकी जे ते (जं के०) जे (धोरणताइं के०) महाधोर, ने अनंतां एवां (दुर्हाद के०) दुःखने (पावति के०)

राशिदं

इदं गोत्रं

प्राप्त्या

अथःपाःपाः

गर्द्विषं रुद्रमार्त्तिणं । मार्त्तुं अन्नमन्नाणं ॥ ४८ ॥

अर्थ.—हे आत्मन् (तासिं के०) ते (रुअमाणीणं के०) रडती एवियो ने
(अन्नमन्नाणं के०) अपर अपर जन्मने विवे शयेदीयो एवी (माज्जणं के०) मा
ताउनुं (गल्लियं के०) शोकथी निकलतां एवां (नयणोदयंपि के०) नेत्रनां आसु
पण (सागरसल्लिलाउं के०) समुद्रना पाणी शकी (बहुपरं होइ के०) अतिशो
अधिक होय वे. अर्थात् समुद्रना पाणीवडे पण आंसुना जलनुं परिमाण थद
शकतुं नथी. ॥ ४८ ॥

ज्ञावार्थ. — केटलाएक पुरुषो स्त्रीयादिक पदार्थश्च। वैराग्य पामोने दीक्षा
 लेवाने तैयार थया ह्येय, परंतु तेज फक्त माता पितानो घणो खेह देखीने
 अने तेमने रोतां कलकलतां देखीने, तेना प्रणाम पावा हवी जाता जोडने झा
 नी महाराज तेने उपदेश देवाने अर्थ कहे वे. के, हे जठ्य जीव ! तुं एक ज-
 वना माता पिताने रोतां कलकलतां जोडने दिखगीर केम थाय वे ? परंतु धि

મેવા મિત્રાદિ દલાદિ, દેહમાં નાંખીને તત્કાલ પાતું કાઢીને જોડણ, તો તેના સામું પણ જોડ શકાતું નથી, છું નહારું થઈ જાય છે. વલી ગમે છવાં અત્તર ચંદનાદિ સુગંધીદાર વસ્તુ, દેહનો સંબંધ પાર્મીને ડુર્ગમમય થઈ જાય છે. તેમજ ગમે તેવાં સારામાં સારાં અને બહુ મૂલ્યનાં વસ્ત્ર પણ, દેહના સંબંધે કરીને મલમલિન થઈને ગંધાદિ જાય છે. ધર્મી અહ્યુચિનું પાત્ર આ દેહ છે, તેવા દેહનીજ રાત્રી દિવસ તરતેતરું (ઘણીજ સેવા) કરવામાં કાલ ગમાવે છે. તથા તે દેહને માટે અધર્મ અન્યાયાદિક કરતાં પણ હરતો નથી; પણ તેવા દેહતો તે અનંતા ધારણ કર્યા, ને મૂર્કી દીધા. જેમ શરીર ઉપર પહેરેલાં વસ્ત્ર જૂનાં થઈ કાઢી નાંખીને નવાં ધારણ કરે છે, એ ન્યાયે તેં ચ્યારે ગતિમાં અનેક પ્રકારનાં શરીર ધારણ કર્યાં છે. માટે તે શરીર ઉપરથી મૂર્છાં જતારીને, જેમ અશરીરી થવાય, તેવો ઉદ્યમ કર્ય. ॥ ૪૭ ॥

નયનોદકમપિ તાનાં સાગરમલિલાત્ર વહુતરં સ્તવાતે
નયનોદકમપિ તાસિં । સાગરસંલિલાત્ર વહુતરં હોઈ ॥

अनंत एवा (सागरेहिं के०) सागरे करीने. एटले अनंता सागरना पाणीना बिं
 दुए करीने अथवा अनंता *सागरोपम कावे करीने पण (संख्या के०) संख्या
 जे ते (नी के०) नथी (कीरड के०) करी शकती. ॥ ४९ ॥

नावार्थ.—हे प्राणिन् ! जे शरीरने अर्थे तुं अनेक प्रकारनां पाप करे वे,
 देहना स्वरूपनो विचार कस्य के, तें केटलां शरीर करी करीने मूकी दीधां
 वे ? ते देहनी संख्या, अनंता सागरना बिंदुवडे पण थड शकती नथी, अ-
 थवा अनंता सागरोपमना कावे करीने पण थड शकती नथी. केमके, शा-
 स्त्रमां कहुं वे के, जीवे जेटलां शरीरनो त्याग कस्यो वे, तेटलां शरीरनो जो
 दगलो करीए तो त्रणजूवनमां पण माड शके नही. केमके, ते शरीर अनंतां
 वे. ते कारण माटे हे तव्यजीव ! तुं एम विचार कस्य के, जगतमां देह स-
 मान कोड बीजी अशुचि वस्तु प्राये वेज नही. कारण के, गमे तेवी सारी
 सारी वस्तु होय, ते पण देहना संबंधथी बगडी जाय वे. जेम सारामां सारां

* अा सागरोपमनुं प्रमाण ग्रंथने अंतें जणावुं डे.

चावता गाढातले कूतर चावतुं होय, ते कूतर एम विचारे के, आ सघलो
गाढानो चार हुं खेंचुं हुं. तेम तुं पण एम समजे वे के, आ सर्व कुटुंबनुं च-
रण पोषण पण हुंज करुं हुं, एवो तुं मिथ्या ममत्त्व करे वे. परंतु एम नथी
जाणतो के, सर्व कर्माधीन वे, तेमां हुं शुं करी शकवानो हुं !! एम विचा-
रीने तेवा खोटा ममत्त्वने जोडी दडने, कांडकतो आत्मसाधन करवानो अच-
काश लाव्य ! ॥ ४६ ॥

जीवेन ज्ञेय जन्मनिश्च मिळिताः देहाः ये त्यक्ताः संसारे
जीवेण ज्ञेये ज्ञेये । मित्रियाद् देहाद् जाद् संसारे ॥

तेषां न सागरोपमैः क्रियते संख्या अनंतैः
तां न सार्गरेहिं । कीर्तद् संख्यां अर्णतेहिं ॥ ४७ ॥

अर्थ.—हे आत्मन् ! (संसार के०) संसारने विषे (जीवेण के०) जीव जे
तेणे (ज्ञेये ज्ञेये के०) ज्ञेय ज्ञेयने विषे (जाड के०) जे (देहाद् के०) देह (मित्रि-
याद् के०) मित्रियां वे, एटले कर्या वे. (ताणं के०) ते देहनी (अर्णतेहिं के०)

નાવાર્થ.—હે આત્મન્ ! આ સંસારરૂપ ચક્રડોલે જપર ચઢીને, તું એમ વિ-
 ચાર કરે છે કે, સઘડું કુટુંબ મહારા રોયું સદાયકાલ એક સ્થિતિમાં રહે, પણ
 આ સર્વ કુટુંબનો મહારે કોઈ દિવસ વિયોગ પડે નહીં, એવા જપાયમાં તું
 રાત્રી દિવસ મંડેલો હું; પરંતુ તું એમ વિચાર નથી કરતો કે, જે સ્વજાવેજ આ-
 સ્થિર વસ્તુ છે, તે સેંકડો જપાયે પણ સ્થિર થવાનો નથી. કેમ કે, જે સર્વે કુ-
 ટુંબી માણસો છે, તે સર્વેનાં કર્મ જૂદાં જૂદાં છે. પરંતુ એકરૂપ નથી. તેથી ક-
 રીને પુત્ર, પુત્રીયો, સ્ત્રી અને પરિવાર દરયાદિક પોતપોતાનાં કર્માનુસારે નાના
 પ્રકારની ગતિયોમાંથી જે રીતે આલ્યાં હતાં, તેવી રીતે પાલાં નાના પ્રકારની
 ગતિયોમાં ચાલ્યાં જાય છે. તે કેવી રીતે ચાલ્યાં જાય છે ? તો કે, જેમ કોઈ
 યૂત દેવતાને બલિવાકલા ફેંકે છે, તે બલિવાકલા પરાધીનપણે જૂદી જૂદી
 જગ્યાએ જઈ પડે છે, તેમ આ વિચારા પુત્રાદિક કર્મધીનપણથી અનેક પ્રકા-
 રની ગતિયોમાં જઈ પડે છે. ત્યાં તથા આ જનનાં સુખ દુઃખાદિકમાં પણ, ત-
 હારો કોઈ જપાય ચાલી શકવાનો નથી. તોપણ મિથ્યા મમત્વ વાંધીને, જેમ

कहुं तेहुं अस्मिप्रपणुं देखीने पण तुं हजु केम बूफतो नथी ! ॥ ४५ ॥

॥ आपावृत्तम् ॥

अन्यत्र अन्यगतौ मताः अन्यत्र गेहिनी परिजनोऽपि अन्यत्र

अन्नं ह सुआ अन्नं ह । गेहिणी परिअणोऽपि अन्नं ह ॥

नृनेभ्यो वज्जिरिव कुटुंबं प्राक्षिप्तं हतकृतांतन

नृअवल्लिव कुटुंबं । परिकृतं हयकर्मतेण ॥ ४६ ॥

अर्थ.—(हयकर्मतेण के०) निंदा करवा जोगय एवा जे यमराज (मातुं कर्म) तेणे (कुटुंबं के०) आगत कहेशे एवा, सब कुटुंबने (नृअवल्लिव के०) नृत्तने जे म बलिदान आपे, एटले जेम बाकला हुटा हुटा फेंके, तेम (सुआ के०) पुत्र पुत्रीयोने (अन्नं ह के०) अन्य गतिने विषे. तेमज (गेहिणी के०) वल्लव स्त्रीने पण (अन्नं ह के०) अन्य गतिने विषे. तेमज (परिअणोऽपि के०) परिजनने. एटले परिवारने पण (अन्नं ह के०) अन्य गतिने विषे (परिकृतं के०) पढोचाड्यावे. अर्था त पुत्र, पुत्री, स्त्री, अने परिजनादिक सर्वने जुदी जूदी गतिमां फेंकी दीधावे.

દેખાડવાને માટે બીજું દૃષ્ટાંત કહ્યું છે. કે, પાણીના પરપોટા જેવું જીવિત અ-
 સ્થિર છે, એટલે તે ઘોડીચારમાં નાશ પામે તેવું છે. તથા તેથી પણ હાત્રના અ-
 ઘ્નનાગ ઉપર રહેલું જલ, તેથી પણ ઘોડીચારમાં નાશ પામે છે, માટે તેના જેવું
 જીવિત કહ્યું છે. તેમજ જવાનીપણું નદીના વેગ જેવું ચંચલ કહ્યું. એટલે ન-
 દીનું પાણી જે આપણે નજરે જોયું, તેજ પાણી વિચારીને જોશુ તો કેટલે બેટ
 જતું રહ્યું અને આપણે તો જાણીએ બીએ કે, તેનું તેજ આ પાણી છે. તેમ ક્ષણ
 ક્ષણે પલટાતું જવાનીપણું, તેને આપણે જાણીએ કે, તેનું તેજ છે; પરંતુ જે ગદ
 કાલે હતું, તે જવાનીપણું આજ નથી. વલી જવાની આવતાં પહેલાં માવાપ
 વિગેરે એમ જાણે છે કે, મહારો દીકરો જવાન થશે એટલે મહોટો થશે, એમ
 સમજે છે, પરંતુ વાસ્તવિક રીતે વિચારીએ તો, તે દિવસે દિવસે નહાનો થાય
 છે. કેમ કે, તેણે જેટલું આયુષ્ય બાંધ્યું છે, તેનાંથી તેટલો કાલ મોટો થયો.
 ઇજ રીતના વિપરિત જ્ઞાનના વેગે ચઢી જનારો આ જીવ સમજતો નથી, માટે
 અંધકાર કહે છે કે, હે પાપજીવ! એટલે હે પાપરૂપ થઈ ગયેલા પ્રાણિન! આ

પણ પડી જાય છે. ત્યારે પોતાનું જવાનીપણું દેखाडवाने માટે, મૂલોમાં હ્યારે પલિયાં આવે છે, ત્યારે તેને છુંટાવી નાંચે છે. એમ કરતાં હ્યારે વધારે ધોલાં આવે છે, ત્યારે તેને ગલ્લેફ ચઢાવે છે. ઇટલે કાલારંગ વડે રંગે છે. તથા દાંત પડી જાય છે, ત્યારે જવાનીપણું દેखाडवाने માટે જનાવરના હાડકાના બનાવેલા દાંતની વગ્રીશી મુલ્યમાં ઘલાવે છે. એમ કરીને પરાણે પરાણે જવાનીપણું લાવવા જાય છે; તોપણ જવાની પાઠી આવતી નથી. અને ન ગમતું ઇતું વૂઝપણું પ્રાપ્ત થાય છે, ત્યારે પણ જીવવાની આશા તથા ધનની આશા, કુમારી કન્યાની પેઠે દિન દિન પ્રત્યે હૂઝિ પામે છે. ઇટલે તેને કોદ્ડ ડોસો કઢીને વોલાવે, તો તે વચન માથું કાપ્યા જેવું લાગે છે. શાશી કે, એને જીવવાની આશા ઘણી હે માટે. ઇટલાજ માટે મૂલ્ય મંથકાર ઘણાં દૃષ્ટાંત આપી જીવિતનું તથા જવાનીપણાનું અતિશે અસ્થિરપણું દેखाडे છે. કે, સંધ્યાકાલના લાલ, લીલા, પીલા, ત્રત્રકાદાર રંગના જેવું જીવિત જણાય છે. પણ તે રંગ ઘડિ કે ઘડિમાં નાશ પામે છે, ઇતું જીવિત અસ્થિર છે. વલી તેથી વધારે અસ્થિરપણું

(જીવિષ્ કેળ) જીવિત સતે (ય કેળ) વલી (નદ્વેગસંનિતે કેળ) નદીના વેગને તુલ્ય પહું, (જુલ્લે કેળ) યૌવન સતે (પાવજીવ કેળ) હે પાવજીવ ! (ન તુલ્લસે કેળ) તું નથી બોધ પામતો (દ્વયં કેળ) પૃતે (કિં કેળ) મું!! એટલે પૃતે કેટલું વધું આશ્ચર્ય હે!! ॥ ૪૫ ॥

નાવાર્થ.—આ સંસારમાં વધી આશાનું કરતાં જીવવાની આશા ઘણી મ-
હોટી હે. કેમકે, આ જીવને ઝયારે ઠેલીયારે શ્વાસ હપડે છે, અને હચકાં આંતરે, તોપણ હજુ હું જીવીશ, હજુ હું જીવીશ, એવી આશા રહ્યા કરે છે; માટે કોઈ વિદ્વાન પુરુષનું આહું વચન છે કે—

જીર્થેતે જીર્ણવયસઃ । પુસંઃ કેશરદાવપિ ॥

જીવિતાશા ધનાશા ચ । કુમારીવ વિવર્કતે ॥ ૧ ॥

અર્થ.—જીર્ણ શ્વરે અવસ્થા તે જોનો, એવા પુરુષના કેશ તથા દાંત જીર્ણ થાય છે. એટલે ઘૂઠાવસ્થામાં માથાના કેશ ધોલા થાય છે. એટલુંજ નહિ પણ કેટલાક નાશ પણ પામે છે. અને દાંત પણ ક્ષિપ્ત થાય છે. એટલુંજ નહિ

ज्ञान केहुं कहीए ? माटे प्रथकार एम कहे वे के, जो एम तमे जाणो वो, ए-
टले पूर्वे कहेली त्रण वस्तुने अतिशे जो चंचल जाणो वो, तो पूर्वे कहेला
पोषटिया ज्ञानने मूकीने, तमे खरा अंतःकरणथी अनुभव ज्ञान करो. एटले
तमारा कहा प्रमाणे तमे वर्तो. अर्थात् ते खोटाने खोटुं जाणीने, अने एक
जिनराजना धर्मने साचो जाणीने, तेने विषे उद्यम करो.

॥ रथावतावृत्तम् ॥

संभारागध्वं जलबुद्बुदश्च तडपमे जीविते च जलविंडुचंचलं
संभारागजलबुद्बुदवमे । जीविर्धुं जलविंडुचंचले ॥

यावने च नदीवेगसंनिधे पापजीव किं हृदं न बुध्यमे
जुवणे यं नद्वगसंनिधे । पावर्जोव किं मिथं नं वर्धसे ॥४५॥

अर्थ.—(संभाराग के०) संभारा समयनो रंग, तथा (जलबुद्बुद के०) पाणीनो
परपोटो. (जवमे के०) ए बेनी वे उपमा ते जेने एहुं, (य के०) अने (जलविंडु
चंचले के०) डानभा अमनाग उपर रहेला पाणीना विंडु जेहुं चंचल एहुं,

પહી તે પોપટ પણ તે વાક્યનો ચારંચાર અરુપાસ કરીને, તે રીતે વોલવા લા-
 ગ્યો. પરંતુ તે વિચારાને ઇમ સ્વર નથી કે, વિહિ તે શું ? અને જહી જવું તે
 શું ? પહી ઇક દિવસ તે પોપટ જેવો પાંજરામાંથી નિકલ્યો, તેવોજ બિલાહીય
 જાલ્યો. તોયપણ તે પોપટ પૂર્વે શિલ્પવેલા વાક્યને બોલે જતો હતો, તે વસ્તુતેજ
 તે પોપટની ઢોકી મરહી નાંચી. માટે હે જીવ્ય જીવો ! કહો ! તે પોપટનું જ્ઞાન
 કેવું કહેવાય ? તેમ આ સર્વે લોકો મૂલે ઇમ બોલે છે કે, જીવું જલના બિંદુ
 જેવું ચંચલ છે. છું બોલે છે તોયપણ, જીવવાને માટે અનેક પ્રકારના ન કર-
 વાના યોગ્ય એવા ઘણા ઉપાય કરે છે. અને વહી ઇમ બોલે છે કે, આ સંપ-
 ત્તિયો પણ પાણીના તરંગની પેઠે અસ્થિર છે. પરંતુ તેજ સંપત્તિયોને રાસવાને
 માટે, સન્માર્ગને વિષે વાપરવામાં ઘણુંજ કુપણપણું કરે છે, અને વહી ઇમ બોલે
 છે કે, સ્ત્રીયાદિકનો જે પ્રેમ છે, તે સ્વપ્ન સમાન છે, એવી રીતે બોલે છે. પરંતુ
 તે સ્ત્રીયાદિક ષડાર્થોનો ઉપારે નાશ યાય છે, રયારે સ્વરા ઇંતઃકરણથી લાંબે
 રાગે પોકો મૂકીને સ્તન કરે છે. માટે હે જીવ્યપ્રાણિયો ! તમે વિચારો કે, આ

स्वप्नसं च प्रेम यत् जानीषि तत्तथा कुरुष्व
सुमिण्यसमं च प्रिम्मं । जं जाणसु तं करिज्जसु ॥ ४४ ॥

अर्थ.—हे आत्मन् ! (जीअं के०) जीवतुं (जलबिंदुसमं के०) जलबिंदु
जेतुं वे. एटले डात्रना अप्रज्ञाग जपर रहेला, जलना बिंदुसमान चंचल वे.
तथा (संपत्तिज के०) संपत्तियो जे ते (तरंगलावार्त के०) समुद्रना तरंग जेवी
चंचल वे. एटले एक ठेकाणेशी बीजे ठेकाणे शीघ्र जती रहे तेवी वे. (च के०)
वली (प्रिम्मं के०) स्त्रीयादिकनो प्रेम जे ते (सुमिण्यसमं के०) स्वप्न समान
वे. एटले कणमां नाश पावे तेवो वे. ते कारण माटे (जं के०) जो (जाणसु के०)
ए प्रकारे खरी रीते, जो अंतःकरणशी अस्थिरपणुं जाणतो होय, तो (करि-
जासु के०) जाणा प्रमाणे कस्य. एटले अप्रमादपणे धर्मसाधन कर. ॥ ४४ ॥
जावार्थ.—लोकमां चालतुं धणुं पोषटियुं ज्ञान देखीने ग्रंथकार जपदेश
करे वे. हवे पोषटियुं ज्ञान एटले हुं ? जेम कोइ माणसे एक पोषटने जणा-
वुं के, बिस्व (बिदाडी) आवे तो तरत जडी जतुं, एवी रीते शिखवुं. त्यार

(एह के०) खेई जाय वे. (तस्स के०) ते माणसने (तंमि के०) ते (काळमि के०) समयने धिवे ष्टले मरणनी वखते (माया के०) माता जे ते (व के०) वली (धिया के०) पिता जे ते (व के०) वली (जाया के०) चाई जे ते (अंसहरा के०) अंशमात्र पण भारण करवाने, ष्टले लगारमात्र पण रक्षण करवाने (न न-वंति के०) समर्थ नथी यतां. ॥ ४३ ॥

भावार्थ.—हे जीव गमे तेवो धीरजवालो मनुष्य होय, तोपण अंतकाळे मरणनी घणी वेदनाथी ते माणस मृग जेवो निर्बल थड जाय वे, स्यार तेने सिंह रूप काल पकडीने खेई जाय वे. ते वखते ते मनुष्यानां माता, पिता, चाई, इत्यादि कोड पण लगारमात्र राखवा समर्थ यतां नथी. ष्टले गमे तेदला न-पाय करे, तोपण तेने क्षणमात्र राखी शकता नथी. ॥ ४३ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

जीवितं जलार्थेऽसमं संपत्तयः परंगलोक्षाः
जीर्णं जलविन्दुसमं । संपत्तीन् तरंगलोक्षाज्ज ॥

फरीधी आवावानो नथी. तेम हे ज्ञव्य जीवो! आ गएला दिवस रात्री पण,
तेनी पेठे पावा आवावाना नथी. एटले गया ते तो गयाज!! एवुं जाणीने
आ धर्मकार्य तो काळे करीशुं, एम नही करतां, ते धर्मध्यान प्रमादरहित
पणे आज्ञा करवुं. ए उपदेशः ॥ ४४ ॥

॥ उपजातिवृत्तम् ॥

यथा इहलोको सिंहः इव मृगं गृहीत्वा मृत्युः नरं नयानि निश्चयेन अंतर्काले
जहति ॥ हे सीहो वं मियं गहाय । मरुचू नरं एहिं हुं अंतर्काले ॥

न तस्य माता च पिता च भ्राता काले तस्मिन् जीवितजगत्प्रकारकाः जयन्ति

नै तस्मै मायां वं पियां वं न्याया । कालमि तंमि स्महरा जेवन्ति ॥ ४३

अर्थ.—(इह के०) आ लोकने विषे (जह के०) जेम (सीहो के०) सिंह जे
ते (मयं के०) मृग जे तेने (व के०) जेम (वं शब्दना इव अर्थ जाणवो.) (ग-
हाय के०) ग्रहण करीने. एटले पकडीने नाश करे वे, तेम (हु के०) निश्चे
(मरुचू के०) मृत्यु जे ते (नरं के०) मनुष्यने (अंतर्काले के०) आधुष्य पूरु थये

જેમ લાંબા દંડવડે કરીને ઝકેલે છે, અર્થાત્ હુગહું ચણવાને માટે લાંબો તાણો
 કરવાને અંત્યજ લોકો ફાલકા ઝપર ચઢેલા સૂત્રને લાંબા દંડના લસરકાવડે
 કરીને ડપાટાબંધ ઝકેલે છે, તેમ (આજસં કેળ) આજલાને (સંવિહુંતા કેળ)
 ઝકેલતા ણ્ઞા (રાદ્ધલ કેળ) રાત્રીયો (ય કેળ) અને (દિવસા કેળ) દિવસો જે
 તે (વચ્ચંતિ કેળ) જાય છે. (ય કેળ) અને વલી (ગયાવિ કેળ) ગયા ણ્ઞા જે દિ-
 વસો તથા રાત્રીજે, તે (હુ કેળ) નિશ્ચે (પુણો કેળ) ફરીથી (નિયતંતિ કેળ)
 પાતાં આવતાં (ન કેળ, નથી. ॥ ૪૨ ॥

ત્રાવાર્થ.—એક કાલરૂપ ચંડાલ છે, તે દિવસ રાત્રીનું જહું આવહું તે રૂપ,
 દંડના લસરકાવડે કરીને મનુષ્યના આજલારૂપ સૂત્રના પિંડને શીઘ્રપણે ઝ-
 કેલે છે. ણ્ઞાલે આજલાને જલદી ઘટાડે છે. માટે હે આત્મન્ ! તે આજલા-
 માંથી ગયેલા રાત્રી દિવસ કદીપણ પાતા આવતા નથી. જેમ આ ગ્રંથ ટપા-
 વીને પ્રસિદ્ધ થયાની તિથિ ચિક્રમ સંવત્ ૧૯૪૭ ના કાર્તિક શુદ્ધ ૫ (જ્ઞાન
 પાંચમ) ને સોમવાર હતો, હવે તે વર્ષની તેજ તિથિ, વાર, આલા જન્મારામાં

के, हुं तो कोइ काले मरवानोज नथी, तो ते पुरुष कदाचित् एम धरे के, हुं आज करवानुं काल्य करीश, तो ते पण युक्त हे. परंतु उपर लखेली स्व वातो कोइ काले धर्द नथी, वर्तमान कालमां अती नथी, अने आगामी कालमां यशे पण नही. तोयपण एवी मिथ्या कटपना मनमां करीने, हे जडबुद्धि जीव ! तुं बीजा संसारना कामनो प्रमाद करवो बोडी दहने, फक्त धर्म साधन करवामां केम प्रमाद करे वे ? ॥ ४१ ॥

॥ आर्यावृत्तम् ॥

दमनं सुतोच्छेदनं यथा कर्तव्यं तस्य धर्मात् ।
दृक्कलिञ्चं करितो । वर्त्तन्ति हुं राईज यं दिवसा यं ॥

आयः लघुकुर्वनः

गताध्यापि न पतः निवर्त्तते

आजस संविद्धंता । गर्यावि नं पुणो निर्धत्तंति ॥ ४२ ॥

अर्थ.—हे आत्मन् ! (दंडकलिञ्चं के०) दंड जेम सूत्रनी कलना (करित्ता के०) करे वे. एटखे कोलिञ्चादिक नीच लोको फालका उपर चढेला सूत्रने

શીઘ્રતા કરવાને ટેકાણે આવતી કાલે યશ્વેજ તો ! ઇવી રીતે પ્રમાદ, કેમ કરતો હશે !! ॥ ૪૧ ॥

નાવાર્થ.—ઇહાં અચૂત ઝપમા અલંકારે કરીને ઝપદેશ કરે છે. એટલે આવી વસ્તુ કોઈ દિવસ નિપજી નથી, તે કદાચિત્ જો નિપજે, તો તે આશ્ચર્યકારક કહેવાય. આ જીવના મનમાં એમ થાય છે કે, આજતો ધર્મસાધન નહીં કરીશ, પણ આવતી કાલે કરીશું. પણ કેમ જાણું કે, તું આવતી કાલે સૂધી જીવીશ ? માટે આવતો કાલે જીવવાનું તો કોણ મનમાં જાણે કે, જેને મૃત્યુની સાથે खरी નાઈવંધી હોય, એટલે તે મૃત્યુને પોતાની આજ્ઞામાં રાખી શકતો હોય, તો તે પુરુષ કદાપિ એમ ધારે કે, આજનું કાલ્ય કરીશું, તો તે શુકત છે. તથા કોઈ બલવાન્ પુરુષ, મૃત્યુના ઝપાટામાં ન આવતાં, ઇવી કોઈ પર્વતની ગુફામાં પેશી જાય કે, તે મૃત્યુના હાથમાંજ ન આવે ! જો એવો શક્તિ વાન્ હોય, તો તે પુરુષ કદાપિ આજ કરવાનું કાલ્ય કરીશું, એમ વિચારે તો તે શુકત છે. તથા કોઈ પુરુષે કોઈ કેવલજ્ઞાની મહારાજની પાસેથી જાણું હોય

यो जानाति न परिध्यायि केवलित्वावयात् सः निश्चये काङ्क्षति भवः धर्मः स्यादितिनान्यैः कार्ये
जो जाणो न मरिस्सामि । सो हुं कंखे सुँए सिर्प्या ॥४१॥

अर्थ.—हे जीव ! (जस्स के०) जे पुरुषने (मच्छुणा के०) मृत्यु संगाय्हे (स
स्कं के०) मित्रता (अहि के०) वे. (व के०) बली (जस्स के०) जे पुरुषने (पला
यणं के०) मृत्युयी नासी जवुं (अहि के०) वे. बली (जो के०) जे पुरुष (जाणे
के०) एम जाणे वे के, (मरिस्सामि के०) हुं मरीश (न के०) नही. (सो के०)
ते पुरुष (हुं के०) निश्चे (सुए के०) भवः एटले आवती काले धर्मसाधन करी
श, ए प्रकारे (सिया के०) स्यात् एटले कदाचित् (कंखे के०) आकाङ्क्षा करे.
एटले दृष्टा करे, अर्थात् ते एवी इष्टा करे, ते प्रमाणे वे. परंतु एवी रीते कोई
पुरुषने कोई दिवस पण थयुं नथी के, महारे मृत्युनी साथे मित्रता वे; मा-
टे महारे तो कदि पण मरवुं नही पडे ! तथा कोई पुरुषने एम थतुं नथी
के, हुं बलवान हुं माटे मृत्युयी नाशीने वचीश. तथा कोईना मनमां एम
नथी थतुं के, हुं क्यारे पण नही मरुं, तो पण ते प्राणी धर्म संबंधी कार्यमां

આ જાપાણ દિવસ મહાન નથી કહ્યો, તોપણ જપલક્ષણથી મહાન કરવો.
 ઇટલે ગયા દિવસ પણ પાઠા આવતા નથી. કેમકે (અહમમં કેળ) અધર્મને
 (કુળમાણસ્સ કેળ) કરતો છો જે તું, તે તહારી (રાદ્દલ કેળ) રાજાધો જે તે
 (અહલા કેળ) અફલ, ઇટલે નિષ્ફલ (જંતિ કેળ) જાય છે. અર્થાત્ અધર્મે ક-
 રીને તહારા મનુષ્યત્વના રાત્રી દિવસ વ્યર્થ જાય છે. ॥ ધૃ ॥

ત્રાત્રાર્થ. —આ જીવનો જેટલો વ્રત ધર્મસાધન કરવામાં જાય છે, તેટ-
 લોજ વ્રત જ્ઞાની પુરુષોણ સફલ ગણ્યો છે, અને વાકીનો રાત્રી દિવસનો જે
 કાલ ઇટલે ધર્મસાધન વિનાનો જે કાલ, તે પશુની પેઠે નિષ્ફલ જાય છે. કે-
 મકે, પશુને વિષે આહાર, નિદ્રા, ત્રય અને મૈથુન વિગેરે જેવી રીતે છે, તેવીજ
 રીતે તહારે વિષે પણ છે. માટે તહારો જન્મારો પણ ધર્મસાધન વિનાનો પશુ
 જેવો સમજવો.

પરમ આસ્થિ મરુતના સત્ત્વં યસ્ય ચ આસ્થિ પલાયન મૂલ્યોઃ સકાશાવ
 ઝર્મસ ડિહિ મન્ત્રેણા સસ્કં । ઝર્મસ હૈ ડિહિ પદ્યાયણાં ॥

ते सडी जाय, पडी जाय, यावत विध्वंस थइ जाय तेवो वे. अने जे आत्मा
वे ते तेथी जलटो वे. एटवे सडी जाय तेवो, पडी जाय तेवो, यावत विध्वंस
थइ जाय तेवो नथी. एवी रीते आत्मानुं अने देहनुं स्वरूप जुडूं समजीने
तें जे देहने विषे मिथ्या अहंपणुं मान्युं वे, ते तथा देह संबंधी पदार्थांने
विषे मिथ्या समत्व मानेलो वे, तेने खोटो जाणीने ते बेनो त्याग करवाने विषे
प्रयत्नंत था. ए उपदेशः

॥ अनुष्टुप् वृत्तम् ॥

याया व्रजति रजनी न सा मलिनवर्त्तते
जाजा वच्चद रयणी । न सा पद्मिन्यत्तद ॥

अर्थः कूर्वा जंतोः

अफलाः याति रात्रयः

अहंस्मं कुणमाणस्म । अहंदा जति राईव ॥४७॥

अर्थ.—हे आत्मन् ! (जाजा के०) जे जे (रयणी के०) रात्री (वच्चद के०)
जाय वे, (सा के०) ते ते (पद्मिन्यत्तद के०) पाडी आवती (न के०) नथी.

છતાં ઇટલે ફેરવતાં ફેરવતાં તે ઘંટીને ઇવા વેગમાં ઘાવે છે કે, તે વલતે જો
 ઘંટી ફેરવવી મૂકી દે, તોપણ વેગના જોરથી તે ફેરવ્યા વિના પાંચ સાત આ
 ટા ફરી જાય છે. તેમ આ જીવ પણ વધો દિવસ સંસારના કામનો ઇવો વેગ
 લગાડે છે કે, તે રાત્રે ઘાંઘો થઈને સૂઈ છે, તો પણ તે કામનાં સ્વપ્ન આવે જાય
 છે. તે સ્વપ્ન, દિવસે કરેલા કામના હચરકા છે. તે હચરકા ઘણું કરીને પાલલી
 રાત્રે શાંત પડે છે; માટે તે અવસર શુદ્ધ ધ્યાન કરવાનો શાસ્ત્રકારે જણાવ્યો
 છે. માટે તું ઇવો વિચાર કસ્ય કે, આ વધા મનુષ્યજવના અમૂલ્ય દિવસો
 ધર્મ વિના ફોગટ કેમ ગમાવે છે? અને આ મહાત્મ શરીર પણ જારાત્મ અગ્નિ
 ની ઝાલવડે બલવા માંડ્યું છે, અને તેની સાથે રહેલો જે આત્મા, તે પણ બ-
 લવા માંડ્યો છે, તો તે આત્માને તું કેમ બલવા દે છે? પરંતુ આત્મજ્ઞાનવડે
 દેહધર્મી આત્માને જૂદો સમજીને તું દેહના જાવ જે જડ, ડુઃખ અને મિ-
 થ્યાજાવ તેને દેહને વિષેજ સમજ. અને આત્માના જાવ જે સત્, ચિત્ અને
 આનંદરૂપ ઇટલે સચ્ચિદાતંદરૂપ તેને તું આત્મજાવે સમજ. ઇટલે જે દેહ છે

(रुपंतं के०) दाऊता एटले शरीररूप घरनी साथे बली मरता एवा (अप्राण के०) आत्माना (जवरक्यामि के०) उपेक्षा केम करं तुं !!! अर्थात् देहनी साथे रखेला बलता आत्माना हुं रक्षा केम नथी करतो !! इत्यादि आत्मजावना तुं केम जावतो नथी ? ॥ ३९ ॥

जावार्थ.—शास्त्रिने विषे सर्व हत्याज करतां आत्महत्या महेटी मणी वे. एटले जाणी जोइने आत्मानुं बगानुं, अर्थात् उती सामग्रीए पण आत्म साधन न करतुं, अने रात्रि दिवस देहादिक परजावमांज रच्युं पच्युं रहेतुं ते शुं आत्माना घात करी न कहेवाय ? अर्थात् आत्महत्याज कहेवाय !! माटे बधो रात्रि दिवसतो संसारना वेगमां चढी जतां कांइ पण विचार न आठ्यो, पण पाठली च्यार घडी रात्रे उतीने, जरा निर्मल चित्तवाद्यो अइने, बीजा बधा विचार रहेवा देइने, हे आत्मन् ! तुं तहारा आत्मानो विचार कर. इहां पाठली च्यार घडी रात्रे उतीने विचार करवानुं प्रथकार लखे वे, तेनो अन्निप्राय ए वे के, जेम स्त्रीयो घंटीये दखवा मांके वे, पढी दलतां व

जूलो मानीने, तेना उपरयीः मोह उतारीने, आरम साधन करवाने विप
जयमवंत था ! ॥ ३८ ॥

॥ उपजातिवृत्तम् ॥

निशाविरामे जागरितः सन् परिज्ञायामि मुहं मयीषं किं अहं मयिपि
निसाविरामे परिज्ञायामि । गेहं पक्षिते किम उहं सुधीमि ॥

दष्टं ॥ आत्मानं उपेक्षेन्न यत् धर्मरहिताः दिवमान् गमयामि तव
दुष्टं तमेऽप्याहं वर्य्यामि । जं धर्मरहितं दिव्याहा गमामि ॥ ३९ ॥
अर्थ.—हे जीव ! तने एवो विचार केम नर्थी आवतो के, हुं (निसाविरा
मे के०) रात्रि विराम पामे सते षट्छे पाठली चार धमी रात्री रहै सते जा
मीने (परिज्ञायामि के०) आवो विचार करं के (जं के०) जे हुं (धर्मरहित
के०) धर्म रहित धयो सतो (दिव्याहा के०) दिवसोने (गमामि के०) फोकट
केम गमाहुं तुं ! ! ! अने वली (गेहे के०) शरीररूप धर (पक्षिते के०) वलवा
मांने सते (अहं के०) हुं (किं के०) द्या माटे (सुयामी के०) सूइ रहुं तुं ! अने

क्रिये ग्रासथी आवीने जेगा थाय वे, पढी रथां श्रोडीवार विभ्राम करीने, ए
टखे खातुं खादने पढा सर्वे पोत पोताना योग्य स्थानक प्रत्ये जता रहे वे,
पण तेज एक ठेकाणे बेथी रहेता नथी; तेम आ संसारी जीव पण, कोड
कथि गतिमांथी, कोड कथि गतिमांथी आवीने एकठा थाय वे. रथां पोत
पोताना कर्मानुसार सुख दुःख जोगवीने, पढी पढा पोत पोताने योग्य ग
तिमां जता रहे वे. पण कोड कोडना जाड्या रहेता नथी. वढी जेम चारे दि
शाएथी आवेला मनुष्यानां नाम जूदां जूदां वे, तेमां चारे गतिमांथी आ
वेला अने एक घरमां रहेला एवा जीवोनां नाम पण जूदां जूदां कटप्या
वे. तेमां कोड माता कहेषाय वे, कोड पिता, कोड नार्पा, कोड चाड, कोड
पुत्र, कोड पुत्री, इत्यादि कटपनाए करीने नाम ठराव्यां वे. तेमां तुं म
होटी मोह धारण करे वे, अने तेने सुखे सुखी, अने तेने दुःखे दुःखी थाय
वे. परंतु हे मूढ जीव! तुं एटहुं विचारतो नथी के, आ जूदा संबंधने साचो
संबंध मानीने शुं करवा हेरान थव हुं? मादे हे जीव! एवा जूदा संबंधने

अर्थ.—हे आत्मन् ! (जह के०) जेम (संज्ञाए के०) संध्याकालने विषे (सज्जाण के०) पक्षियोनो (संगमो के०) संगम थाय ठे. (अ के०) वली (ज ह के०) जेम (पहे के०) मार्गने विषे (पहियाण के०) मार्गे जनार लोकोनो समागम थाय ठे, षटले मार्गमां जनार लोकोनो समागम तथा पक्षियोनो समागम जेम थोभा कालनो ठे, (तहेव के०) तेमज (जीव के०) हे जीव ! (सय णाण के०) स्वजननो (संजोगो के०) संयोग जे ते (खणचंगुरो के०) क्षणचंगुर ठे. षटले क्षणमां नाश पामवाना स्वप्नाववालो ठे. ॥ ३८ ॥

जावार्थ.—जेम संध्यासमये अनेक प्रकारनां पक्षियो च्यारे दिशा तर फथी आवीने एकठां मले ठे, अने प्रातःकाले तेज पक्षियो पोत पोताना कर्मने अनुसरीने चारे दिशा तरफ उभी जाय ठे, तेम आ संसारने विषे अनेक प्रकारना जीवो चारे गतिमांथी आवीने, आ मनुष्यजवमां एकठा थया ठे. अने तेज जीवो, पोतानुं आशुष्य पूर्ण करीने, पावा कर्मानुसारे चारे गतिमां जाता रहे ठे. तथा जेम मार्गने विषे, कोइ किये गामथी, कोइ

तार मलवो मद्वा ड्वर्तय वे. एवां वचन सांजलीने प्रजवो चोर पण प्रतिबोध
पाम्यो. अने बोद्धो के, हे जंबू ! हुं पण लहारी साथे दिक्का लेइश. पढी जंबू
कुमार पोताना माता पिताने प्रतिबोध दीधो, तथा आठ कन्याजण वढी पोत
पोताना माता पिताने प्रतिबोध दीधो, तथा प्रजवे पण पांचसें चोरने प्रतिबोध
दीधो. एस सर्व मढी प्रजाते नवाणुंकोड सोनेया धर्मकेत्रोमां खरची नांखीने
जलम उत्सवसहित पांचसें ने सत्तावीश जनोनी साथे, श्री जंबूकुमार श्री
सुधर्मस्वामी पाले दिक्का दीधो. ए रीते लक्ष्मी अने विषयनां मुख त्याग क
रवा आश्री, जंबूकुमारनुं दृष्टांत कछुं. आ मधुबिंदुआना दृष्टांतनो सिद्धांत
एटले जपनय घणो प्रसिद्ध वे, तोपण किंचित् टीका करीने देखाड्यो वे.

यथा संख्याया ऋकूनानां

संगपः यथा पथि च पथिकानां

जह संज्ञाप सज्जणा । ए संज्ञो जह पैहें अर्थ पहिआणें ॥

स्वजनानां

भेद्योगः

तथैव

हृणनगुरः

जीव

सयथाणं संज्ञो गो^{१२}

। तहैव स्वार्थानगुरो जीव^{१०} ॥ ३८ ॥

तो तेषे दीतुं के, मधपुढासांथी ए मधुविंहु पडे ते; एहुं जाणीने ते टीपानी
नीवे महोहुं जघाहुं राखीने लटक्यो, अने टीपाना स्वादमां मद्य थको थको
पोताना उपर पूर्वोक्त अनेक जातनां दुःख पड्यां वे ते सर्वे चूली गयो. एट-
लासां एक १२ विद्याधर आवीने कहेवा लाग्यो के, हे पुरुष ! तहारां दुःख दे-
खीने मने दया आवे वे; माटे आठय ! महारा १३ विमानमां वेशी जा. हुं तने
दुःखसांथी काढवा वांहु तुं. तयारे ते पुरुष बोड्यो. हे विद्याधर ! आ एक टीं
पु मधनुं महारा सुखसां आववा द्यो, पढी हुं आपनी साथे विमानमां वेशी
चाहुं, एख एक टींपुं आव्युं. वढी पण कहुं के, आ वीजुं टींपुं आवे तो चा-
हुं. ए रीते एकेक टीपाना स्वादमां लोत्राणो थको ते विकट सज्जनने ओडे
नही, तयारे विद्याधरे जाण्डुं के, एतो एवोज भूर्ख वे, लोत्री वे, ए कांष्ट दुःख
सांथी निकलये नही. एहुं जाणी तेने त्यांज मूकी विद्याधर चाड्यो गयो.
तेम हे प्रजवा ! आ अवसर चूक्या तो फरी ससारमां पड्या, ने मनुष्य आव

વિંહુઆ સમાન છે, તેની લાલિયે જીવ સંસારમાં રજા છે. જેમ કોઈ એક ^૧ પુરુષ ચૂલથી ઝડપી ^૨ અટવીમાં ઝડ પડ્યો, તેની પથવાડે એક ^૩ હાથી દોડ્યો, ત્યારે તે હાથીના ત્રયથી નાસતો ત્રાગતો, એક વઢની ^૪ શાલામાં ઝડ લટકી રહ્યો. હવે તે શાલાની નીચે એક ^૫ કૂચો છે, તેમાં ત્યાર દસર્પ પોતાનું મોંડું ફાડીને બેઠા છે, તથા એક ^૬ અજગર પણ મોંડું ફાડીને બેઠો છે, તથા તે વઢના ધડને હાથી ધુણાવી રહ્યો છે, તથા જે શાલામાં તે પુરુષ લટકે છે, તે શાલાને એક ^૭ કાલો અને બીજો ^૮ ધોલો પણ છે. હવે કાપી રહ્યા છે. વલી તેની ઊપર એક મધમાલીનો મધપુડો છે, તેની ^{૧૦} મલિકાજી ઝડી ઝડીને તે પુરુષના શરીરને ચટકા મારી રહેલી છે. ઇટલામાં તે મધપુડામાંથી મધનું એક ^{૧૧} ટીપું ટવચ્યું, તે પેલા પુરુષની જીતને ઝડ લાચ્યું, ત્યારે તે પુરુષે હવે જોવા માંડ્યું

૧ જીવ. ૨ સંસારરૂપ અટવી. ૩ કાલરૂપ હાથી. ૪ શાલારૂપ ગારવો. ૫ ત્રયરૂપ કૂચો. ૬ ત્યાર કપાયરૂપ સર્પ. ૭ કરકરૂપ અજગર. ૮ રાત્રી. ૯ દિવસ રૂપ છે હવે. ૧૦ સર્વ કુટુબરૂપ મલિકાજી. ૧૧ વિષયસુખરૂપ મધનું ટીપું.

विचार आठयो के, महारे तो प्रजाते दीक्षा लेवी ते, अने आ चोर लोको
 जो इन्ध जेद जधो, तो लोको कहेसो के, जुठ ज्ञाहले ! एनुं धन सर्व चोर
 लोको देइ गया, तेथी ए माधुं मुंजावे ते. एवी रीते धर्मनी निंदा अशे, ते
 वात सारी नही. एहुं चितवीने नक्कार गणवा लागया, तेथी पांचसें चोरोना
 पण लथंजाइ गया. त्यारे प्रजवाने विचार अयो के, आते हुं अयुं ! त्यारे जो
 वा लाग्यो तो जंबूकुमारने जागता दीजा. त्यारे प्रजवे जाणुं के, एनी पास
 कोइ महा जोरावर विद्या ते. एहुं जाणीने जंबूकुमारने कहुं के, महारी वि
 द्या तमे दयो, अने तमागी विद्या मने आपो. त्यारे जंबूकुमार कहुं के, महा
 री पाले कोइ पण विद्या नथी. वली बीजी विद्या महारे जोइती पण नथी.
 महारे तो मात्र नक्कार संजलो आधार ते. एवो धर्मोपदेश दीधो. त्यारे प्र
 जवे कहुं के, आ नवी परणेली स्त्रीयोनां त्याग करीने तुं दीक्षा आ वास्ते
 ले ते ? संसारनां सुख नोगवीने पठी दीक्षा लेजे. तेने जंबूकुमार कहुं के, हे
 प्रजवा ! संसारमां सुख तेज कयां ? के जेने हुं नोगहुं. संसारनुं सुख तो मधु.

करतां घणा दिवसे तेतुं शरीर सातं थयुं, त्यारे वली कपडां प्रमुख पहरीने
 बजारमां फरबा निकल्यो. तेने राणीये देखीने बोलावयो. ते बोळ्यो के, हवे
 हुं तसारा फंदसां पडुं नही. ॥ इति ॥ ललितगंग कथा ॥ एवी रीते आठे स्त्री
 याए जुदी जुदी आठ कथाळ संसारना मुखना त्याग न् करवो, ते आश्व-
 यथी जंबूकुमारने कही, अने जंबूकुमार पण फरी संसारनी असारता बता-
 वनारी जुदी जुदी आठ कथाळ आठ स्त्रीयेने कही. ते कथाळ दहां ग्रंथ
 वधवाना जयथी लखी नथी. जो जाणवानी मरजी होय तो श्री जंबूचरि-
 त्तामां जोड लेउयो. रंदारे स्त्रीयो प्रतिबोध पामी. एवामां एक प्रजवो नासे
 चोर पांचसें चोरने साथे लेइने, जंबूकुमारना घरमां आवयो. तैणे सर्वने वि-
 द्याना वलथी अवस्वापिनी निद्रा मूकी, तेथी सर्वने निद्रा आवी गइ; परंतु
 जंबूकुमारने निद्रा न आवी. पढी ताळां उघडवानी विद्याथी जंडार जघाडीने,
 नवाणुंकोड सोना महोरोनी गांवडियो बांधी, तेने लेइने चालवा मांड्या, एट-
 खामां जंबूकुमारने, पद्यपि डव्य उपर मूर्छा तो विदकुल नथी, तोपण एवो

पण त्यां आढ्यो. त्यारे तयझांत थडने, राणीए ते दलितंगं कुमारने, खा-
 लमां जतस्थो. अने विचारधुं के, पढी कहाडीस. हवे राणीतो राजानी साधे
 रमदा लागी गइ, अने दलितंगं खावमां मूखे मरतो कोइ अन्य आनीने
 एठवाडो नांखे ते खाव, अने एठनुं पाणी पडे ते पीए. एवी रीते तगार म-
 हिना पधंत खावमां पढी रह्यो. इहां कोइ ठ महिना सूधी पढी रह्यो एम
 पण कहे ठे. “ तत्त्व केवदी नम्य ” त्यार पढी दलितंगना मावापे घणोये
 जोयो, पण जड्यो नही, तेथी शोक करां वेगं. एटलामां वर्षाद आढ्यो
 तेथी खावमां पाणी नराणुं, ते पाणी कहाडवा सारु खाव जघाडी, ते खावना
 पाणीनी साधे दलितंगं पण तणातो तणातो नगरनी मद्योटी खावमां जइ
 पड्यो. तेने लोकोए देखीने तेना माता पिताने जइ कहुं. माता पिता जइ
 खावमांथी कहाडी घेर लइ गया, त्यां मूड्यां खाडने पढी रह्यो. शरीर पीळुं
 पडी नयुं, हाडकां नीकली आढ्यां, माता पिताये घणा प्रकारना तैलादिक
 मसदी जागतो कर्यो, त्यारे कोइक सावचेत थयो. पढी थौपयोपचार करतां

वीश. तयारे लोको कहेवा लाग्या के, आ देशमां पाणी नथी, माटे शेवडी
 थशे नही. तेम वतां जो तने शेवडीज वाववानी इज्जा होय तो, एक-
 वार जे आ वजंती खेती करेली ते ते कपावी ले, पढी शेवडी वनावजे. एहुं
 लोकोनुं कहेवुं तेणे मान्युं नही, अने शेवडी वावी, ते थोडी जगी, एटलासां
 कूवातुं पाणी खूटी पड्युं, तेथी जे जगेली शेवडी हती ते पण सुकाइ गइ-
 तयारे पश्चात्ताप करवा लाग्यो. तेम हे स्वामिन् ! तमे पण वतुं सुख सूकीने
 बीजा नवा सुखनी चाहना करो वो तो पढी पस्ताशो ! ! एवी स्त्रियोनी वाणी
 सांजली जंबूकुमार कहुं के, पूर्वोक्त दृष्टांते पश्चात्ताप नही करूं परंतु जो नही
 समजशो तो तमेज पस्तावो करशो. हुं तो ललितगंग कुमारी पवे तमारा
 फंदमां नही पडुं. तेनो कथा कहुं तुं ते सांजलो. एक नगरमां एक शेवनी
 पुत्र ललितगंग कुमार एवे नाम महा रूपंत पुत्र हतो, तेने एक दिवसे ते
 नगरना राजानी रूपवती नामा राणी वे, तेणीथे दीवो. तयारे एकांते बोला
 वीने तेनी साथे संसार संबंधी योगविदास करवा लागी. एटलासां राजा

के, हुं तो प्रजाते दीक्षा देइश. केम के, आ संसार सर्व अनित्य ठे, कोइ को-
 इनां साथे आवनार नथी. त्यारे खीउए कहुं के, हे स्वामिन् ! तमे हमणां
 दीक्षा देशो नही, हमणां तो जे संसारनुं सुख मद्युं ठे, ते सारी रीते जोग-
 र्वांने पढी दीक्षा देजो, नहि तो कर्षणीना न्याये पश्चात्ताप करशो. जेम कोइ
 मारवाड देशनो कर्षणी, पोताने धेर घउं वावीने पढी मेवाडसां पोताने सा-
 ररे गयो, त्यां तेनी सासुए सारा रोटला करीने थालसां मूक्या. उपरथी शे-
 लडी मूकी. ते शेलडी कर्षणीने घणी सारी स्वादिष्ट लागी. पढी ड्यारे पो-
 ताना खाद्याने पूवहुं के, आ शेलडी तमने क्यांथी मली ? एटले तमारे धेर
 क्यांथी आवी ? त्यारे साद्याए कहुं के, ए आमारा घरसां नीपजे ठे. बनेवीए
 पूवहुं. ते केवी रीते निपजे ठे ? त्यारे साद्याए शेलडी वाववानो विधि देखी-
 ल्यो. पढी कर्षणीए जाएयुं के, महारे धेर पण हुं वावीश. एम निर्धार करी
 धेर आवीने प्रथम जे घउंनुं खेज वाव्युं दहुं, तेने जखेडी नांखवा लाग्यो.
 त्यारे दोकोए कहुं के, आ तुं हुं करे ठे ? तणे कहुं के, हुं एसां शेलडी वा-

मस्त्रामी पासै दीक्षा लेजं. त्यारे माता पिताए कहुं के, हे पुत्र ! दीक्षा प्रा-
 लवी घणी डुकर वे. एवी रीते घणो घणो समजाव्या, तोपण जंबूकुमार मी-
 न्यु नही. त्यारे माता पिताए कहुं के, हे पुत्र ! आव कन्याउ साथे तहार
 सगपण करेहुं वे, माटे तेने परणीने पढी दीक्षा लेजे. ते सांजली जंबूकुमार
 मौनपणुं धारण करी रह्या. त्यार पढी माता पिताए, आव कन्याउना पिता
 जुने कहुं के, अमारो पुत्र बैराग्यवान् अयो वे, माटे तमारे दीकरीयो परणा
 ववान्नी मरजी होय तो नले परणावो. पण ते कन्याउनो त्याग करीने जो
 दीक्षा ले, तो अमारो दोष कहाड्यो नही. ते सांजली सर्व शेरिया कहेवा
 लाग्या के, अमे नही परणावीए. पण ते शेरियाउनी दीकरीजेए कहुं के,
 अमे तो जंबूकुमारनेज परणीहुं, पण बीजाने परणवानो त्याग वे. त्यारे शेरि
 याउए पोतानी पुत्रीजने कहुं के, एतो दीक्षा लेशे. तोपण दीकरीयोए कहुं
 के, ए दीक्षा ले तो नले द्या, पण अमे तो एनेज परणीहुं. पढी ते एक रा-
 त्रीमां आवे कन्या परणा, अने रात्रिये सद्यया उपर बेसीने सर्व स्त्रीयोने कहुं

पण्णे आधीने जपन्यो. त्यार पत्नी माताए स्वयंमां जंहुदुह दीजो, पत्नी ज्यारे
 ते कुमारनो जन्म ययो, त्यारे तेनो जन्ममहोरसव करीने जंहु कुमार एवुं
 नाम दीवुं. अनुक्रमे युवान अवस्था पाम्यो, त्यारे सुधर्म गणधरनो पासे धर्म
 देशना सांजवीने वैराग्य पाम्यो. त्यारे श्री सुधर्मस्वामीने कछुं के, हे जग-
 वन् ! हुं चारित्र जेदश, पण महारा माता पिताने पूजो आबुं. एम कहीने
 पावो घर तरफ आवे ठे, एटलामा मार्गमां आवतां जंत्रयां उपडेवो परधर,
 पोतानी पासेथी निकट्यो देखीने विचारवा लाग्यो के, हमणां जो मने आ-
 तोपनो गोळो लागी जात, तो हुं अब्रतिपणामां सरण पामत ! एवुं जाणी श्री
 सुधर्मस्वामीनी पासे पावो आधीने, ते कुमारें समकित मूत्र जे चार वत ठे, ते
 चारे वन लीधां. एटले अंगिकार कर्या. तेमां चोथा वतमां एटली मर्यादा
 राखी के, कदापि माता पिताना कहेवाथी ज्योयो परलवो पडे तो तेने परलुं,
 पण ते स्त्रीयोनी साथे जोग जोगवुं नही. एवो त्याग करीने, फरी बेर आधी
 माता पिताने कछुं के, हे माता ! हे पिता ! ! मने आका आपो, हुं श्री सुध

કે, આ લક્ષ્મી જીવતાં સૂધીમા મદારો ધારી જીવો જ નથી; પરંતુ એ લક્ષ્મીયો હાથીના કાનની પેઠે ચંચલ છે. કેમ કે, થોડા કાલ ઉપર તેં જે જીને મોટા ધનાઢ્ય દીઝા હતા, તેને જ કર્મના વશ થકી થોડા કાલમાં દરિદ્ર થણલા તહારા જોવામાં આવે છે; મોટે લક્ષ્મીયોનું સ્થિરપણું નથી. વર્તી જીવોનાં શબ્દાદિક વિષયસુખ પણ ઇંદ્રધનુષની પેઠે ઘટલે આકાશના હીલા પીલા રંગની પેઠે શીઘ્ર નાશ પામે તેવાં છે. ઘટલે વસ્તુગતે વિષયનાં સુખ ઝાંઝવાના પાણી જેવાં, તથા ધૂમાડાના બાવકા જેવાં અસત્ય છે. મોટે હે જીવ ! મનથી માની હીધેલાં વિષયસુખને તથા લક્ષ્મીને અસત્ય જાણી, શ્રી ઝંબુકુમારની પેઠે ધર્મસાધન કરવાને તત્પર થા ! ! ॥ ૩૭ ॥

કથા. ૫

રાજપટ્ટી નગરીને વિષે કૃષ્ણદત્ત નામા શેઠ તેની ધારણી નામે ત્રાર્યાની કૂલમાં ઝંઝુસ્વામીનો જીવ, જે પૂર્વે ત્રણે પાંચમા બ્રહ્મદેવલોકને વિષે તિર્થક્ષેત્ર જાતિમાં મહર્ષિક દેવતા હતા, તે સ્થાંથી (દેવલોકથી) ચલીને, પુત્ર

नो त्याग करीने चादी निकट्यो. एहुं ज्ञाणीने अहं समत्त न करवो.

गजकर्णवचनानाः

सूक्ष्मः

त्रिदशचापपटशो चंचलं

गयकन्नचंचलान् । लह्मीज त्रिअसंचावसारिहं ॥

विषयमुखं

जीवानां

बुधयस्य

रे जीव

मा मूलस्य

त्रिसर्पसुहं जीर्वाणं । बुधसु रे जीर्व मां सुध ॥ ३३ ॥

अर्थ.—(जीवणं के०) जीवोनी (लह्मीज के०) लक्ष्मीयो जे ते (गयकन्न चं
चलान् के०) हाथीना कान जेवो चंचल ठे. अने (त्रिसर्पसुहं के०) विषयसु
ख जे ते (त्रिअसंचावसारिहं के०) इंद्रनां धनुष (आकाशमां खीलां पालां
धनुषनी आह्रतिवालां वादलां देखाय ठे ते) सरखां चंचल ठे. ए हेतु माटे
(रे जीव के०) हे मूढ जीव! (बुधसु के०) बोध पाम्य. अने (मासुध के०) मोह
न पाम्य. केस के, फरीथी आर्वा मनुष्य देहादिक सामग्री मलवी घणीज
हुर्ज ठे; माटे धर्मने विषे बोध पाम्य. ॥ ३३ ॥

जावार्थ.—रे आत्मन् ! जे लक्ष्मीयोने देखीने तुं अहंकार धारण करे ठे

एतुं शुं कारण ठे ? ते भनै कहो. अन्धानां जे प्रे कहुं के, हे महा
 राज ! ते रूपमां अने आ रूपमां भूमी अने आकाश जेटवो फेर पड़ी गयो
 ठे. चक्रवर्तिण ते वात स्पष्ट समजवा पूवयुं, त्तारे ब्राह्मणे कहुं. अधिराज !
 प्रथम त्तमारी कोमल काया अमृततुल्य हत्ती, पण आवेवाए फेररूप ठे. तेथी
 ज्यारे अमृततुल्य अंग हतुं, त्तारे आनंद पाम्या हता. आ वेवा फेरतुल्य ठे,
 त्तारे खेद पाम्या. अमे कहीए ठीए ते वातनी सिद्धता करवी होय तो,
 तसे हमणां तांबुल शुंको, तत्काल तेना उपर मद्धिका बेसशे अने ते परधाम
 प्राप्त यशे. सनत्कुमार ए परीक्षा करी तो सत्य ठरी. पूर्व कर्मना पापजो जे
 ज्ञान, तेमां आ कायाना मद संबंधनुं मेलवण यवाथी ए चक्रवर्तिनी काया
 फेरमय थइ गइ. विनाशी अने अशुचिमय कायानो आवो प्रपंच जोइने
 सनत्कुमारना अंतःकरणमां वैराग्य उत्पन्न ययो के, केवल आ संसार तज
 वा योग्य ठे. आवीने आवी अशुची स्त्री, पुत्र, मित्रादिना शरीरमां रहेली
 ठे. ए सधुं मोहमाल करवायोग्य नथी. एम बोलीने, ते ठ खंफनी प्रवृत्ता

હું ડ્યારે રાજસન્નામાં વસાહતકાર ધારણ કરી કેવલ સજ્જા ઘડને, ડ્યારે સિંહા
 સન હપર વેસું હું, ડ્યારે મહારં રૂપ અને મહારો વર્ણ જોવાયોમ્પ ઠે. અત્યારે
 તો હું લેલજરી કાયાઈ વેઠો હું. જો તે વેલા તમે મહારં રૂપ વર્ણ જુન તો
 અદ્વૈત ચમત્કારને પાનો, અને ચકિત થદ જાન. પઠી વેવોઈ કહું. ત્યારે
 અમે રાજસન્નામાં આગ્રીહું, એમ કહીને ત્યાંથી ચાડયા ગયા. ત્યાર પઠી સન
 તકુમારે જતમ અને અમૂલ્ય વહાલંકારો ધારણ કર્યા, અનેક હપચારથી
 જેમ પોતાની કાયા વિશેષ આશ્ચર્યને હપજાવે તેમ કરીને તે રાજસન્નામાં
 આવી સિંહાસન હપર વેઠો. આહુવાજુ સમર્થ મંત્રિયો, સુનટો, વિદ્વાનો
 અને અન્ય સજ્જાતદો યોગ્ય આસને વેસી ગયા ઠે, રાજેશ્વર, ચામરઠવથી
 અને લ્હમાલ્હમાથી વિશેષ યોગી રહ્યો ઠે. (વધાદ રહ્યો ઠે.) ત્યાં પેલા દેવતાજ
 પાતા વિપ્રરૂપે આઢ્યા. અદ્વૈત રૂપ વર્ણથી આનંદ પામવાને વદલે જાણે
 લેદ પામ્યા ઠે ! એવા સ્વરૂપમાં તેહઈ માયું ધુણાવું. ચક્રચર્તેઈ પૂવયું,
 અર્હો આશ્વણો ! ગદ વેલા કરતાં આ વેલા તમ સ્વેનું રૂપમાં માયું ધુણાવું,

सनतकुमारना वण अनरूप अनुपम हता. एक वेला सुधमसत्तालां ते रूप
नी स्तुती थरुं, ते वात कोद बे देवोने रची नही. पढी तेज ते शंका टाव
वाने विप्ररूप सनतकुमारना अंतःपुरमां गया. सनतकुमारनो देह ते वेला
खेलत्रयो हतो, तेने अंगे मर्दनादिक पदार्थोनूं मात्र विवेपन हतुं, एक न
हानुं पंचियुं पहेरुं हतुं, अने ते खानमंजान करवा माटे वेगो हतो. तेवामां
विप्ररूपे आवेला देवता, तेनुं मनोहर सुख, कंचनवर्णी काया अने चंद्र
जेवी कांती, जोदने नहु आनंद पाम्या. जरा मांथु धुणावुं, एटले चक्रधारी
ए पूजयुं. तमे मांथु केस धुणावुं? देवोए कहूं. असे तमारं रूप अने वर्ण
निरीक्षण करवा माटे बहुत अत्रिवाणी हता, स्थले स्थले तमारा वर्णरूपनी
स्तुति सांगली हती. आज ते वात अमने प्रमाणवूत थरु, एथी असे आ
नंद पाम्या; माटे मांथु धुणावुं के, जेवुं लोकोमां कहेवाय वे, तेवुंज रूप
वे. एथी वढी विशेष वे, पण जेवुं नथी. सनतकुमार, शरीरना वर्णनी स्तु
तिथी प्रचुरव लावी बोडयो. तमे आ वेला महारं रूप जोयुं तो जले, परंतु

(खण्डरमणीयं के०) कणमात्र सुंदर देखाय तेवुं ठे ॥ ३६ ॥

सावार्थ—जेम संध्याकावे अनेक प्रकारना वादलांना रंग घाय ठे, ते कण मात्र देखाडने वायुना प्रयोगशी नाश पामे ठे. वली जेम जलकमल (पुंदरी काहि कमल) अने स्थलकमल (गुलावनां फूल आदि) केवां सुंदर प्रफुलित देखाय ठे ? परंतु तेज फल, वे त्राण दिवसमां एवां क्रमाद् जाय ठे के, तेनी कांड पण शोना रहेंती नथी; तेम जवानी अवस्थामां पण शरीर, पुष्पनी पेठे खीलेलुं देखाय ठे. अर्थात् मोहलुं कारण अद् पडे ठे. परंतु तेवुं तेज शरीर, वृक्षावस्थामां एवुं नभारुं अद् जाय ठे के, तेना सासुं जोवुं पण बहुधा गमे नहीं ! माटे एवी तरुणावस्थामां शरीरजो शो मद् करवो ? ॥ ३६ ॥

आ शरीरजी सुंदरतानो अहंकार न करवा आशी सनत्कुमार चक्रवर्तिनी कथा टीकासां जणाव्यायी लखीए वीए.

कथा. ४

नरतचक्रवर्तिना जेवी कृत्रिमावो सनत्कुमारनामा चक्रवर्ती राजा हतो.

માટ ધમેસાધનમાં વચેનાની અત્યાસ કસ્ય ॥ ૩૫ ॥

રૂપં અશ્વાશ્વત્ત્વમ્ વિદ્યુલ્લતાવચ્ચલં જગતિ જીર્ણું
 રૂર્વમડ્તાસ્યમર્શીં । વિદ્યુલ્લયાવચ્ચલં જર્ણુ જીર્ણીં ॥

સંધ્યાન્નરાગસદૃશં

હ્રણરમણીયં

ચ તારુણ્યં

સંક્રાણ્ણરાગસરિસં । ચણરમણીઞ્ચ ચં તારુદ્રં ॥ ૩૬ ॥

અર્થ.—હે આત્મન્ ! (પૃથં કેળ) આ (રૂવં કેળ) શરીરનું સુંદરપણું જે તે (અસાસયં કેળ) અશ્વાશ્વત્ત્વમ્ હે. કેમ કે, રોગાદિકે કરીને સનત્કુમાર ચક્રવર્તિના શરીરની પેઠે નાશ પામે છે. વલી (જણ કેળ) જગત્ત્વને વિષે (જીર્ણ કેળ) જીવિત જે તે (વિદ્યુલયાવચ્ચલં કેળ) વીજલીરૂપ લતાની પેઠે ચંચલ છે. પટલે જેમ વીજલી હ્રણમાત્ર દેલાદને પલી નાશ પામે છે, તેમ જીવિત પણ યોક્ષા કાલમાં નાશ પામે છે. અને (ચ કેળ) વલી (તારુદ્રં કેળ) જવાનીપણું જે તે (સંક્રાણ્ણરાગસરિસં કેળ) સંધ્યાકાલના નાના પ્રકારના રંગ સરણું, ષટલે સંધ્યાકાલે આકાશમાં પંચવર્ણી અન્નપટલના રંગ ઉત્પન્ન થાય છે, તેના જેવું

पशुनी पेठे फोगट अबरया गमावी. अने हवे ड्यारे शरीरनी शक्ति क्षीण
 थवाथी नकामा जेवो थयो, अने वली ड्यारे तने कृतरानी पेठे तहारां खी
 पुत्रादिके तिरस्कार कर्यो, स्थारे तुं पराणे धर्मसाधन करवाने तरपर थयो;
 पण हे मूढ जीव ! तुं एभुं विचारतो नथी के, हवे महाराथी हुं वनवानुं
 ने ? जेभ स्थारे तरफथी थार वलवा मांडयुं, ने तेने होलववाने माटे, जाणे
 कुत्रो खोदी पाणी कां ने, ते वलतुं थार होलवुं. इत्यादिक विचार जेभ फो
 गट ते, तेम शरीरानुं मर्थ गया पर्वा, धर्मसाधन करवानो विचार ते
 व्यर्थ ते. एम देखी तुं विचारत्य के, धर्मसाधन तो नानपणमांथीज, अन्था
 स करतां करतां प्राये णे काळेज सिद्ध थाय ते. जेभ कृत्राना कांवा उपर
 पाणी काढवानी जग्याए पयरो अथवा लाकडुं पडयुं होय, तेमां पण कोम
 ल एका दोरडावने. वण काळे करीने वसंताथी जंभा कापा परे ते, पण
 तेवो कापो पाववाने, कदापि दोढानी सांकळथी आलो देवस वसे, तोथ
 पण तेवो कापो न परे तेम तुं बाढ्यावस्थाथीज विषा कषाय उंठा करवाने

यथा गेहं^३मि पवित्रं । क्वं^४ खण्डितं न सकृदु^५कोदं^६ ॥

तथा संप्रति मरणे । धर्मो कहं^७ कीरुं^८ जीव^९ ॥३५॥

अर्थ.—हे जीव ! (जहं के०) जेम (गेहंमि के०) घर (पवित्रे के०) बलवा
सांख्ये सते (कोद के०) कोद पण, एटले समर्थ होय ते पण (क्वं के०) कू
वाने (खण्डित के०) खोदवाने. अर्थात् कूयो खोदी पाणी काढाने, बलता
घरने होलववाने (न सकृद के०) न समर्थ आय. (तहं के०) तेज (जीव के०)
हे जीव ! (मरणे के०) मरण (संप्रति के०) प्राप्त अण सते एटले मरण नजीक
आये सते (धर्म के०) धर्म जे ते (कहं के०) किये प्रकारे (कीरुं के०)
करी सकाय ? ॥ ३५ ॥

जावार्थ—हे अहमन् ! ज्यारे (जवानी अवस्थामां) सहारे धर्म करवानो
अवसर हतो, त्या तूं बीजे चाले चढी गयो; एटले विषयीजीवनी संगते

जरा नथी आवागि, जया सूधा। द्राघ्योनी शक्ति नाश नथी पामी, तथा
 जयां सूधी आउखुं धरं नथी धयुं, त्यां सूधी पंडित पुरुषे पोताना कळ्याणने
 अर्थ सहोटी प्रयत्न करवो. अर्थात् रात्रि दिवस परलोके सुख थाय, एवाज
 साधनमां प्रवर्तवुं. जेम के, कोइ एवुं विचारे के, हालतो जवाना अवरथा
 ठे, माटे हालमां संसारनां सुख जोगवीने, पवी वृद्धावस्थां धर्मसाधन
 करीशुं. पण हे सज्जनो ! जेम (प्रोहीसे के०) घर अतिशे बलवा मांरयुं, तयारे
 जे कूबो खोदवानो उद्यम करवो, ते केवो कहेवाय ? एटवे घर बलवा मांज्या
 पवी कूबो खोदी पाणी कहाडी घर होलवायज नहीं. तेम वृद्धावस्थां
 वधुं धर्मसाधन करीशुं। एम धारवुं ते सिद्ध थायज नहीं. केस के, वृद्धाव
 स्थाना स्वानाविक हुं वथी, धर्मसाधन वनी सकवुं वणुं ज कवण ठे, माटे
 धर्मसाधन करवामां प्राद न करवो ॥

वदी एज वातने मूल अंशकार पण जया

भावाथ.—हं प्राणः । ज्या सूधी तद्वराः । शक्तिं जरपूरं, अने ते शक्तिने जरारूपे राक्षसीए जह्मण नथी करी, अन्त्यां सूधी रोग विकाररूप शत्रुए, कायरूप नगरमां घेरो नथी घाट्यो, अने ज्यां सूधी कावना सपाटामां वरो नथी आव्यो, त्यां सूधी तुं जेटुं आत्मसाधन करवुं धारीश, तेटुं वन । शकशे. माटे जेम बने तेम प्रमाद मूकीने जलदी श्री धर्मसाधन कख ॥ ३॥ ॥ वली चर्तुहरिये पण कहुं वे केः—

॥ शार्दूलविक्रीडितवृत्तम् ॥

यावत् स्वरमिमिदं कलेवरग्रहं, यावज्जरा हरतो ।

यावच्चन्द्रयशक्तिप्रतिहता, यावत् क्षयो नायुषः ॥

आत्मश्रेयसं तावदेव विदुषा, कार्यः प्रयत्नो महान् ।

प्रोद्दीप्तवने हि कूपस्वननं, प्रत्युद्यमः कीदृशः ॥ १ ॥

अर्थ.—(यावत् क०) ज्यां सूधी आ शरीररूप घर साजुं वे, तथा ज्यां सूधी

संबंधी दुःखना । व । करवा, पण अधपरंपराए न चाववुं. ए उपदेश.

॥ आर्यावृत्तम् ॥

यावत् न इन्द्रियाणां हानिः यावत् न जराराक्षसी परिस्फुरति
जाव न इन्द्रियाणां हानिः । जाव न जराराक्षसी परिस्फुरति ॥

यावत् न रोगविश्रामाः यावत् न मृत्युः समाश्लेष्यति
जाव न रोगविश्रामा । जाव न मृत्युः समाश्लेष्यति ॥ ३४ ॥

अर्थ.—हे जीव! (जाव के०) ज्यां सूधी (इन्द्रियहाणी के०) इन्द्रियोनी हानी,
एटले इन्द्रियोनुं ह्रीणपणु (न के०) नथी थयुं, तथा (जाव के०) ज्यां सूधी
(जराराक्षसी के०) जराराक्षसी (न परिस्फुरद के०) नथी प्रकट थद, तथा
(जाव के०) ज्यां सूधी (रोगविश्रामा के०) रोग विकार (न के०) नथी प्रकट
थया, तथा (जाव के०) ज्यां सूधी (मृत्यु के०) मृत्यु जे ते (न समाश्लेष्यद के०)
नथी उदयमां आव्युं, त सूधीमां शक्तिने न गोपवतां तन रोगी थने तेदखुं
न भयन करी ते नहि । तो पढीथी तने वणोड पश्चात् थयो ॥ ३४ ॥

हा नहि ।

આ. એક બાબત રાત્રી વશાણ વાળવાની છે. આચાર્ય
ગજાં સૂત્રમાંથી જોઈ તે. વલી ગાથામાં ચ શબ્દનું મહત્ત્વ
સંબંધી પણ થાળું જ હુઃખ છે. તે દેશાને છે.

અર્થાના હેતુને હુઃખમર્જિતાનાં ચ રક્ષણે ॥

આપે હુઃખ વ્યયે હુઃખં ધિગર્થ હુઃખસાધનમ્ ॥ ૪ ॥

અર્થ.—આ સંસારમાં વિષે સનુષ્ઠોને બે પ્રકારના પ્રાણ છે. તેમાં એક
અંતઃપ્રાણ, જે બીજો બહિઃપ્રાણ. તેમાં અંતઃપ્રાણનો પ્રસિદ્ધ છે, અને બહિઃપ્રાણ
તે ધન છે. કેમકે, પ્રાણ જતાં જેવું હુઃખ થાય છે, તેવું જ હુઃખ ધન જતાં પણ
થાય છે. દૃષ્ટગાજા રૂપે જ્ઞાની પુરુષોણ આ હુઃખની પંક્તિમાં ધનને પણ ગણ્યું
છે. કેમ કે, (અર્થાના કેળ) ધન મેલવતાં પણ હુઃખ છે, તેમજ ઉપાર્જન કરેલા
ધનને સાચવવામાં પણ હુઃખ છે; માટે ધન આઠયે પણ હુઃખ છે, અને ધન ગયે
પણ હુઃખ છે. અથવા તે ધન જ હુઃખદાયક છે. માટે હુઃખનું સાધન એવા ધન
ને ધિક્કાર થાતો ॥ ૪ ॥—પ્રતીતે જન્મ, જરા, રોગ, મરણ અને ધન, તે

(वह्वाभमं धत्वा धत्तुं तन्नाका नरदरिया वच्चे जागी जाय, रयारे
 तेमां वेतेला माणानि जेम डुःख घाय, तेम आ वृद्धने पण सह्यायता न
 मळवाधी, तेहुं डुःख घाय वे. तथा वृद्धावस्थामां प्राये सोल रोग उत्पन्न
 घाय वे, तथा जे क्रने जोवाधी बीजाने पण करुणा उत्पन्न घाय, तेवो
 ते वृद्ध डुःखी घायत. इत्यादि विस्तार श्री आचारांगजीसूत्रधी जाणवो.
 वला शास्त्रमां कहुं दोकेः—

॥ अनुष्ठुपवृत्तम् ॥

सठवे जीवि दहंति । जीविजं न मरिज्जं ॥

तस्मा पापं ब्रह्मं धोरं । निगंधा वज्रयति णं ॥ ३ ॥

अर्थ.—पूँच वृद्धावस्थानुं जे डुःख कहुं, तेथी मरणनी वेदनानुं डुःख
 अत्यंत जाणवुं. माटे शास्त्रमां कहुं वे के, सर्वे जीवो जीवहुं वांवे वे, पण
 कोइ जीवो मरहुं दहत नथी. एतत्ताज माटे निग्रंथ मरुं नियो धोर एता
 परिग्रहधनो त्याग करे ॥ ३ ॥

વત્તે. અને માતે પણ કલ થાય છે, છટલ નો પાતે મુકવાં થાયાં હાય, ત્યાં ન મૂકાતાં બીજે તે. એ મુકદ જાય છે. અને દાંત ના પડી જાય છે. અને આંચે પણ ઝાંચ વવાથી વરાવર દેલાતું નથી. અને રૂપ પણ દિવસે દિવસે ઘટતું જાય છે. ને મુલમાંથી લાલ ચૂર છે. વલી વાંધવજન પણ, તે વરુનું કહું કરતા નથી. અને પરણેલી સ્ત્રી પણ, સેવા કરતી નથી. માટે જ-
 રાણ (વરુવસ્થાણ) વ ને પરાન્નવ પામેલા પુરુષને ધિક્કાર થાતું!!! કેમ કે, પુત્ર પણ તે વરુને િરસ્કાર કરે છે. માટે એ વરુપણાતું જીવતું તે કેવલ કષ્ટરૂપ જાણવું. ॥ ૨

વલી કહું તે જેમ તે વરુની પોતાનાં ઘરનાં માણસો નિંદા કરે છે, તેમ તે વરુ પણ પોતાના ઘરના માણસોના, અનેક દોષ પ્રકટ કરીને, તેડની નિંદા કરે છે. વલી વરુ પૂર્વે છટલે જવાની અવસ્થામાં ધર્મ કર્યો હતો, તેથી કેટલાક દોષ તે વરુનો નિર્વાહ કરતા હતા, તે પણ આ વરુવસ્થા માં તેડે દોષ ના અવસ્થામાં થતા નથી. જેમ કોઈ માણસ નૌકામાં

ते दोसाने वणी प... कोसा ना ना कहितो जाय वे, तोपण पराणे
 पराणे दोके जाय वे. अने मननां विचार वे के, आ दोसाए लोकमां अमारी
 बहु फजेती करी वे. पाटे करी करीने आचो लाग मलवानो नथी. एम वि
 चारीने ते दोसाने व... पराजव करे वे. तयार पढी ते दोसो पण आर्तध्याने
 करी थोका दिवस... पराण पामयो. ए रीते वृद्धावस्थानुं दुःख जाणवुं.
 वली ते वृद्धावधाना दुःखना वर्णननुं बीजुं काव्य, टीकामां लखुं वे,
 ते लखीए वीए.

शार्दूलविक्रीडितहृत्तम ॥

गात्रं संकु... वतं गतिर्विगलिता, दन्ताश्च नाशं गता ॥

दृष्टि... यति रूपमेव हसते, वक्रं च लालायते ॥

वाक्यं नै... करोति बान्धवजनः पत्नी न शूश्रूषते ।

धिक्... डं जरयाच्चिद्भूतपुरुषं, पुत्रोऽप्यव... वति ॥ २ ॥

शरीर संकोचाद्... शरीने...

एतत्त्वे खयर पडसे. पढीने पुत्रोए तेमज कर्तु. तयार पढीने कोसो बोदयो के, काडिअं कहुं ! ! महारं मन जाणे ठे, कांड कहेवाली वांत नथी. एवी रीते ते कोरतुं बोखलुं सांचलीने, ते सर्वे खीयो पोताना पतिने कहेवा लागी के, तसे कोरतुं प्रथम नहोता मानता, पण हवे जखमा रीने मान्युं ! ! इत्यादि रीते बोलीने, ते कोसाना अचगुण पोताना पतिना हृदयमां सारी रीते न भाव्या. ते पुत्रो पण ते खीयोनुं कहेहुं मान्य करीने, पोताना पिताने तिकार करवा लाग्या. ए रीते द्यारे तरफनुं दुःख जेगुं अवाधी, ते कोसाए को मूकवा मांजी. ते सांचलीने ते खीयो बोली के, आपणा ससराने अ पचतुं नथी, ने वगर विचार्युं खा खां करे ठे, तेथी चूंक आवती हशे; पाटे वावो ! देवतावके शेकीए. पढी ते खीयो पण दूग डाना इत्या सारी ते जेना कमीने जेम काम दे, तेम कोसाने शेके ठे; तेथी

जेस करवु घटे, ते तेस नरतर करत। हती. तेस करतां करतां केटलाएक
 दिवस गया. पवी रूपणुं वुडि पाम्युं, एटले आखा शरीरनी इंडियो स्वा
 धिन न रही, अने र्व अंग कंपवा लाग्यां, अने नेत्रादिकमांथी पाणी गलवा
 मांर्युं. तयारे हलवे लवे ते स्त्रीयादिकोए, ते वुडनी चाकरी घटाववा मां
 की. केसके, वुडपणुं वधवा लाग्युं माटे. वली ते वुड चित्तना अन्निमान
 वदे करीने, वुडावरथ नां डःवरूप समुद्रमां पड्यो. वली ते वुडना दीक
 रानी स्त्रीयो एअ कहें के, आ जोसानुं वदतर कूटवानुं ते अमारा कर्ममां
 क्यां सूधो घाली मूकहुं इशे ? ते कांड मादम परतुं नथी. तयारे तेमना
 स्वामीब (जोसाना पु) वली ते स्त्रीयोने समजावीने जोसानी चाकरीमां
 वलगादे बे. तयार पवी क दिवस ते सर्वे स्त्रीयो, संप करीने पोत पोताना
 नरतारने कहे बे के, तयारा पितानी अमे घणी घणी चानी करीए बीए,
 तोयपण ते वुडपणामां छिनी विकलताथी, अमारी वली चाकरीना ज
 ते नरतर करत। हती. तेस करतां करतां केटलाएक

कौशांबी नगरीने वर्षे घणा धनवालो, अने घणा धनवालो. एवो, एक धनो नामे सार्धवाह ह. तेणे एकलेज नाना प्रकारना उभये करीने, धन उपार्जन करुं. ने ते सध्या धन, दुःखवालां बंधुजन, तथा स्वजन, तथा मित्र, तथा स्त्री, अने जाड अदक सर्वे संबंधीजना जागने अर्थे वापरुं. त्यापवी ते धनो, कालना परिपाका पोषी. हुरुअवस्थाने पाम्यो, तेना सवला पुत्रो तेनुं सारी रीते पावन पोषण करवानी योग्य कलासां कुशल होता. संसार संबंधि सवला कामनी चिंतना नार तेणे ते पुत्रो उपरज नांख्यो हतो, तोयपण ते पुत्रो एम बोले वे के कामने आ पिताजीएज आवी सुंदर अवस्थाने पमाड्या वे, तथा सर्वे लोकने अग्रेसर कर्या वे, तथा तेमणे अमारो बहु उपकार कर्यो वे. ए रीते पोतानुं हें कुलीनपणुं, ते पुत्रो जणावता होता. पवी कोइ कार्य प्रसंगे, ते हुरुनी या पोताना स्वामीनी चाकरी करती होती. तेमां पण शरीर चोखीने स्व करववुं, तथा नोजन करववुं, इत्यादिक जे काळे

परांतव करव, शे वावदा काड्या बावठ के, आ डोसो मरतोए नथी, ने
मांचो झुकतो पण थि. वली ते डोसानी घरमां रहेला माणसोज निंदा करे
वे, एटहुंज नही पावु ते व्हळ पोतेज, पोताना देहनी निंदा करे वे. ते उपर
टीकामा लखेहुं काय तथा तेनो अर्थ लखीए बीए.

॥ वैतावीयवृत्तम् ॥

वल्लिस्ततमसि शेषितं शिथिलजालुधृतं कलेवरम् ॥

स्वयमेव पुमान् जुगुप्सते किमु कान्ता कमनीयविग्रहा ॥ १ ॥

अर्थ.—व्हळान्नस्थाना जेना बधा शरीरनी रवचा (चामनी) मां करचोवीयो

वली गडवे, तंथा शरीरनी केवल हानकांज देखायवे अने नाकियो पण शिथिल
अड गड वे, एवा वेडंग कलेवरने जोई, ए वृद्ध पोते पोतानी मेवेज ते शरीरनी
निंदा करे वे; तो जेहुं स्वयं सुंदर वे एवी स्त्रीयो निंदे, तेमां तो जुंज कहेहुं ॥ १ ॥
वली ते व्हळान्नस्थाना डःख उपर टीकामां कथा लखी वे, तेनो अर्थ

तरे ठे ने दांत पण हावी। ते ठे तथा पडी पण जाय ठे, तं जे खांसी, श्वास
अने शरीरतुं निर्बलपणुं ठे, अंग चांगे ठे, तुटे ठे अने फाटे ठे. वली मु-
खेथी बराबर चोखुं बोवें। शकातुं नथी, अने लोकने पण अनादर करवाजोग्य
तथा हांसी करावा जोग्य जाय ठे, तथा दिवसे दिवसे ज्ञान पण नहुं थतुं जा-
य ठे. तोयपण वथा कां हापण डोहोववा वणो जाय ठे, त्वारे पोतानी
खी तथा वहालो पुत्र न पुत्री विगरे, ते डोसाने तिरस्कार करीने एम कहे
व. के, तसे ठाना मां खाटलासां पड्या रहोने ! नकामो लवचरो हुं करावा
करो बो ! तमारुं हेहुं गट्टी गयुं ठे पण कांड अमारुं फूटी गयुं नथी के, तमारुं
कहुं करीष्ट ! ! वली रना खूणाने विषे खांसी खातो खातो एक तूटसूट खा
टलीसां पड्यो रहे ठे वली जवानी अवस्थामां पुत्रादिकने पालन पोषण करे
लां, ते एवी आशा के, तेज बुद्धावस्थामां महारी चाकरी करशे, तोयपण
ते खी, पण गजब खीमे-खीमे ने गज ने डोसाथी न सहन थाय तेवो

ठे, तेवामां व दड्या कूदा जाय ठे. वली वने पकडवा जाय ठे, तेवामां चार
 जतां रहें ठे. तेम हष्टांतनुं सिद्धांत ए ठे के, स्त्री, धन, पुत्र, निरोगीपणुं, ज
 गत्तमां मान्यपणुं, या महोटी हवेलीज अने स्वजनादिकनुं अनुकूलपणुं इ-
 त्यादिक बधां सुख योगवचानी इहा करे ठे, तेवामां तेमांशीज अणधायुं, अ-
 णचित्तव्युं, दुर्चितु इहाकष्ट आवी पडे ठे. जेम के, पुत्रना सुखनी इहा करावा
 जाय ठे, तेवामां स्त्रीमरी जाय; वली स्त्रीना सुखनी इहा करावा जाय ठे, ए-
 टलामां इव्य नाश जाय; वली पराणे कटापि इव्य मद्युं, तो शरीरे मां
 दो श्याय; कटापि शरीर साजो थयो, तो घर वली जाय; वली घर ससुं करा
 ववा जाय, एटलामां शीनो, अथवा स्वजनादिकनो जपद्रव श्याय. माटे ज
 वानीमां पण सर्व प्रारनी बरोबर व्यवस्था राखीने सुख योगववा जाय,
 तोपण योगवी शकाटिथी, तो वृद्धावस्थामां तो क्यांशीज योगवाय ? केम
 के, सर्व सुख योगवव मुख्य साधन एवुं जे शरीर, ते निव, रोगी, कड्डुपु
 वामां कहुं ठे के, दाखना दिनि अंग घर जे ठे

책
다

ઘણું જ ડુઃખ થાય ત્યારનાં ડુઃખ પ્રાપ્ત થાય છે. (ય કેળ) વણી (રોગા કેળ) અનેક પ્રકારના ડુઃખ જન્મી શકે છે. (ય કેળ) વણી (મરણાણ કેળ) અનેક પ્રકારે મરણ થઈ શકે છે. (ય કેળ) વણી (જન્મ કેળ) જે સંસારને વિષે (પ્રાણી જે તે) (કીર્તિ કેળ) ક્રેશ પામે છે, તે (સંસારો કેળ) સંસાર જે તે (હુકો કેળ) કેવલ ડુઃખરૂપ જ છે. અર્થાત્ આ સંસારમાં કાંદ પણ સુખ નથી. ॥ ૩૩ ॥

ત્રાવાર્ધ—હે આરમ ! તું વિચાર કય કે, આ જીવ યાંથી જન્મે છે, ત્યાંથી તે મરણપર્યંત જલ ડુઃખમાં જ વર્તે છે. કેમકે, જન્મતી વખતે ડુઃખ ઘણું પડે છે. તે વિષે શાસ્ત્રમાં કહ્યું છે કે, અગ્નિવર્તે તપાવીને લાલ ચોલ કરેલી સાઢાત્રણ પોડ સોયો, શરીરમાં રહેલી પૃથી સાઢાત્રણ કોટિ રોમરાય તેને વિષે ચાંપે છે. જેટલી વેદના આય, તેથી આવળ વેદના મર્ચને વિષે પ્રાય છે. તથા જન્મતી વખતની વેદના તો, કાંદ કર્દા શકાય તેવી થી.

वाकानां पशुना जेवो । अर्थक जाणवो. एतल जम पशुना ते आहार, वंघ
अने मैशुन तेषे करीने । गोतालो जन्मारो गमावें वे, तेमो हारो पण व्यर्थ
जन्मारो गयो जाणवो ॥ ३२ ॥

॥ अनुष्टुप् पदम् ॥

जन्मदुखं

राखलं

रोगाः च

मरणानि च

जन्मदुखं

राखलं

रोगाः च

मरणानि च

राखलं । रोगाः च मरणानि च ॥

अहो आश्चर्यं इह

रूपः निश्चये संसारः

यत्र संसारं किरयति जंतवः

अहो

किं

हं

संसारो

। जन्तुं कीं सन्ति जंतुणो ॥ ३३ ॥

अर्थ—(अहो)

अहो इति आश्चर्ये ! एतले आ वात आश्चर्यकारी

वे. अथवा (अहो)

हे जीव ! ए प्रकारे जीवतुं संबोधन करवुं. आ सं

सारमां पर्यटन क

या प्राणियोने कोइ एवो पदार्थ नथी के, जे दुःखदायक

न होय. अर्थात्

। पदार्थ दुःखदायक वे. शुं शुं दुःखदायक वे, ते देखाके

वे. (जन्मदुखं)

संस्थी दुःख, एतल आ जीवने जन्मती वखते

(संसारं तां आयावृत्तम् ॥

सर्वाः ऋद्धयः ताः सर्वेऽपि स्वमनसंबन्धाः

सर्वा न रिद्धी न । ता सर्वे वि सयणसंबन्धा ॥

संसारे तस्मात् विरम ततः ऋद्ध्यादिभ्यः यदि जानासि तदा आत्मानं शुचिनं

संसारे तां विरमं ॥ ततो जडं मुणसि अप्पाणं ॥ २५ ॥

अर्थ—(संसारे प संसारने विषे (सद्भाव के०) सर्व एवी (रिद्धी न के०)

ऋद्धियो जे ते. तथा (ऋद्धि के०) सर्व एवा एण (सयणसंबन्धा के०) स्वजन

संबन्ध जे ते (पत्ता के०) भूमियो जे (तो के०) ते कारण माटे (जड के०) जो

(अप्पाणं के०) आत्माने (मुणसि के०) जाणे जे, तो (ततो के०) ते ऋद्धिआ

दिक थकी (विरमसु के०) विराम पाम्य. अर्थात् निवृत्ति पाम्य. ॥ २५ ॥

नावार्थ—हे आत्मन् ! संसारने विषे अनादिपात्रन्थी त्रमण करतां आ

जीवे देव मनुष्यादिकर्मा सर्वे समृद्धियो पामी जे नर्ह सर्वनी साथे पोतानो

माता पिता नार्ह नार्थादिक संबंध जोडायो जे न जोगवसां तद्वारे मोह रा-

न

હારં સ્વરૂપ તો નિશ્ચય મતે કરીને અઠેધ, અત્રેધ, અંજર, અમર, જ્ઞાન-
રૂપ, સુખરૂપ અને સત્તારૂપ ઇત્યંતે. તેને તું વિસરી જઇને, દેહાદિ પરજાત્રમાં
આસક્ત થઇને પંચ પ્રકારના વિષયસુખ યોગવચાની તુષ્ણા હજુ સૂચી તને
જતી નથી. પરંતુ તું ઇમં વાંઝા રાણે છે કે હું સારી સારી જાતિ આદિકમાં
જડને સારા સારા વિષય યોગહું. પણ તે વિષયનાં સુખ તેં અનંતીવાર યોગવી
ને વમન કર્યાં છે, તોયપણ તેને તેજ યોગની દહ્યા રાણીને વાતાંથી (વમન
કરેલાને જ્ઞાનારો) કેમ થાય છે ? વલી. એ વિષયસુખને યોગવીને કાંઈ તુસ થ
વાતું નથી, પણ જલતી તેની તુષ્ણા જેમ જલતા અગ્નિમાં થી હોમે, ને તેની
જ્વાલા હ્રદિ પામે, તેમ વિષયતુષ્ણા હ્રદિ પામશે. માટે હે જીવ ! તું ઇમ વિ
ચાર કે, હું સર્વ ટેકાણે જડને સર્વ જાતિનાં સુખ હુઃખ અનંતીવાર યોગવી
આવ્યો હું, પણ કોઈ ટેકાણે નથી જડ આવ્યો ઇમ નથી. ઇત્યંતે વિચારી વિષય
સુખથી વિરામ પામીને તું તહારા આત્મસ્વરૂપના અવિનાશી સુખમાં મગ્ન થા.
આ વે ગાથાનો યોગો ત્રાચાર્ય છે. ॥ ૨૩ ॥ ૨૪ ॥

अर्थ—(जह के०) जे स्थाननं ।वष (जावा के०) जीव जे ते (सुह डुरक परंपरं के०) सुख दुःखनी परंपराने (बहुसो के०) धणीवार (न पत्ता के०) नथी पारुया. (तं के०) ते. अर्थात् तेहुं (किंपि के०) कोद पण (लोए के०) लोकने विषे (वालग के०) वादनो अग्र तेनो (कोन्मिसिंपि के०) प्रांतलाग सात्र पण, अर्थात् किंचित्सात्र पण (ठाणं के०) स्थान जे ते (नहि के०) नथी. अर्थात् आ जीव, सर्वे स्थानकमां जइ आठ्या ठे. ॥ २४ ॥

नावार्थ—व्यवहार राशीने पासेला जीवोने अनंतो काल थइ गयो ठे, माटे ते जीवोने सर्व जाति आदिकने विषे अनंतीवार उत्पत्ति थइ ज हथे? एम संज्ञावना करीए ठीए. केमके, ए अग्निप्राय तो बहुश्रुतनेज गम्य ठे. अर्थात् ते अग्निप्राय तो बहुश्रुत जाणें. हे जीव ! तुं अनंतीवार सारी सारी जातिमां तथा सारी सारी योनिमां उत्पन्न थयो ठे, अने सारा सारा स्थानमां तथा सारा सारा कुलमां उत्पन्न थयो ठे, अने तुं त्यां अनेक प्रकारे जन्म मरण पाव्यो ठे; परंतु विद्यारी जोतां तो तुं जेवो ठे, तेवोने तेवोज ठे. षट्ठे त

जाति जे ते (न के०) नथी. अने (सा के०) ते अर्थात् तेवी कोइ (जोणी के०)
 योनी जे ते (न के०) नथी, अने (तं के०) ते अर्थात् तेवुं कोइ (गणं के०)
 स्थान जे ते (न के०) नथी. अने (तं के०) ते. अर्थात् तेवुं कोइ (कुलं के०)
 कुल जे ते (न के०) नथी. एटखे सर्वे जीवोने पूर्वे कहेलां सर्वे स्थानको अ
 नंतीवार अर्थां ते ॥ २३ ॥

बली आ अधिकारन विशेष जाणवानी मरजी होय तो, श्री जगवती
 सूत्रना बारमा शतकना सातमा उद्देशामांथी बोक्कानुं दृष्टांत जोइ छेज्यो.

॥ आर्यावृत्तम् ॥

नत् किमपि नास्ति स्थानं लोके बालाग्रकोटीमात्रमपि.

तं किंपि नहि ग्राह्यं । लोए बालगर्गकोन्निमित्तपि ॥

यत्र न जीवाः बहूनाः सुखदुःखपरंपरां प्राप्ताः

जह न जीवा बहूनाः । सुहृदुःखपरंपरं पत्ता ॥ २४ ॥

माता अद्, पिता अयो, त्राद् अया, ए रीते उपर कद्या प्रभाणे पूर्व सर्व संबंध करी चूक्यो वे. एज प्रकारे सर्व जीवो पण आ जीवना मातादिकपणे करीने, अनेकवार, तथा अनंतीवार पूर्व उरपन्न अया वे. ए रीते सर्व जीवोने मांहो मांहि सर्व संबंध अद् चूक्यो वे. इति संसारनी अनवरथा उपर कुबेरसेना गणिकातुं दृष्टांत तथा श्री जगवती सूत्रना पाठनो अर्थ जाणवो.

॥ अनुष्टुप् चतुः ॥

न सा जातिः न सा योनिः न तत् स्थानं न तत् कलम्
न सा जातिर् न सं जाणि । न त जाण न त कुलं ॥

न जातिः न मुताः यत्र सर्वे जीवाः अनन्तराः

न जाया न मुद्र्या जह । सर्वे जीवा अणंतसो ॥ १३ ॥

अर्थः—(जह के०) ज्यां (सर्वे के०) सर्व (जीवा के०) जीव जे ते (अणं तसो के०) अनंतीवार (न जाया के०) नयी उरपन्न अया, तथा (न मुद्र्या के०) नयी मरण पाम्या, एवी (सा के०) ते. अर्थात् तेवी कोद् (जार्द के०)

ચાર્દપણે કરીને, વહેનપણે કરીને, સ્ત્રીપણે કરીને, પુત્રપણે કરીને, પુત્રીપણે
 કરીને, પુત્રની સ્ત્રીપણે કરીને, સામાન્યથકી શત્રુપણે કરીને, વૈરિપણે કરીને
 ઇટલે, શત્રુનાવના અનુબંધ સહિતપણે કરીને, ઘાતકપણે કરીને ઇટલે માર
 નારપણે કરીને, અને તાકત્ત કરનારપણે કરીને, પ્રત્યનીકપણે કરીને ઇટલે
 પ્રતિકૂલપણે કરીને, અને કાર્યના ઉપધાતપણે કરીને, ઇટલે અમિત્રસહા
 યીપણે કરીને, રાજાપણે કરીને, જુવરાજપણે કરીને, યાત્રત્ત શાર્ધવાહપણે
 કરીને, દાસપણે કરીને ઇટલે ધરની દાસીના પુત્રપણે કરીને, પ્રેમ્યપણે કરીને
 ઇટલે ચાકરપણે કરીને, જૂતકપણે કરીને ઇટલે હુકાલાદિકને વિષે અન્ન
 સાટે લીધેલા તેપણે કરીને, કર્ષણાદિ લાભના ત્રાગ ગ્રાહકપણે કરીને, અ
 ન્ય પુરુષોણ ઉપાર્જન કરેલા અર્થના ત્રોગકારી નારપણે કરીને, વહી કલા
 શીલવત્રવા જોમ્યપણે કરીને, અને વહી દેવ કરવા જોમ્યપણે કરીને પૂર્વે
 ઉત્પન્ન થયો કે ? ઇ રીતે ગૌતમસ્વામીએ ત્રગવંતને પૂછ્યું. ત્યારે ત્રગવંત કહેતા
 હતા. હે ગૌતમ ! હા ! અનેકવાર અથવા અનેતીક

ली पोतानी वींटी कुबेरदत्तने आपती हवी. त्यार पढी कुबेरदत्त पण ते वींटी
 देखीने सर्व संबंधुं विरुद्धपणुं जाणीने, तत्काल वैराग्य पामीने, पोतानी
 निंदा करतोसतो पोतानी शुद्धिने अर्थ, चारित्र्य ग्रहण करतो हवी. अने वढी
 महा तप करतो हवी. तथा कुबेरसेना वेदया पण ते प्रवृत्ति सांख्यवा यकी
 प्रतिबोध पामी सती श्रावकनो धर्म अंगीकार करतो हवी. त्यार पढी कुबेर-
 दत्ता साधवी, ए प्रकारे तेमनो लुळार करीने पोतानी प्रवर्तिनी पासे गद्द, ए-
 टवे पोतानी गुरुणी पासे गद्द. अनुक्रमे ए सर्व जीवो, पोतानी धर्म सम्यक्
 प्रकारे आराधन करीने क्षणतिनां नजनार यथां. अर्थात् रूढी गतिमां यथां.
 ए प्रकारे अडार संबंध उपर कुबेरदत्तनुं दृष्टांत कहुं. आ एक नवने आश्वीने
 संबंध देखाड्या. अनेक नवनी अपेक्षामांतो प्राये करीने सांख्यवाहारीक जी
 वीने एकएक संबंध पण अनंतीवार यथा वे. ते प्रकारे श्री नगवती सूत्रना
 बारमा शतकना सातमा उद्देशमा कहुं वे, तेनो अर्थ इहां दखी ए टी ए.

हे नगवंत ! आ जीव सर्व जीवोना सातापणे करीने,

મહારા કાકાનો પિતા થયો, તેથી મહારો વક્તવ્ય થયો ॥ ૩ ॥ અને પ્રથમ મને પરણ્યો હે, માટે મહારો તરતાર થાય હે ॥ ૪ ॥ અને મહારી શોક્યનો પુત્ર થાય હે, માટે મહારો પુત્ર પણ થાય હે ॥ ૫ ॥ અને મહારા દીયરનો પિતા થાય, માટે મહારો સસરો હે ॥ ૬ ॥—૯ પ્રકારે બાલકના પિતા કુબેરદત્તની સાથે પોતાના હે સંબંધ કહીને, વલી કહેતી હતી. જે આ બાલકની માતા હે, તે મને પણ જાણતારી હે, માટે મહારી પણ માતા હે ॥ ૧ ॥ અને મહારા કાકાની માતા હે, તેથી મહારી દાદી લાગં હે ॥ ૨ ॥ અને મહારા દાદની સ્ત્રી થઈ, તેથી મહારી તોજાઈ થાય હે ॥ ૩ ॥ અને મહારી શોક્યના પુત્રની સ્ત્રી થઈ, માટે મહારી વહુ થઈ ॥ ૪ ॥ અને મહારા તરતારની માતા થઈ, તેથી મહારી સાસુ થઈ ॥ ૫ ॥ અને મહારા તાદની બીજી સ્ત્રી થઈ, માટે મહારી શોક્ય થઈ ॥ ૬ ॥ ૯ રીતે આ બાલકની માતા કુબેરસેના વેદ્યાની સાથે પોતાના હે સંબંધ દેખાડ્યા. ૯ પ્રકારે આ અઢાર સંબંધ કહીને તે સા-ધ્વી, તે સંબંધોની જાતરી કરવાને અર્થે, પોતે વૃત્ત મહા કવિ તે અવસરે રાખે

बालकने वारंवार बोलावे हे. त्यार पढी एक व्होना कुबरदत तनुं वचन
 सांचलीने, आश्चर्य पाम्यो सतो, ते साधवीने कहेतो हवो. हे आर्यो ! वारंवार
 आहुं अजुक हुं बोलो वो ? त्यारे साधवी कहेतो हवी. हुं अजुकुं नथी बोला
 ती. जे कारण माटे आ बालक एक मातापणा थकी नाई वे, एटले तेनी
 अने महारी एक माता वे, तेथी महारो नाई थाय वे ॥ १ ॥ अने महारा न
 रतारनो पुत्र वे, माटे महारो पुत्र थाय वे ॥ २ ॥ अने महारा नरतारनो न
 हानो नाई वे, माटे महारो दीयर वे ॥ ३ ॥ अने महारा नाईनो पुत्र वे, माटे
 महारो ननीजो वे ॥ ४ ॥ अने महारी माताना पतिनो नाई वे, माटे महारो
 काको लागे वे ॥ ५ ॥ अने महारी शोक्यना पुत्रनो पुत्र वे, माटे महारो पौत्रो
 लागे वे ॥ ६ ॥—ए प्रकारे बालकनो संवाधे पोताना ल संबंध देखावीने,
 वली कहेती हवी. जे आ बालकनो पिता वे, ते महारे एक मातापणा थकी
 नाई वे, एटले तेनी अने महारो एक माता वे, माटे नाई थाय वे ॥ १ ॥
 अने महारी मातानो नरतार थयो, तेथी महारो पिता थाय वे ॥ २ ॥ अने

ઢવી પણ, પોતાના પરિવારસહિત તેણીણ આપેલા જપાશ્ચયમાં રહી. હવે તે
 વેર્યા, નિરંતર ત્યાં આવીને, તે બાલકને સાધ્વીની આગલ ચૂંદ જપર લોટતો
 મૂકતી હતી. તે અવસરે અવસરની જાણ પૂવી જે સાધ્વી, તે આગામી કા-
 લમાં લાગ જાણીને તે બાલકને આ પ્રકારે બોલાવતી હતી. હે બાલક ! તું
 મહારો ચાઈ હું. ॥ ૧ ॥ તું મહારો પુત્ર હું. ॥ ૨ ॥ તું માહારો દીયર હું. ॥ ૩ ॥
 તું મહારા ચાઈનો પુત્ર હું. ॥ ૪ ॥ તું મહારો કાકો હું. ॥ ૫ ॥
 તું મહારા પુત્રનો પણ પુત્ર હું. ॥ ૬ ॥ તથા જે તહારો પિતા હે, તે મહારો
 ચાઈ હે. ॥ ૧ ॥ અને મહારો પિતા હે. ॥ ૨ ॥ અને મહારા પિતાનો
 પિતા, ષ્ટલે મહારો વજાગજ હે. ॥ ૩ ॥ માહારો ચરતાર હે. ॥ ૪ ॥ મ-
 હારો પુત્ર હે. ॥ ૫ ॥ અને મહારો સસરો પણ હે. ॥ ૬ ॥—તથા જે તહારી
 માતા હે, તે મહારી માતા હે. ॥ ૧ ॥ અને મહારા પિતાની માતા હે. ॥ ૨ ॥
 અને મહારા ચાઈની સ્ત્રી હે. ॥ ૩ ॥ અને મહારી વહુ હે. ॥ ૪ ॥ અને મહારી
 સાસુ હે. ॥ ૫ ॥ અને મહારી શોક્ય પણ હે. ॥ ૬ ॥ પરીતે કહીને સાધ્વી તે

सांजलीने, तत्काळ वैराग्य प्रत्ये पामी सता (साधना) ना संजार्ग ध्य
 सते दीक्षा ग्रहण करीने, घणां महोटां तप करीने, विभुक्रु अध्यवसायना योग
 यकी थोफा काळमांज, तेणीए अवधिज्ञान उत्पन्न कयुं. त्यार पवी ते साधवी,
 अवधिज्ञानना बळे करीने पोताना नार्दनुं स्वरूप जोती सती मथुरा नगरीने
 त्रिषे पोतानी माता संगंधे लागेलो एवो, अने पुत्रसहित एवो, तने देखीने
 कर्मनी गतिने धिक्कार करती एटळे धिक्कार पफो कर्मने !! एम कहेती सती
 पोताना नार्दने अकारजरूप महोटा पापरूप कादव थकी उद्धारवाने एटळे
 काढवाने, पोते मथुरा प्रत्ये आवीने, कुबेरसेना वेदयानेज घेर जडने, धर्मला-
 नरूप आशिष देडने तेनी पासो पोताने उत्तरवानुं स्थानक मागयुं. ते अवसर
 कुबेरसेना पण ते आर्याने नमस्कार करीने एम कहेती हवी. हे महासती !
 ह वैश्या हुं, पण हमणां एक नरतारना संजोगथकी निश्चे कुनखी थद हुं.
 ते कारण माटे तमे सुखे करीने महारा घरनी समीपे पापरहित एवा आश्व-
 यने ग्रहण करीने, अमने रूफा आचारमां प्रवर्त्तवो. त्यार पवी कुबेरदत्ता सा

एण वगनयुं नथी. जे कारण माटे तमारा वेनुं एक करपी मनज थयुं वे. एटवे
 फक्त एक हाथनोज खिळाप थयो वे, एण मैथुनकर्म थयुं नथी. ते माटे तुं
 खेद न करीश. तने बीजी कन्या परणावीशुं. तयार पढी कुबेरदत्ते कहुं. त-
 मारुं वचन महारे प्रमाण वे, परंतु हमणां तो हुं व्यापार करवाने माटे पर-
 देश जवानी द्वा राखुं हुं. ए कारण माटे मने आझा आपो. तयार पढी ते
 शेव शेवाणी ए आझा अरपी. पढी कुबेरदत्त, ते वृत्तांत पोतानी बहेनने कही
 ने, घणांक क्रियाणां देदने, दैवयोग थकी पोताने उत्पत्तिनुं स्थानक एवी
 मथुरा नगरी ए गयो. त्यां ते निरंतर पोताने उचित व्यापार करतो सतो,
 एक दहाको कोटक माता कर्मना जोगथर्क अद्वैतरूपे करीने शोभायमान
 एवी, पोतानी माता कुबेरसेना वेद्याने देखीने, कामे पीकीत थयो सतो, ते
 वेद्याने बहु द्रव्य आपोने, पोतानी स्त्री करीने निरंतर तेनी संगाये विषय
 संबंधी सुख जोगवतो हवो. त्यां अनुक्रमे करीने तेने एक पुत्र थयो. हवे
 शौर्यपुरने विषे ते कुबेरदत्ता, माताना मुखथकी मन्त्रथकी पोतानी ते प्रवृत्ति

कानी साथे सरखी आकृतिवाली, अने एक देशमा धर्खी, अने सरखा ना-
 मवाली एवी देखीने मनने विषे कुबेरदत्तने पोतानो चाई ठे, एस निधे क-
 रीने ते बे धौटीयो कुबेरदत्तना हाथमां घाली. ते अवसरे कुबेरदत्त पण ते
 वौटी जोवा थकी तेमज तेने पोतानी बहेन ठे, एस निधे करीने अतिशे खेद
 पास्यो. ल्यार पढी ते बे जणे पण पोताना विवाहना कार्यने अकार्य मानतां
 एटले आ खोडुं थयुं ! एस जाणतां एवां पोतानो सदेह निवारवाने माटे पोत
 पोतानी माताने सप्त खवरावीने अतिशे आग्रहे करीने पोतपोतानुं स्वरूप
 पूबथुं. ते अवसरे तेमनी माताडण ते बे जणनी आपल मंजूनामांथी (पंटी-
 मांथी) कहाड्यां र्वांथी मांजीने सर्व पण धुतांत कहुं. ल्यार पढी कुबेरदत्त
 माता पिताने कहेवा लाग्यो के, तमे आजने जोझले जन्मेवां जाणीने पण
 आवुं अकार्य केम कहुं ? त्यारे ते कहेवा लाग्यो के, तहारा सरखी कन्या अने
 तेना सरखो वर क्योहिं आपने मटपो नही; देखी सरखां शोनादि गुणवालां
 तमने जाणीने तमारा बेनोज मांहीने विवाह क्यो. परंतु हजु सुधी कांइ

जलमां वहेती थकी अनुक्रमे करीने दिवसनो उदय थए सते, शौर्यपुर नगरे
 आवी. त्यां खान करवाने अर्थे आवेला एवा बे शेजना पुत्रो ते पेटीने आवती
 देखीने, तत्काल लेदने एक जणे तेनी मध्ये एक बालक अने बांजिकाने जो-
 दने, तेमनी मध्ये जे पुत्रनो अर्थि हतो, तेणे पुत्र दीधो. अने बीजो पुत्रीनो
 अर्थि हतो, तेणे बालिका दीधी. ए प्रकारे ते एक एक बालक लेदने पोत
 पोतानी खीने आयुं. पवी मुद्रिकामां लखेला अकरने अनुसार तेमनुं नाम
 पारुयुं. तयार पवी ते कुबेरदत्त अने कुबेरदत्ता एवे नामे बे बालक, ते श्राहु-
 कराने घेर अतिशे लक्ष्मणे करीने महोटां थयां. पवी अनुक्रमे करीने जोवन
 अवस्था पारयां, तयारे ते बे बालकोनुं सरखुं रूप जाणीने, ए बे श्राहुकारो ते
 बे जणनो मांहो मांहें पाणीग्रहणनो उत्सव करता हवा. एटले लक्ष्मणो उत्सव
 कथो. तयार पवी ते खी नरतार, एक दहावो सोगटांबाजी रमवा बेठां, ते
 अवसरे कुबेरदत्तना हाथथकी ते नामांकित मुद्रिका कोद्रक प्रकारे निकली
 ने कुबेरदत्तानी आगल पकी. तयार पवी तेणीए ते मुद्रिका पोतानी मुद्रि-

वसरे वेध्या कहेती हवी. हेका (डुःख) पण सहन करीश, परंतु मारा गर्जने
 कुशळ राहो. एम कहींने पवी ते वेध्याए गर्जनी वेदना सहन करीने अवसरे
 पुत्र पुत्रीरूप जोकलुं प्रसव्युं. रयार ववी कुडिनी कहेतां तेनी मा, कहेती ह
 वी. हे पुत्री ! आ जोकरांनुं जोकलुं तहारा जवानीपणाने नाश करनारं थशे;
 ए कारण माटे आ जोकलुं विधानी पेटे त्याग करीने, आजीविकांनुं कारण
 एतुं पोतांनुं जवानीपणुं राख्य. रयारे वेध्या कहेती हवी. हे मातः ! जो एम
 वे तो दश दिवस सूधी विलंब करो, पवी तमारं कहेलुं करीश. रयार पवी
 तेनी माताए आझा आपी. रयार पवी ते वेध्याए दश दिवस सूधी धवरावीने
 ते बाळकोलुं सध्यक् प्रकारे प्रतिपालन करीने अगीयारने दिवसे, एक जणुं
 कुबेरदत्त, अने एक जणीनुं कुबेरदत्ता ए प्रकारे वे जणनां नाम पार्कीने पवी
 तेमना नाम सहित एवी वे वींटीयो करावीने ते वे जणनी आंगळायेमां घा
 लीने पवी एक लाकमाना पेटीमां ते वे जणने मांही मूकीने संध्या समये य
 मुना नदीना प्रवाहने धिरे ते पेटीने वहेती मूकी दीधी. रयार पवी ते पेटी

शे; माटे केवल तेमनेज माटे पोतातुं धर्मध्यान चूकतुं, ते ठीक नही ॥ ३२ ॥
आ बाबीशमी गायामां आ जीवने जवानर आशीने अनेक प्रकारना
संबंध थाय ठे, एम कहुं. परंतु आने आ जवमांज अनेक प्रकारना संबंध
थया ठे, तेनी कथा नीच प्रभाये जाणवी.

॥ कथा २ ॥

मथुरा नगरीने विषे कुबेरसेना एवे नामे एक गणिका (वैश्या) रहती
हती. ते एक दहाको पोतीने गर्ज उत्पन्न थया थकी अतिशे खेद पामी, त्याने
तेनी माता कुडिनी, तेणीए तेने खेदवाली जोडने, तेनी पीका दूर करवाने
अर्थे वैद्यने बोलावयो. ते वैद्ये नाभी जोडने तेने रोगरहित जाणीने ए प्रकारे
कहुं. के, आना शरीरमां कीदप्रण रोग नथी. फक्त पेटने विषे पुत्र पुत्रीरूप
जोडतुं उत्पन्न थयुं ठे. ए कारण माटे एने खेद वर्ते ठे. त्याने पढी वैद्यने वि-
दाय करीने ते कुडिनी, पुत्री प्रत्ये कहेती हवी. आ गर्ज तहारा प्राणनो नाश
करनारो ठे, ते कारण माटे राखवा जोग्य नथी. एतो पारुवा जोग्य ठे. ते अ-

तद्द्वारो वधो जन्मारो तेनुंज नरण पोषण करवामां पशुनी पेते आ मनुष्य-
 वने एवे गमावे ठे; पण एम विचार नथी करतो के, एज महारां केटलीएक
 वखत शत्रु अद्रने तेउए मने ठेदनजेदन, ताफनतर्जन, घातपातादिक अरथंत
 वेदना उपजावी हशे; तोपक्ष हुं तेना उपर सरागजावे करीने जलटो रात्रि दि-
 वस तेनीज चिंतामां रहीने महारं धर्मध्यान मूर्कीने हुं करवा खराव थउंहुं?
 एवो विचार तुं लेशमात्र पण करतो नथी. कारण के, तुं आखो जन्मारो तेम
 ने माटे कूटी कूटीने मरी जइश, तोयपण जो तेमना कर्ममां सुख नथी, तो तुं
 केम करीने सुखी करीश? तथा तेमना कर्ममां जो द्रव्यादिकनो लाज नथी,
 तो तुं तेमने क्यांथी लावीने आपीश? तेम लतां कदापि तुं कूरु, कपट, लल-
 नेद, प्रपंच, विश्वासघात अने अन्यायादिक अनेक प्रकारनां कुरम करीने, म-
 होटा मेरुपर्वत जेवको माथे पापखंभ नार नरीने, तुं द्रव्य मेलवीने तेमने आ-
 पीश, तोयपण तेमनी पासे ते रहेवानुं नथी. अने जो तेमना जाग्यमां द्रव्या-
 दिक पदार्थ ठे, तो तुं कांइपण नही आपे, तोयपण ते महोटा कोटिध्वज थ

અર્થ—(સંસારે કે૦) સંસારને વિષે (કમનવસા કે૦) કર્મના વશ્યકી (સ-
 વ્વજીવાણં કે૦) સર્વ જાવોની (અણવજ્ઞા કે૦) અનવસ્યા. એટલે એક જાતની
 સ્થિતિ નથી રહેતી. કારણ કે (જ્ઞાણી કે૦) માતા જે તે, ત્રવાંતરે (જાયા
 કે૦) સ્ત્રી રૂપે, અને (ય કે૦) વધી (જાયા કે૦) સ્ત્રી જે તે, ત્રવાંતરે (ગાય
 કે૦) માતારૂપે. અને (ય કે૦) વલી (પિયા કે૦) પિતા જે તે, ત્રવાંતરે (પુત્રો
 કે૦) પુત્રરૂપે પણ (જાયદ કે૦) થાય છે. અર્થાત્ આ જીવની એક સરસી સ્થિ
 તિ નથી રહેતી. દ્રવ્યાદિ અનવસ્યા જાણવી ॥ ૨૨ ॥

ત્રાવાર્થ—હે જીવ ! સંસારમાં સર્વે જીવ કર્મને વશ છે, માટે તેમનું સ્વરૂપ
 સદાકાલ એકરૂપે રહેતું નથી. એજ સંસારનો વિષમ સ્વત્રાવ છે. કારણ કે, જે
 માતા છે, તે ત્રવાંતરે માતારૂપેજ નથી થતી, પરંતુ તેજ માતા સ્ત્રીરૂપે થાય છે,
 અને જે સ્ત્રી એટલે ધોતાની ત્રાર્યા છે તે ત્રવાંતરે માતારૂપે થાય છે, પણ ત્રાર્યા
 રૂપે હરપત્ર નથી થતી. અને જે પિતા છે તે ત્રવાંતરે પિતારૂપેજ નથી થતો,
 પરંતુ પુત્રરૂપે પણ હરપત્ર પ્રાપ્ય છે. માટે જેના હપર તું આજ પ્રીતિ રાખીને

सुख थयो, परंतु तेथी कहुं पण तहारि सुख थवानुं नथी; कारण के, तेमने विषे गाढ प्रीति राखवाथी नरकने विषे जवुं पके ठे. तथा तिर्यंच गतिने विषे गर्धजा कूतरादिकना निःशंकपणे विषय जोगववाना अतार धरवा पके ठे. अने त्यां त्यां अनेक प्रकारां दुःख सहन करावां पके ठे. तेनुं कारण एज ठे के, आ सहारी खी, आ सहारी पुत्र, इत्यादिक समस्तजाव करावाथी एवां फल मळे ठे. ने आ जन्म तेनुं पावन पोषण करावां रात्रि दिवस गमावे ठे. पण एस विचार नथी करतो के, आज बंधो दिवस गयो, तथा आज बंधी राजी गइ, पण तेमां केवळी घडी में सहारा आत्मानुं साधन कसुं? एवो विचार तुं केम नथी करतो? ॥ २१ ॥

जननी जन्वांनरे जायते जाया नि जाया माता पिता च पुत्रः चकारात्पुत्रःपिता
जणणी जायड जाया जाया मार्या पिर्या य पुत्तो य ॥

अनवस्थाऽस्ति संसारे कर्मवशात् सर्वजीवानां
अणवज्ञा संसारे । कर्मवशात् सव्वजीवाणं ॥ २२ ॥

मा जानीहि हे जीव देव पुत्रकलत्रादि मम सुखहेतुर्न विषयति
मा जाणसि जीव त्वं । पुत्रकलत्राद मज्ज सुहहेज ॥

निपुणं गाढं बंधनं एतत् कुमारे संसरातां

निर्जणं बंधण मेयं । संसारे संसरताणं ॥ २१ ॥

अर्थ—(जीव के०) हे प्राणिन ! (पुत्रकलत्राद के०) पुत्र तथा स्त्री इत्या-
दिक जे ते (मज्ज के०) मह (सुहहेज के०) सुखनुं कारण अशे, एम (त्वमं
के०) तुं (मा जाणसि के०) जाणिस. केमके, (संसारे के०) संसारने विषे
(संसरताणं के०) नरक तिर्य इत्यादि रूपे त्रमण करता एवा जीवने (एयं
के०) ए पुत्र कलत्रादिक जे तेज, जलटा (निजणं के०) अतिशे गाढ एवा
(बंधणं के०) बंधनरूपे आर वे. ॥ २१ ॥

त्रावार्थ—अरे रे जीव ! हारी श्री विपरीत बुद्धि अह वे ? के, दुःखनुं का-
रण वे, तेनेज तुं, एकांते सुखनुं कारण मानी बेगो तुं ! केमके, संसारने विषे
स्त्री पुत्रादिक एज महोदं बंधन वे. ते बंधनने तं एम जाणे वे के, एशी महारे

को के०) समर्थ होय ? अतु कोइ पण समर्थ न होय ॥ २० ॥

तावार्थ—आ जीव अनेक प्रकारना व्याधि वने मस्त थदने ज्यारे जल-
चिनाना मातलानी पेवे तइ फरे ठे, ते बलत न मा ! न बाप ! ! इत्यादिक सा-
माने अतिशे करुणा उत्पन्न आय एवा पोकार करे ठे; त्यारे तेनी वेदनाने दे-
शमात्र जेही करवाने कोइ पण समर्थ अतुं नथी. जलटा तेना मनने बीजी-
वेदना उत्पन्न आय, एवी रोगना करुणा नरेवा शब्दो वापरीने अने औषधा-
दिकना घणा खरचमां नांखे ठे, एने पोते ज्यारे निराश आय ठे, त्यारे निरासा-
धारे गजरामाणमां नांखे ठे, एने पोते ज्यारे निराश आय ठे, त्यारे निरासा-
मूकीने ठेवटे तेने धर्मनुं शरणे वतावे ठे, पण तेमांथी कोइथी कांइ पण दुःख
लइ शकालुं नथी. माटे हे जीव ! परिणामे धर्मनुं शरण तो करवुंज परे ठे,
तो प्रथमथीज तुं धर्मनुं शरण कस्य. कारण के जे धर्मना प्रज्ञावथी तहारे
फरीथी. एहुं दुःख रोगवतुं परे नही, माटे तेवा धर्मने कस्य. ॥ २० ॥

दुःस्वरूप प्रवाहमां खेचता प्राणियोने, जेमां सारो कर्णधार (नाव्नो चलाव-
नार) वे, एवौ नौका (नाव) रूप जिनधर्म जे तेज, शरण करवा योग्य तथा अ
हण करवा योग्य वे, एण माता तादिक शरण करवा योग्य नथी ॥ १९ ॥

जीवः व्याधिबिजुमः
जीवो बाहिविजुते । सफरो द्वे निजले तरुफुर्द ॥

सकलः अपि जनुः भवति कः शक्तोऽस्ति वेदनाविगमे
सयलो वि जणो पव्हंइ । को संको वेअणाविगमे ॥ २० ॥

अर्थ-(बाहि के०) व्याधये करीने (विजुतो के०) उपद्रववालो एवो
(जीवो के०) जीव जे ते (सयले के०) जल रहित प्रदेशने विषे (सफरो द्वे
के०) मातलानी पेटे (तरुफुर्द के०) तरुफरे वे, एटले आकुल व्याकुल थाय
वे. ते प्रकारना रोगे करीने पीडाता प्राणीने (सयलो वि के०) सकल एवो एण
(जणो के०) जन. एटले दो क जे ते (पिहइ के०) देखे वे. परंतु ते जीवनी
(वेअणाविगमे के०) वेदनाविगमे कोण पुरुष (स-

वहुयोनिनिवाभिहिः

नच ते तावत् पुनः पुनः

वहुज्जोणिनिवासो हिं । नय ते ताणं च सरणं च ॥ १९ ॥

अर्थ—(संसारहोहिं के०) संसारने विषे रहेलां एवां, ने (वहुज्जोणि के०) यणी एवी योनि एटवे चोशी लाव योनि, तेने विषे (निवासीहिं के०) निवास करीने रहेलां एव। (मायापियबंधुहिं के०) माता पिता ने बंधु, तेमणे करीने (लोडं के०) लोक ते ते पुरिज के०) पूरेलो वे. (ते के०) ते सर्व (च के०) वली ताहरं (ताणं के०) रक्षण करनार, अने (च के०) वली ताहरे (स राणं के०) शरण करवा योय नय के०) नधीज. केमके जे पोतेज बंधनमां प-
ड्या होय, ते सामाने बंध जोशी रीते ओजावे ? ॥ १९ ॥

भावार्थ—हे जीव ! आ ज्ञातमां रहेला सर्वे जंतु कदाचित् तहांसं पावण पोषण करवा माटे, माता, पितृ तथा बंधुरूपे यथां वे, ने तेमणे करीने आ सर्व लोक पूरेलो वे; परंतु ते सर्वेथी पण आज सूधी तहांसं रक्षण थड शक्युं नथी. माटे ते ताहरे शरण करवा योग्य पण नथी. कारण के, संसारना महा

(चुलसीइ के०) चोराशी (पमुह के०) प्रमुख (सय सहस्साइं के०) लाख, एट
ले चोराशी शब्दने प्रमुख कहेतां अग्रेसर करीने लाख शब्द जोमवो. अर्थात्
चोराशी लाख, जीवने उपजवद्धि स्थानक वे. (किर के०) निश्चे. एटले ए
वात शास्त्रमां कहेली वे. ते चोराशी लाख योनिने विषे (जीवो के०) जीव जे
ते (इक्किस्मि के०) एकेक निने विषे (अ के०) वली (अणंतखुतो के०)
अनंतीवार (समुपपन्नो के०) उत्पन्न ययो वे ॥ १८ ॥

ज्ञावार्थ—हे जीव ! तुं चोराशी लाख जीवाजोनीने विषे अनंतीवार त्रम-
ण करी आठयो तुं ने, ते जीवाजोनीने विषे अनेक प्रकारनां वेदन चेद-
ननां दुःख, तें अनंतीवार वेदन कर्था, तोयपण ते उत्पत्तिस्थानमांशी कंट-
लो पामीने, धर्मकृत्य करवा ने विषे तुं प्रीति केम जोरतो नथी ? ॥ १८ ॥

मातापितृबंधुभिः

संसारस्थैः

पूरितः लोकः

मायापियवंधूहिं

संसारहेहिं पूरितं लोचं ॥

वानो तो लेशमात्र रस्तोले नथी. ने अनेक प्रकारना सूक्ष्म जंतुज ते गर्जना
 कोमल शरीरने घणी वेदना उपजावे वे. ने, ते गर्जने नाशी जवानी जग्या
 नथी मलती, तेथी वारंवा सुर्वा खाद तेनी ते वेदना सहन करे वे. वली त्यां
 अनेक प्रकारनी रुंधण था ते तेनी वेदना, तथा जवराप्रिथी थयेली जण
 वेदना, द्रयादिक कमकम टारेली अनेक वेदनाजने सहन करतो उंधेमाथे
 नवमास सुधी टटलतो ह. माटे हे जीव ! ते दुःखना दिवस ते अनंती.
 वार जोगव्या तोपण तुं के झूली जाय वे ? अने फरीथी पावां तेनां तेज
 दुःख पासवाना उपाय के कथा करे वे ? ॥ १७ ॥

चतुरशीतिः किंल लोके खे योनीनां प्रमुखाणि शतसहस्राणि लक्षाणि विधत्ते
 चुलसीद किं लो । जोणीणुं पमुहसयमहससादं ॥

एकैकस्यां योर्नो च जीवः अनंतकृत्वः सम्पन्नः

दक्षिर्दक्षिणं च जीवा आणंतखतो समुत्पन्नो ॥ १८ ॥

अर्थ—(लोए के०) लोकने विषे (जोणीणं के०) जीवनी उत्पत्तिनां स्थानक

કેળે) કાઢવ તેણે કરીને (અસુદ કેળે) અશુચિ કરેલો એવો, ને (વીંછહે કેળે) વીંછત્સ. કહેતાં કમકમાટ કરેલો એવો (ગણવાસે કેળે) ગર્તવાસને વિષે (ક-
સ્માણનાવેળે કેળે) શુનાશુન કર્યા પ્રતિષ્ઠા કરીને (અણંત શુનો કેળે) અનં-
તીવાર (વસિલ કેળે) રહેલો તે વધે તે હુઃસ્વને ચૂલી જડને ફરીથી અનંતી
વાર ગર્તવાસમાં હુઃસ્વ તોગાવે ! પરંતુ, એવું કૃત્ય કરે છે. પરંતુ ફરીથી ગર્તવા-
સમાં ન આવવું પરંતુ, એવો ઉપદેશ નથી કરતો એ વળું આશ્ચર્ય છે ! ॥ ૧૭ ॥

જાવાર્થ—હે મહાપુરુષ ! આ સંસારમાં સારા માણસની એવી
રીત છે કે, જે જન્મ્યા એ વળું હુઃસ્વ પડ્યું હોય, તે જન્મ્યા એ ફરીથી ન જાય.
પણ આ જીવનો તો એવો અધોસ્ત્રાવ છે કે, તેજ જન્મ્યા એ વારંવાર જન્મ્યા
એવો ઉપાય કસ્યા કરે છે, તેણે તે ધકી વિરામ નથી પામતો. તેને જોડેને
જ્ઞાની પુરુષ ઉપદેશ કરે છે કે, ગર્તવાસમાં વળુંજ કહ્યું છે. કે, જેનું વર્ણન પણ
વરોવર થઈ શકતું નથી. તેણે પણ દહાં પત્તિકિંચિત્ કહી એ ટીક. તે ગર્તવાસ
અનેક પ્રકારના મલમૂત્રન

बद्ध के०) पासे ठे. ए. हेतु म. न. (१४ क०) ए. ससारन विषे (से के०) ते प्राणीने
 (को के०) कोण (सरणं के०) ठे रहण करनार ठे ? अर्थात् कोइपण नथी ॥ १६ ॥
 नावार्थ—हे प्राणिन् ! म्या जीव वणां कर्मरूप पासबंधी बंधायेलो एवो
 सतो च्यार गतिरूप संसार तो चोगानमां (चौटामां) अनेक प्रकारनी शरी-
 रने तथा मनने दुःखदायक बंधनादिरूप विटंवनाने पासे ठे, त्यां तने रहण
 करवा कोण समर्थ ठे ? अर्थ—तु ते जीवनी रक्षा करनार धर्म बीना बीजुं कोइ
 पण समर्थ नथी. ॥ १६ ॥

घोर गर्जनासे ज. हृदयसमूह एव जंबाजः कर्मसत्तेनाशुचिर्वीजस्ते
 घोरंमि गप्त्वास । कलमलजंबाजअसुद्वीजते ॥

जघितः स्थितः अनंतकृत्वोऽन । गान जीवः कर्मानुजायेन

वसिष्ठ अणंतखुतो जीवो कनमाणुर्नवेण ॥ १७ ॥

अर्थ—(जीवो के०) जीव जे ते (घोरंमि के०) घोर घटवे जयानक
 एवो (कलमल के०) पेटमां रहेला हृदयनो (पदार्थोनो) समूह ते रूप (जंबाज

गयुं? अहो! काले करीने हतुं नहोतुं थइ गयुं! ! माटे सर्व वस्तु अनित्य वे, एम जाणी रात्रि दिवस करवा मांकेली एवी शरीरनी शुश्रूषा तेने उंढी करो. केमके, तमे गमे तेटहुं ड्रव्यादिकतुं खरच करीने शरीरनी साचवणी करो, तोपण ते शरीरनी जवार्थी कदि काले तेवीने तेवी रहवानी नथी. माटे जेनी सेवा निष्फल न जाय एवा धर्मनी सेवामां तरपर धाज. ॥ १५ ॥

यनानि कर्माण्येव पाशास्तैव

जव एव नगरचतुष्टयधानि तेषु विविधाः

घण्टाकर्मपासवद्धि

जवनयरचउपहसु विविहाज ॥

माप्नोति विंनवनाः

जीवः कः अन्नसंसारं शरणं तस्य

पावइ विंनवणाज

जीवो को इहै सरणं से ॥ १६ ॥

अर्थ—(घण्टाकर्मपासवद्धि को) निविम कर्मरूप पासाए एटले गांठ्योए बंधायेलो एवो (जीवो के) जीव जे ते (जवनयर के) संसाररूप नगरना (चउपहसु के) चौटाने विषे. अर्थात् ह्यार गतिरूप चौटाने विषे (विवि-हाज के) अनेक प्रकारन ॥ (विंनवणाज के) विटंबनाने (पा

तत् कुप्रगतं बलं तं ननु योयनं श्वगस्य चंगिमा शोना कुव
 तं कर्तुं वदं तं कर्तुं । जुवणं श्वगार्चंगिमा कर्तुं ॥

मर्धे अग्निरसं पश्यन् दृष्टं पूर्व नष्टं पश्चात् कृतान्तेन क्रत्वा

सर्वभक्षिणं पिबेत् । दिठनं कसंतेण ॥ १५ ॥

अर्थ—हे प्राणिभ्यो ! (द के०) ते (बलं के०) शरीरानुं बल (कड के०) क्यां
 गयुं ? बली (तं के०) ते (जुं गं के०) जवानीपणुं (कड के०) क्यां गयुं ? बली
 (श्वगार्चंगिमा के०) शरीरानुं (द्वरपणुं (कड के०) क्यां गयुं ? ते हेतु माटे (कसं-
 तेण के०) काले करीने (दिठनं के०) प्रथम दीहुं, ने पढी नाश पाम्युं एहुं,
 (सबं के०) सर्व वस्तु (अणि के०) अग्निरस एवाने (पिबेत् के०) अवलोकन
 करो. अर्थात् विचारी जुन ॥

नावार्थ—केटलाएक पुरुषात् प्रथम जवानीपणामां घणा बलादिके स-
 हित जोइने पढी तेमने वुरू अवस्थामां अति निर्बल जोइने जपदेश करे ठे.
 के, हे प्राणिन् ! तारी जवानीपणानी शोनाये सहित शरीरानुं बलादिक क्यां

અર્થ—(વિહ્વો કેળ) વિગ્રવ ઇટલે લક્ષ્મી જે તે, તથા (સજ્જાણસંગો કેળ) માતા, પિતા, નાઈ, નાર્યા, દરયાદિકનો જે સંબંધ તે, તથા (વિલાસ કેળ) વિલાસે કરીને (લલિઆઈ કેળ) ડિર ઇવાં (વિસય સુહાઈ કેળ) વિષય સુખ (સહં કેળ) ઇ સર્વ જે તે (નલિયા કેળ) કમલિની (પોયણી) તેના (દલખા કેળ) પાંનકાના અમ્ર નાગને વેષે (ધોલિર કેળ) હુમરાતું અર્થાત્ રહેલું ઇલ (જલલવ કેળ) પાણીનો ઢિં તેના જેવું (પરિચંચલં કેળ) અતિશે ચંચલ હે. અર્થાત્ અલ્પ વાયુથી પણ તે ધ્રુવણે પડી જાય તેવું હે ॥ ૧૪ ॥

નાવાર્થ—આ જીવે નાની લીધેલાં ઇવાં જે સુલ્કારી પદાર્થ, જેવાં કે, લક્ષ્મી, સર્ગાં, સંબંધી, તથા અનેક પ્રકારના વિલાસે કરીને શોચતાં ઇવાં પંચ વિષયનાં સુખ ઇ સર્વે અતિશે ચંચલ હે. જેમ કમલના પાંનકાના અમ્ર નાગમાં રહેલું પાણીનું ટી થોની વારમાં સ્વનાવેજ નાશ પામે હે, તેમ તે સ-વલું સુખ પણ થોના કારણેનાં હલું નહોતું થદ જાય હે. માટે હે જીવ ! ઇવા અતિશે અસ્થિર વિષયસુખ ને આસક્ત થાય હે ! ॥ ૧૪ ॥

द्विरने त्रिषे (छाद के०) रहै भु. एटले एक समयमां बीजा द्वैत्रने न स्पर्श क-
रतो मोक्षने पासमे ठे. ॥ १३ ॥

जावार्थ—हे जीव ! तुं विचार कख के, आ जगतमां एक पास वने वं-
धायेलो मनुष्य पण मूकाद्र कतो नथी, तो, तुंतो आव कर्म रूप आव पास
वने वंधायेलो तुं, ने तेमां वंधा संसाररूप वंधिखानाना घरमां पढ्यो तुं. तो-
पण तेमां मिथ्या सुख मार्त गावो तुं, पण तेमांथी निकलवानो उद्यम नथी
करतो, पण ज्यारे ज्यारे, तेमांथी निकलवानो उद्यम करीने ज्यारे आव कर्म
रूप पासने तोनीश; ल्यारेज तुं मोक्ष मंदिरमां जर्दश. पण ते विनातो तने अ-
विनाशी सुख क्यारे पण मल नुं नथी. ॥ १३ ॥

विजयः सज्जनसंगः

विषयसुखानि

विजासलजितानि

विह्वो सज्जनसंगो । विषयसुखाहं विजासलजिताहं ॥

नजिनीदलात्रेऽदोदनशीलः

जलजय इव परिचंचलं सर्वं

नलिणीदलनगंधोदिर । जलजवपरिचंचलं सर्वं ॥ १४ ॥

વિજોગ નથી થતો. અર્થાત્ આ જીવને સાંચું સગપણ તો ધર્મનુંજ છે. અને બોજું સર્વે સગપણ ફોગટ છે. ॥ ૧૨ ॥

અષ્ટકર્મણ્યેવ પાશાસ્તૈર્વદઃ

સંસાર એવ ચારકે વંદિયું તિથિતિ

અનુક્રમ્મપાસવદો

જીવો સંસાર ચારણ વાંદ ॥

અષ્ટકર્મપાશમુક્તઃ

આત્મા શિવમંદિરે તિથિતિ

અનુક્રમ્મપાસમુક્તો * આપ્યા સિવમંદિરે વાંદ ॥ ૧૩ ॥

અર્થ—હે આત્મન્ ! (અનુક્રમ્મપાસવદો કેળ) આત્મ કર્મ રૂપ પાસે વં-
ધાણો યવો (જીવો કેળ) પ્રાણી જો તે (સંસારચારણ કેળ) સંસાર રૂપ વંધિલા-
નાને વિષે (વાદ કેળ) રહે તે (અનુક્રમ્મપાસમુક્તો કેળ) આત્મ કર્મરૂપ પા-
સથી મુક્તિ યવો (આત્મા કેળ) આત્મા જો તે (સિવમંદિરે કેળ) મોક્ષ મં-

* આ જીવ ઉપાસ્યથી મુક્ત થઈને વંધાયેલો છે, ત્યાં સુધી એને મહાંટા પરુષો જીવ કહે
હે. અને જેમ જેમ કર્મકર્તા મુક્ત થાય છે, તેમ તેમ તેને આત્મા કહીને બોલાવે છે. તેથી વાત
જણાવવાને માટે આ ગાથામાં

अर्थ—(रे जीव के फल हे अज्ञानी जीव ! (सुआ के०) पुत्र तथा पुत्रीयो
 जे ते (विहसंति के०) विहाति ते. अर्थात् तेनो विजोग थाय ते. तेज रीते (वं-
 धना के०) स्वजन जे ते (विहसंति के०) विघटे ते. अर्थात् स्वजननो पण वि-
 जोग थाय ते. (य के०) वंश (वहहा के०) वहाली स्त्रीयो पण (विहसंति
 के०) विघटे ते. एटले तेनो पण विजोग थाय ते. एज रीते सर्व वस्तुजनों वि-
 जोग थाय ते, पण (इको के०) एक (जिणनणिउ के०) जिनपरमात्माये क-
 हेलो (धम्मो के०) धर्म जे (कहवि के०) अपारे पण (न विहसद के०) वि-
 योग पासनो नथी. ॥ १२ ॥

नार्थ—हे सुभ जी ! तुं विचार कख के, आ संसारमां तहारं कोण
 ते ? केस के, पुत्र, स्वजन, अहं बहार्त्ता स्त्रीयो इत्यादिक सर्वेनो विजोग थाय
 ते. एटले तेमने मूकीने तुं जइस अथवा तने मूकीने ते जसो. माटे उयां सं-
 योग ते, त्यां निमाये वियोग तेज. पण एक जिनराजनो कहेलो धर्म एटले
 जीवने दुःखसां पक्तां धरी राखे माटे धर्म कहीए, ते धर्मनो कोइ काले पण

संबंधि नथी. केमके, स्वजन तथा मित्रो, माता, पिता, पुत्र, अने छी ए कोइ माणस तहारां सगां नथी. केमके, जे देहनी संगाये तेमने संबंध हुतो, ते देहने बाढी कूटीने पढी पाणी गी अंजली आपीने अर्थात् ते फरीषी पाढा घर आववाना नथी एवी आपां मूकीने इमज्ञान थकी पोत पोताना स्वार्थने संचारतां पाढां पोत पोताने पर जाय वे. पण तेमांनुं कोइ वहाहुं सयुं ते जीवनी साथे जनुं नथी. ॥ १३ ॥

॥ आर्यवृत्तम् ॥

विषयते विद्युज्यते सुताः

विहर्नन्ति सञ्चा

एकः कथमपि न

दुर्को कहिवि न

विषयते बांधवाः बल्लजाः च विषयते

विहर्नन्ति । बंधवा बल्लहा ये विहर्नन्ति ॥

वैषयते धर्मः हे आत्मन् जिनजगितः

विहर्नन्ति । धर्मोरे जीव जगज्जगित ॥ १४ ॥

* इहां हे एवुं सबो न मुक्तां रे एवुं जे अधम संबोधन मुक्तुं वे. तेनुं ए प्रयोजन ठे के, आ जीवने धर्म विना नहि पण सहायकारी नथी. तोपण तेन मूकीने अज्ञानताथी बीजाने सहायकारी माना वे.

कापणे पण जरपन्न थड च्या बो. तेना तेज तमे, आज शेव शाहूकार बनीने
बेवा बो. माटे तमे सर्व प्रकारनुं मान मूकीने धर्मकार्यमां प्रवर्त्तो. ॥ १० ॥

॥ अनुष्टुप्चतम ॥

बांधवाः सुहृदः
मातापितरौ पुत्रचार्याः
बंधवा सुहिणो वे । पित्र्यमाया पुत्तनारिया ॥

प्रतननात्प्रमशानात् निवर्त्ते दत्तामृतं प्रति सलिलजंजलिं
पेञ्चवर्णान् निन्दति । दाऊणं सलिलजंजलिं ॥ ११ ॥

अर्थ—(सवे के०) सर्वान् (बंधवा के०) बांधव (सुहिणो के०) सुहृद
एटले मित्रो तथा (पित्र्यमाया के०) माता पिता (पुत्तनारिया के०) पुत्र तथा
स्त्री, ते सर्व जे ते, मरी गये, मनुष्य मत्से (सलिलजंजलिं के०) पाणीनी अं-
जलीने (दाऊणं के०) आपीने, अथवा (निन्दति के०)
पाला धर आवे वे. पण मरेला मनुष्यनी संगथे कोइपण मनुष्य जता नथी ॥ ११ ॥
नावार्थ—हे जीव ! आ सयला देहना संबंधि वे, पण ए कोइ तहकं

विषे परिश्रमण करता एवम् ।
 कर्मने वश थएला एवा (उने (विबिहकम्मवसगाणं के०) नाना प्रकारना
 (जं के०) जे (संविहाणं के०) जीवने (संसारे के०) संसारने विषे
 जवद के०) प्राप्त थयेलो नथी ॥ विधान, अर्थात् एकेन्द्रियादिक नेद (न सं-
 सर्वे एकेन्द्रियादिक नेद ॥ संजवतो एम, (तं नहि के०) ते नथी. अर्थात्

॥ संजवतो एम, (तं नहि के०) ते नथी. अर्थात्

जावार्थ-काल, कर्मजीवने थएला संजवे हे. ॥ १० ॥
 आ जीव कर्मना वशे कर्मात्त जीव, अने संसार ए सर्वेनुं अनादिपणुं हे, माटे
 रतां करतां संसारने विविधे अनादि कालनो कालचक्रने विषे परिश्रमण क-
 एवुं न कह्यो शक्य के, अनेसबला एकेन्द्रियादिक नेदने पामी चूक्यो हे. पण
 आज तमे अहंकार कर्मने अमुक नेद नथी पाम्यो. माटे हे जव्य प्राणियो!
 वो, कूतरा पण थया वो (के०) पावो, पण तमे तो केटलीएक वलत गथेका पण थया
 तिसां उत्पन्न थया त्या (के०) ज्यो ज्यारे बोर मूला मोबरी आदिकनी जा-
 वीधा, एटलुंज नही पाम्यो ॥ ज्ञानां ओकराए पण दाणा साटे वेचाथी-
 ॥ १० ॥

के०) जयम ने (कुणह या बो के, एने हुं पककी लेखुं, एवी बांजाये निरंतर लायाने
 नावार्थ—हे जयम नरनुं राके पखेवो एवो जे काल, ते कोइ प्रकारे पण पावो
 प्राणी क्यारे रखलना पण ॥ जचिंतो जावी लेखे. ते वखते तमने वणो पश्चा-
 मिये पकनवाने माटे पढीं ए कोइ पण धर्मसाधन करी शक्या नही! माटे
 हवे एवो नथी. एतो जावे । धर्मने विषे, ज्यां सूधी कालना कपाटामां बराबर
 ताप शब्दे के, झरेरे ! इत कोइ पण प्रयत्न करी ल्यो ॥ ए ॥
 जिनप्रणीत अहिंसादिव शान्ति जीवनानां विविधकर्मवशगानां
 नथी आठ्या, त्यां सूधीमत्तव । जीवाणुं विविधकर्मवशगानां

काले अनादात्ता के० समारे चढेकोडियादित्वं न संभवति
 कालांसि अथाद्वयानां संसारं न संभवति ॥

तत् नास्ति संविधान-त्रैक्यादि रहित एवा (कालमि के०) १० ॥
 तं नहि संविधान
 अर्थ—(अष्टादश वेदा

दिशायो ते महोटां महोटां पांनकांने ठेकाणे वे. आवा महोटा कमलनो रस
निरंतर पीतां पण काळरूप नमरो आज सूधी पण तुम अयो नथी, ने अतो
पण नथी; अने अशे पण नही आटे हे नव्य प्राणियो! काळरूप नमराना
आस्वादनां न अवाय, पण आत्मस्वरूपने पामवाना साधनां प्रमाद
बोलीने लयम करो ! ! ॥

जायामिषेण का

सकलजीवानां

लजं गवेषयन्सन्

वायामिसेण कथं । सयत्नजीआणं लजं गवेसंतो ॥

पार्थ्वं कथमपि न

चिंति तस्मात् धर्मं लयमं कुरुध्वं

पासं कहंवि न चिंति । तां धर्ममे लयमं कुरुध्वं ॥ ए ॥

अर्थ—(लजं के०) लजने (गवेसंतो के०) गवेषणा करतो एवो (काळो के०)
काळ जे ते, (वायामिसे के०) शरीरनी वायाने मिषे (सयत्नजीआणं के०)
सकल जीवोजुं (पासं के०) पासुं तेने (कहंवि के०) कोड प्रकारे पण (न मुंचद
के०) नथी सूकतो. (तां के०) ते हेतु आटे (धर्ममे के०) धर्मने विषे (लयमं

विषे (जणमयरंदं के०) जनरूप मकरदंने अर्थात् लोकरूप रसने (पीअइ के०) पीए ठे. ॥ ८ ॥

त्रावार्थ-लोकमांथीएवी प्रसिद्धि ठे के, जसरो कमलमांथी एवी रीते रस ले के, जेथी करीने कमलने लगार मात्र इजा न थाय, तेवी रीते पो-
ताने खप जेटलो ज मधुर स्वर बोलीने थोफो थोफो रस ले ठे; परंतु आ ज-
न्याए तो तेनाथी तमा जलटी रीते जाणवा जेवुं ठे; माटे ते वार्त्तानो वि-
चार करतां नव्य प्राणी जे तो दयाना अधिक प्रणामथी कंपारो बुद्ध्या विना
रहेज नही!! जेम के, कर्तारूप असंतोषी एवो एक जसरो ठे, ते पृथ्वीरूप
कमलमांथी लोकरूप तमा जे रसने, दयाधि वेदनारूप झूठपणुं वापरीने चूरी
ले ठे. एटले कोइ मांशमन आ काख नइए कथा विना रहेतो ज नथी. इहां
पृथ्वीरूप कमलनुं शेषनागरूप नावतुं कहुं, ते लोकोक्तिथी जाणवुं. एटले
लोकमां एवुं कहवाय ठे के, आ बधी पृथ्वीने शेषनागे माथा उपर जपाकी
दीधी ठे. वला ए पृथ्वीरूप कमलमां पर्वतो, ते केसराने ठेकाणे ठे, ने दश

सर्वं तु केर दागेज तहीं. माटे हे तव्य प्राणियो ! मोटा मोटा समर्थ पुरुषोज्ञां
वज्र समान शरीरने पण काल रूप सर्व गवी गयो वे; तो आपणा रांक जे-
वानी काची कायानो ह्यो त्रसो माटे श्रीप्रपणे धर्मकृत्य करी ल्यो. ॥७॥

दीर्घफणीं छपवनाजे

धराएवकेसरे

दिशपवमहादले

दीहरफाणिं दनाजे

महिअरकसर दिसामहदलिह्वे ॥

जे इतिपश्चात्ताप पिबति कालएवमकरदं पृथ्वीएवकमलने
जे पीड्यद् कालां नरो । जणमंयहंदं पुहविपजमे ॥ ८ ॥

अर्थ—(जे के०) जे इति खेदे ! एटले आ दणी खेदकारक वार्ता वे. अ-
र्थात् आ वात जे न जाणे म पश्चात्ताप वणो आप वे. (काल तमरो के०)
कालरूप तमर जे ते (दीहर के०) दीर्घ एटले महोदुं (फाणिंदनाजे के०)
शेषनागरूप वे नात ते जे एवुं, जे (महिअर केसर के०) महिअर एटले
पर्वत ते रूप वे केसरा ते जे विषे एवुं, जे (दिसा महदलिह्वे के०) दिशा
रूप वे महोटां पत्र ते जे विषे एवुं (पुहवि पजमे के०) पृथ्वीरूप कमलने

वेन धियते कायः । लाघमानः कालसर्पेण ।
 जेण धरिज्जद कायः । खज्जंती कालसर्पेण ॥ ३ ॥

अर्थ-हे नव्य जीव ! (काल सर्पेण के०) काल रूप सर्पे (खज्जंती के०)
 खावा मांसेली एवी (काय के०) देह जे ते (जेण के०) जेणे करीने (धरिज्जद
 के०) धारण करीए. अर्थात् रक्षा करीए. (सा के०) ते. अर्थात् तेवी (कला
 के०) बहोतेर कला मांहिदः कोइ पण कला (नहि के०) नथी (तं के०) ते. अ-
 र्थात् तेहुं (जसहं के०) औष (नहि के०) नथी. (तं के०) ते. अर्थात् तेहुं (किं
 पि के०) कांड पण (विनाश के०) विज्ञान. अर्थात् शिदप चातुरी (नहि के०)
 नथी. अर्थात् प्रकता शरीरनु रक्षा करे, एवी कांड पण वस्तु नथी. ॥ ३ ॥

नावार्थ-काल रूप सर्पेणा शरीरनुं नदण करी ले वे, ते कालरूप स-
 र्पेने निवारण करे एवी कोइ पण सुला नथी. तथा काल रूप सर्पे रक्षेवी का-
 यानुं जेर उत्तरवा समर्थ कोइ पण औषध नथी, तथा जगतमां अनेक प्रका-
 रणी शिदप चातुरी वे, पण कोइ शिदप चातुर्य एहुं नथी के, जेथी काल रूप

(अ के०) वली (मन्त्र के०) मृत्यु (अ के०) एज (तिक्ष्ण जणा के०) त्रण जण
जे ते (अणुजग के०) तमारी पूवे लाग्या वे. एटवे तमारी केने पड्या वे.
माटे धर्मकुलमां प्रमाद न करो ॥ ५ ॥

माटे धमकुल्यमा प्रमाद न करो ॥ ५ ॥
 ज्ञावार्थ-हे धमार्थी जीवो ! जेम आ ठेकाणे लोकोकि एवी ठे के, जेनी
 पासे धन होय, तेमणे छुंटा जेनी जग्याए जागता रहेवुं, अने नासवाना जग्या
 ए बेसी न रहेवुं, तेम धमकुल्यने विषे प्रमाद न करवो. अने नासवा योग्य
 एवो जे संसार तेमां बेसी न रहेवुं. श्राथी के, रोग, जरा, अने मृत्यु ए अण
 दुष्मनो तमारी पूंवे निरंत दुःखलाज ठे, माटे प्रमाद बोकीने धर्म करणीमां
 सावधान रहो. ॥ ५ ॥

दिवसनिशावटीमाजया

आयुःसंज्ञनं

अभिमाना

गुह्यनिर्वा

દિવસનિશ્ચાયટમાજયા
દિવસનિશ્ચાયક્રિમાર્ગે । જમલિહં જોઞાણ ચિત્તે ॥

चंद्वादिशब्दोच्चारणं काज्जलवत्प्रवृत्तिः ॥ १९ ॥

चञ्जादित्यवनीवदा^१ कालएवअरहद्वसतं^२ आमयतः
 चंदाद्वैवद्वदा । कालरहदं नमामंति ॥ ६ ॥

तुरागे करीने गाढपणे बंधायेवाने परस्पर विजोग न पक्कवो जोडए, तोपण सं-
सारनो एवो स्वभाव ठे के, जे प्रथम कृणमां दीतुं, ते बीजा कृणमां तेवुंने
तेवुं नथी देखातुं; माटे तेमनो विजोग थाय ठे. एटहुंज नहिं पण रथूव वि-
जोग पण थया करे ठे ॥ ४ ॥

मा स्वपिथ जाग विधे

पलायितन्ये

कस्मात् विश्रामपथ

मा सुअहं जनि प्रवे । पलाइअवंमि कीस वीसमेह ॥

त्रयः जनाः

विजोगाः

रोगः

च जरा

च मृत्युः एव

तिन्नं जणं

अहं

पलाइअवंमि

कीस

वीसमेह

अर्थ-हे दोको! (जनि प्रवे के०) जागवाने ठेकाणे. अर्थात् धर्म कृत्यने

विषे (मा सुअहं के०) न सर रहो. अर्थात् धर्म कृत्यने विषे प्रमाद न करो. अने
(पलाइअवंमि के०) नासकानी जग्याए (कीस के०) केम (वीसमेह के०) वि-
सामो करो ठो? अर्थात् धर्म संसार नासवानी जग्या ठे, तो तेमां निरांते केम
बेसी रह्या ठो? केमके, (रोग के०) रोग (अ के०) वली (जरा के०) वृद्धावस्था

હતિલેવેદે સંભારસંજ્ઞાવસ્ય આચારણં ક્ષેહાનુરાગરક્તાશ્રપિ

હી સંસારસંજ્ઞાવાં । ચરિયં નેહાણુરાર્યરતાવિ ॥

યે પૂર્વાહે દૃષ્ટ તે અપરાહે ન દૃશ્યંતે

જે પુણ્યેહે દિધે । તે અવરણે નં દીસંતિં ॥૪॥

અર્થ—(સંસાર સહાવં ચરિયં કે૦) સંસારનો જે સ્વજ્ઞાવ, તેનું જે આચરણ, તેને દેહીને હમને, (હી કે૦) ઘણો છેદ થાય છે. કેમકે, (જે કે૦) જે (નેહાણુરા ચરતાવિ કે૦) સ્નેહના અનુભવે કરીને રક્ત ઇવા પણ, અર્થાત્ પ્રેમ બંધને કરી બંધાયેલા ઇવા પણ, સ્વજનના પ્રેમને જે તે (પુણ્યેહેકે૦) પ્રાતઃકાલને વિષે (દિઠાકે૦) દીઠા, (તેકે૦) તેજ (અવરણેકે૦) સાંકે (નદીસંતિકે૦) નથી દેખાતા ॥ ૪ ॥

જ્ઞાવાર્થ—હી દ્રતિ છેવેદે ! ! ! સ્નેહ ! ! ! અહો ! આ સંસારનો ક્યો સ્વજ્ઞાવ છે ? કે, જેના સ્વજ્ઞાવનો વિચાર કરનાર તરતજ છેદ ઊપજાય છે ! ! કેમકે, જે પરસ્પર પ્રેમબંધને કરીને ગાઢાં બંધાયેલાં છે, તેવાં સ્વજનનાદિક પણ જે પ્રાતઃકાલે દીઠાં હોય, તેનાં તેજ, સ્વજનનાદિક સાંકે દેખાતાં નથી ! ! એટલે સ્નેહ

बहुविधं एव मुहूर्तं मा अपराह्नं प्रतीकृतं

बहुविधो हुं मुहूर्तो । मा^३ अपराह्नं पन्तिरेह ॥३॥

अर्थ—हे प्राणियो ! (जं के०) धर्मकार्य (कल्ले के०) काट्य (कायध्वं के०) करवा योग्य होय, (तं के०) तेन (अह्नाच्चिय के०) आज्ञा (तुरमाणा के०) उता वला (करेह के०) करो. केम^३, (मुहूर्तो के०) मुहूर्त. एटले काल विशेष जे ते, (हु के०) निश्चे (बहुविधो के०) घणा विघ्नावाला ठे. माटे जे धर्मकार्य पहेला पहोरमां करवानुं हाय तेनो (अवराहं के०) अपराह्न एटले पाठला पहोर करीशुं. एम (मा पन्तिरेह के०) विदंन न करो ॥ ३ ॥

नावार्थ—हे नव्य जीवो जे धर्म संबंधी काम काट्य करवानुं होय, तेने उतावलायी आज्ञा करो. केमके, सारां काम करवानी वखते, निश्चे घणां विघ्न आवी पके ठे. माटे जे धर्मकार्य पाठला पहोर करवानुं होय, तेने पहेला पहोरमांज करी द्यो. अर्थात् जि धर्मकार्य, जे वखते करवुं घटवुं होय, तेने तेज वखते करी द्यो ॥ ३ ॥

ह्युं के०) काढ्य (परं के०) पहोर. एटले आवते वर्ष, (परारिं के०) परास्त्र. एटले
 तेथी पण आगढ्ये वर्ष, (अह के०) अर्थ. एटले धन तेनी, (संपत्तिं के०) प्राप्ति
 तेने (चितंति के०) चित्तवे. एटले विचारो जे. अर्थार्त् आज मारे संपत्ति यशो,
 काढ्य म्हारे संपत्ति यशो, म्होर म्हारे संपत्ति यशो, अथवा परार यशो; एवी
 आशाये करीने दिवस गमय वे, परंतु ते पुरुष (अंजलिगयं के०) अंजलिने
 विषे रहेहुं एवुं (तोयं व के०) पाणी तेनी पेवे (गलंतं के०) गलतुं. एटले स्वतुं
 एवुं (आजं के०) आजखाने (न पिबंति के०) नथी देखतां ॥ ३ ॥

जावार्थ—बली ते मुढ पुरुष मनमां एम विचारो जे के, म्हारे आज, काढ्य,
 पहोर अथवा परास्त्र, धननी यणी प्राप्ति यशो. एम विचार कखा करे वे. प-
 रंतु हाथेलिमां रहेजा पाणीन पेवे द्रणे द्राणे नाश पामता एवा पोताना आ-
 जखानो विचार नथी करता ॥ ३ ॥

यत् कलये कर्त्तव्यं तत् अथ एव कुरुध्वं त्वरमाणाः
 नं कर्त्तुं कायध्वं । तं अर्जुनं चिरं करेहं तुरमाणा ॥

तना वचनने विनय पूर्वक अंगीकार करीने अतिमुक्तक कुमार अमण प्रत्ये
 अखेदे करीने अंगीकार करता हवा. जावत् वैयावच्च प्रत्ये करता हवा. तयार
 पढी अतिमुक्तक मुनि जे ते पण पापस्थानने आलोवीने नाना प्रकारनी
 तपश्चर्यादिके करीने संजम प्रत्ये सम्यक् प्रकारे आराधन करीने अंते अंतर्कृत
 केवली थड सिद्धि प्रत्ये जाता हवा. इति अतिमुक्तक मुनिनुं वृत्तांत जाणवुं.
 इहां अतिमुक्तक कुमारने ज अर्धेनी जन्मरमां दीक्षा आपी वे. तेनुं कारण के,
 जगवंत पोतेज दीक्षा आपनार वे; माटे तेमां विरोध जाणवो नही.

अथ कल्ये परस्मिन् परतरस्मिन्वर्षे पुरुषाः चितयंति अर्थसंपत्ति
 अर्थं कष्टं परं परारि । पुरिसा चिंतंति अज्ञसंपत्ति ॥

अज्ञं जतिगतं इव तोयं गलत् आयुः न पश्यंति
 अर्जुजिगयं वं तोयं । गलतं माऽऽजं न पिबंति ॥२॥

अर्थ—(पुरिसा के०) पुरुष. अर्थात् मूढ पुरुषो जे ते, (अज्ञं के०) अज्ञ (क

हांशी करता होय ने शूं जेम ! एम जगवंत समीपे आवीने जगवंतने ए प्रकारे
 पूवता हवा. हे स्वामिन् ! आपनो अंतेवासी अतिमुक्तक नामे कुमार श्रमण,
 केटला जवोए करीने सिद्धिपदने वरशे ? तयारे जगवंते कळुं. हे आर्यो ! महा
 रो अंतेवासी अतिमुक्तक साधु, एज जवमां सिद्धिपदने वरशे. ते कारण माटे
 हे रुक्मा पुरुषो ! तमे अतिमुक्तक कुमार श्रमणनी जात्यादिकने उघाफवा थकी
 हीवना न करशो. अने तेना उचित सेवा न करवे करीने निंदा न करशो.
 अने मने करीने दोकनी समझ गहाँ न करशो. अने तेनी अवज्ञा न करशो.
 वली हे देवानुप्रियो ! ए अतिमुक्तक साधुने अखेदे करीने अंगीकार करो.
 अने अखेदे करीने तेनी सहोध्य करो. तथा ज्ञात पाणी लावी आपवारूप
 विनये करीने एनी वैयावच्च करो. जे कारण माटे आ मुनि, जवनो अंत कर-
 नारज वे. एटवे संसारनो जहेद केनारज वे. अने चरम शरीरवालो वे. ए-
 टवे आ एने ठेळुं शरीर वे. ए रीते ते ज्ञानवंत एवा स्थविर मुनियोने जगवंते
 कळुं. तयार पवी ते स्थविर मुनियो जगवंतने वंदन नमस्कार करीने जगवं-

पणालो अतिमान सफल करवो, अने प्रसाद तो करवोज नही. ए प्रकारे कहीने तयार पढी माता पिताज्ज जगवंत प्रत्ये नमस्कार करीने परिवार सहित पाताने स्थानके गथां. तयार पढी अतिमुक्तक कुमार, श्री वीरस्वामी समीपे आवीने वंदनादि करीने प्रवर्जित थयो. तयार पढी श्री वीरस्वामीए पण पंच महाव्रत ग्रहण कराववा पूर्वक एटले पंचमहाव्रत ग्रहण करावीने क्रिया कला पादि शील्ववाने अर्थ गीतार्थ एवा स्थविर मुनियोने सुंघ्यो. तयार पढी प्रकृतिए करीने त्रद्रक एवो, अने विनीत एवो, अतिमुक्तक नामे कुमार श्रमण, एक दहाघो महोटी वृष्टि पने सते एटले घणो वरसाद पने सते काखने विषे पाहुं अने रजोहरण लेइने बृहार निकटयो. त्यां जलनो प्रवाह वहेतो देखीने बाल अवस्थाना वश थकी झाटीए करीने पाल बांधीने जेम नावनो चलावनार नाव प्रत्ये चलावे ठे, तेम आ अतिमुक्तक साधु पात्राने, आ महारी नाव ठे, ए प्रकारे कटपना करीने ते पाणीमां चलावता सतो रमतो दवो. ते अवसरे स्थविर मुनियो तेनी ते अतिशे अघटित चेष्टा देखीने ते साधु प्रत्ये

नथी. अर्थात् ममताए करीने रहित थे. वली आ कुमार संसारना त्रये करीने
 उद्दिष्ट प्रयो सतो एटले विरक्त मनवालो थयो सतो आपनी पासे दीक्षा ले-
 वाने दहे थे. ते कारण माटे अर्मे आपने आ शिष्य रूप त्रिदा प्रत्ये आपीए
 वीए. आप पण आ शिष्यरूप त्रिदा प्रत्ये अंगीकार करो. तयारे स्वामिए
 कहुं, हे देवानुप्रियो ! जेम तमने सुख उपजे तेम, पण प्रतिबंध करशो नही.
 एटले ममता करशो नही. तयार पवी अतिमुक्तक कुमार जगवंतनुं वचन
 सांजलीने खुशी थयो सद्गो जगवंत प्रत्ये त्रण प्रदक्षिणा करीने अने न-
 मस्कार करीने उत्तर पूर्व दिशिने विषे एटले दर्शान कृणमां जडने पोतानी
 मेलेज आत्तरण साध्य अलंकार प्रत्ये मूकतो हवो. ते अवसरे माता, उज्ज्वल
 वस्त्रे करीने आत्तरणादिक प्रत्ये ग्रहण करीने आंखो थकी आंसु मूकती थकी
 अतिमुक्तक कुमराने ए प्रकारे कहैसी हवी. हे पुत्र ! पामेला एवा संजम जो
 गोने विषे तहारे प्रयत्न करवो. अने न पामेला एवा संजम जोगोने पामवाने
 अर्थे वटना एटले रचना करवी. वली प्रवज्या पादवाने विषे पोताना रुष

ए प्रकरे, जाचक लोकोए स्तवना करावा मांनेलो एवो, अने नगरना रहेनार
नर नारीजए आदर सहित जोवा मांनेलो एवो, अने जाचक लोकोने बांजित
दान प्रत्ये आपतो एवो, नगर अही बहार निकलीने ज्यां श्री वीरस्वामीजीनुं
समवसरण ठे, रयां आवीने श्रिविका थकी जतस्यो. एटखे पावखीथी हेवो
जतयो. रयार पढी माता पिता, ते कुमारने आगल करीने श्री वीरस्वामीजीनी
समीपे आवीने वंदनादि पूर्वक एटखे वंदनादि नमस्कार करीने आ प्रकरे
कहेतां हवां. हे स्वामिन् ! आ अतिमुक्तक कुमार अमने वहालो ठे, अने अ
मने मनोइ ठे, अने ए अमारे एकज पुत्र ठे; परंतु जेम कमल, कादवने विषे
उत्पन्न थाय ठे, अने वली पाणीने विषे वृद्धि पामे ठे, पण कादव अने पा-
णीए करीने छेपातुं नथी; तेम आ अतिमुक्तक कुमार पण शब्द, रूप, ए ठे
लक्षण ते जेमनुं एवा कामोने विषे उत्पन्न थयो ठे, अने गंध, रस, अने स्पर्श
ए ठे लक्षण ते जेमनुं एवा जोगोने विषे वृद्धि प्रत्ये पाम्यो ठे, पण ते काम-
जोगोने विषे अने मित्र, ज्ञाति, स्वजन, संबंधि एवा लोकोने विषे छेपायो

माता पिताज ते कुमारने, संजमने विवे स्थिर चित्तवालो जाणोने महोटा आ
 रंघरे करीने निकलवानो महोटा उरसव करतां हवां. ते अवसरे अतिमुक्तक
 कुमार खान कहेतां नहाबुं, अने विलेपन कहेतां शरीरे चंदनादिकनो लेप
 करवो, अने वस्त्र आभराणादिकोए करीने शोचाव्युं वे शरीर ते जेणे एवो,
 अने माता पितादिक बहु परिवारे करीने परिवरेलो एवो, महोटी शिविका
 मां (पालखीमां) बेसीने नाना प्रकारना वाजिजनो शब्द अये सते ज्यारे नगर
 मध्ये शब्दने निकलतो हवो, ल्यारे घणा ड्रव्यना अर्थि नट्टादि लोको, मनोइ
 वाणीए करीने आ प्रकारे आशिष देता हवा. के, हे राजकुमार ! तुं धर्म क-
 रीने अने वली तपे करीने कर्मरूप शत्रु प्रत्ये जीत. वली हे जगतने आनंदना
 करनार ! तहारं कट्याण थात. वली तुं उत्तम कहेतां प्रधान एवा ज्ञान दर्शन
 चारित्र्य करीने न जीतेलां एवा भ्रंशियो प्रत्ये जीत. अने अंगीकार करेलां
 एवो साधुनो धर्म ते प्रत्ये रूपे प्रकारे पाव. वली तुं निर्विघ्नपणे करीने सिद्धि
 स्थानकने पास्य. ए प्रकारे आशिष दीधी. ल्यार पली ते अतिमुक्त कुमार

वे. पणुं खलु कहेतां निश्चे धीर पुरुषने अने संसारना जयधी जडिअ अण्णा
 ह्वा पुरुषने डुकर नथी. एटले संजम पाववो कवण नथी. ते कारण माटे
 हुं तमारी आझाए करीने हमणुं प्रवज्या लेवाने इहुं हुं. त्थार पवी ते मा
 ता पिता फरीने कहेतां ह्वां. “हे बाल ! आटवो हव तुं न कर. तुं हुं समजे
 वे ?” त्थारे अतिमुक्तक कुमार कहेतो ह्वा. “हे अंब ! हे तात ! जे हुं जाणुं
 हुं तेज नथी जाणतो, अने जे नथी जाणतो तेज हुं जाणुं हुं.” त्थार पवी ते
 माता पिता कहेतां ह्वां. “हे पुत्र ! आम केम बोले वे ?” त्थारे ते कुमार क-
 हेतो ह्वा. “हे माता पिता ! हुं जाणुं हुं के, जे जनम्यो तेने जरूर मरवुं वे.
 परंतु एटलुं नथी जाणतो के, ते क्यारे मरशे ? अथवा किया स्थानमां मरशे ?
 अथवा केवे प्रकारे मरशे ? अथवा केटले काले मरशे ? ए हुं नथी जाणतो.
 तथा हुं नथी जाणतो के, किया कर्मोए करीने नरकादिकने विषे जीवो ज-
 त्पन्न थाय वे ? पण आटलुं जाणुं हुं के, पोतानां करेलां कर्मोए करीने जीव न
 रकादिकोमां उत्पन्न थाय वे.” ए रीते कुमार उत्तर आप्यो. त्थार पवी तेनां

दिक वेतालीश दोष सहित वस्तु ग्रहण करे नहीं. अने हे पुत्र! तुं तो सदाय
 काव सुखमां उत्पन्न यष्टो तुं. कोइ दहामो पण दुःखमां रह्योज नथी. एज
 कारण माटे तुं शीत कहेतां ताढ अने जण कहेतां घांस, छुत्त कहेतां छुधा,
 पिपासा कहेतां तृषा, दंश कहेतां दांस, मशक कहेतां मगतारां, अने नाना
 प्रकारना रोगादि रूप, परिषद, उपसर्गो प्रत्ये सहन करवाने समर्थ नथी. ते
 कारण माटे हमणां तने दीक्षा लेवाने अर्थे आझा आपवाने अमे द्रवतां नथी.
 अर्थात् हमणां तने आझा नहीं आपीष्ट. ” तयार पवी कुमार कहेतो हवो.
 “हे अंब! हे तात! तमे जे संजमनी दुष्करता देखानी, ते दुष्करता खलु क-
 हेतां निश्चे किब पुरुषोने अने कातर पुरुषोने एटले कायर पुरुषोने अने कु-
 रिसत पुरुषोने अने आ लोकने विषे प्रतिबंधवाला पुरुषोने एटले आ लोक-
 मांज सुख मानी वेतेला तेवाउने अने परलोकथी अवला सुखवाला अष्टला
 एवा लोकोने एटले परलोकना सुखना अजाण लोकोने, अने विषयनी तृष्णा
 वाला लोकोने ठे. एटले पूर्वे कहेला एवा लोकोने संजमनुं दुष्करपणुं लागे

તર્તન કહેતાં માયા શબ્દ, નિયાણ શબ્દ, અને મિથ્યારત્વ શબ્દ, એ ત્રણ શબ્દને નાશ કરનારું છે. અને મુક્તિનો માર્ગ છે. અને સર્વ દુઃસ્વને નાશ કરનાર એવું વીતરાગનું કહેલું પ્રવચન છે. તે પ્રવચનમાં એટલે જૈનશાસનમાં રહેલા એવા જીવો સિદ્ધિપદને વરે છે. એટલે વીતરાગની આજ્ઞાના પાલનાર એવા જીવો સર્વ કર્મે કરીને રહિત થાય છે. પરંતુ આ પ્રવચન, લોહના ચણા ચાવવાની પેઠે અતિશે ટુઠ્ઠકર છે અને વેલુના કોલિયાની પેઠે સ્વાદે કરીને રહિત છે. અને વે ઝુજાનુષ કરીને મંદોટા સમુદ્ર તરવાની પેઠે દુસ્તર છે એટલે દુઃસ્વે તરવા જોગ્ય છે. અને વલી આ પ્રવચન છે તે તીવ્રણ સ્વજ્ઞાદિને જહંઘન કરવા જેવું છે, તથા દોરનાદિકે કરીને બાંધેલી એવી મહાશિલાદિક વસ્તુ તેને હ-સ્તાદિકે કરીને ધારણ કરવા જેવું છે. તથા અસિધારા વ્રત સેવન કરવાની પેઠે, એટલે જેમ સ્વજ્ઞાદિ, અતિક્રમણ કરવાને અશક્ય છે, તેમ આ મહાવ્રતનું પા-લનું અશક્ય છે. વલી જૈનશાસનમાં સાધુજને આધાર્મિક ઔદેશિકાદિ જો-ગવાને ન કહ્યે. એટલે જૈનના જે સાધુ હોય તે પોતાને વાસ્તે કરેલું એ આ-

અને મૂર્ખ લોકોએ અતિશે કરીને સેવેલા એવા, અને નિરંતર સાધુજનને નિં-
 દવા જોગ્ય એવા, અને હરકુદ ત્રાગે અનંત સંસારના વધારનાર એવા, અને ક-
 ર્ત્વાં ફલ રૂપ છે વિષાક તે જેમનો, એટલે અંતે ડુર્ગતિના ફલને આપનાર એવા
 કામત્રોગ છે. દ્વહાં કામત્રોગ કહેવે કરીને તેના આધારમૂલ એટલે તેમને રહે-
 વાનું સ્થાનક એવાં સ્ત્રી પુરુષનાં શરીર જાણવાં. તે શરીર પૂર્વે કહેલા વેશેષણો
 એ કરીને સહિત છે, એજ કારણ માટે તેમને અર્થે એટલે તે કામત્રોગોને અર્થ
 કોણ પુરુષ પોતાના જીવિતને નિષ્ફલ કરે? એટલે જે નાહ્યો પુરુષ હોય તે ન જ
 કરે.” આ રીતે કુમારે ઉત્તર આપ્યો. ત્યાર પછી તે કુમારનાં માતા પિતા, એ
 પ્રકારે વિષયને અનુકૂલ એવાં બહુ વચનોએ કરીને તે કુમારને લોચાવવાને અ-
 સમર્થ થયાં. પછી વિષયને પ્રતિકૂલ એવાં, અને સંજમના ત્રયને દેખાડનાર
 એવાં વચનોએ કરીને આ પ્રકારે શુદ્ધતાં હવાં. “હે પુત્ર! નૈર્ઘર્થ પ્રવચન કહેતાં
 વીતરાગનું કહેલું એવું સિદ્ધાંત અથવા શાસન તે સત્ય છે. કહેતાં સાચું છે,
 અને અનુત્તર કહેતાં પ્રધાન છે. અને શુદ્ધ કહેતાં દોષ રહિત છે. અને શબ્દક-

ने तेमनी साथे आश्वर्यकारी एवां संसार संबंधि जोगसुख जोगवीने पढी दी
 दा लेज्यो.” तयार पढी कुमार कहेतो ह्वो. “हे अंब ! हे तात ! तसे जे द्रव्या
 दिकनुं स्वरूप कहुं तेनुं एवी रीते जणवुं के, ते द्रव्य, खलु कहेंतां निश्चे अग्नि,
 जल, चोर, राजा, दयाद कहेंतां गोत्रीलोको ए आदिक वणा लोकोने साधारण
 वे, एटले घणा लोकोने वश्य वे; पण द्रव्य कांड एक जणनी पास रहेंतुं नथी,
 अने अश्रुव कहेंतां अशाश्वतुं वे. एटले ते द्रव्य कांड निरंतर रहेंतुं नथी. अने
 प्रथम अथवा पढी जरूर त्यागवा योग्य यज्ञे, एटले मूकवुंज पश्ये. तथा म
 नुष्य संबंधि कामजोग पण अशुचि एटले अपवित्र एवा, अने अशाश्वत एवा,
 अने चात, पित्त, कफ, शुक्र कहेंतां वीर्य अने शोणित कहेंतां रुधिर एटला-
 जेनो वे आश्रय ते जेमने एवा, एटले चात, पित्त, कफ, शुक्र, शोणितमय एवा,
 अने अमनोह कहेंतां असुंदर एवा, अने विरूप कहेंतां माता मूत्र अने पु-
 रीष कहेंतां विष्टा तेषे करीने जरेला एवा, अने दुर्गंध एवा वे उह्वास अने
 निश्वास ते जेमना, एटले उंचोश्वास अने निचोश्वास जेमनो दुर्गंध वे एवा,

અણુનું ઇવું, અને નસાજાણે કરીને વિંટાણું ઇવું, અને માટીના ઝાંઝની પેઠે
 ડુર્બલ ઇવું, અને અશુચિના પુનલોપ કરીને ઢ્યાલ ઇવું, અને સમી જવું, પમી
 જવું, અને નાશ થવું એ જે ધર્મ નામ સ્વત્તાવ તે જોનો ઇવું આ શરીર, પ્રથમ
 અથવા પઢી જરૂર લ્યાગવા જોગ્ય થશે. એ કારણ માટે આવા શરીરમાં કોણ
 બુદ્ધિવંત પુરુષ રીઠ પામે ? ઇટલે જે બુદ્ધિશાલી પુરુષ હોય, તે તેવા શરીરમાં
 રંજિત નજ થાય. ” એ રીતે કુમારે કહ્યું. ત્યાર પઢી કુમારનાં માતા પિતા કરીને
 કહેતાં હતાં. “હે પુત્ર ! આ તહારા બાપદાદાથી આવેલું ઇવું વિસ્તારવંત ધન,
 કનક, રત્ન, મણિ, મોતી, રાંત પ્રવાલાં આદિ પોતાને વશ્ય ઇવું પ્રધાન દ્રવ્ય
 છે. જે દ્રવ્ય સાત પેઢી સૂધી, અતિશે દીનાદિકને ઇટલે ગરિબ લોકોને આ-
 પવા માંઝયું અને પોતે જોગવવા માંઝયું હોય તોપણ ક્ય ન થાય, ઇટલે સૂટી ન
 જાય ઇવું છે. તે કારણ માટે એ પ્રકારનું આ દ્રવ્ય તે પ્રત્યે પોતાની સુશી પ્રમાણે
 રૂઠે પ્રકારે જોગવીને, પોતાને સહશ રૂપ લાવણ્યાદિ ગુણોએ કરીને શોજાયમાન
 એવી અને પોતાના મનની રુચિ પ્રમાણે જાલનારી એવી ઘણી રાજકન્યાહિ પરણી

रण माटे तमारी आझाप करीने हमणंजं हुं दीक्षा लेवाने इहं हुं." ए रीते कुमारे कहुं. तयारपवी फरीने माता पिता ते कुमारे कहेतां हवां. "हे पुत्र ! आ तहारां शरीर विशेष रुपवाळुं एवुं, अने लक्षणं व्यंजन रूप गुणे करीने सहित एवुं, अने नाना प्रकारनी व्याधिप करीने रहित एवुं, अने सौभाग्यपणाप करीने सहित एवुं, अने न हणाएलां एवां, अने उदात्त कहेतां मनोहर अने कांत कहेतां मनोहा एवां, पांच इंद्रियोप करीने रूप सौभाग्यादि गुणोने एवुं, एटले अखंभित मनोहर पांच इंद्रियोप करीने रूप सौभाग्यादि गुणोने अनुभवनीने एटले जोगवीने परिणत वयवालो श्रद्धेने एटले परिपक्व अवस्थावालो श्रद्धेने पवी प्रवज्या ग्रहण करजे." तयार पवी ते कुमार फरीने आ प्रकारे कहेतो हवो. "हे अंब ! हे तात ! जे तमे शरीरनुं स्वरूप कहुं, ते मनुष्य संबंधि शरीर, खलु कहेतां निश्चे दुःखनुंज स्थानक ठे, अने नाना प्रकारनी शोकमो व्याधियोने रहेवानुं घर एवुं, अने हाफकां रूप लाककांथी जल्पव

* लक्षण=हाथ पगानी रेखादिक.

† व्यंजन=मप तिलकादिक.

टले अमूढ्य रखतुल्य एवो, अने हृदयने आनंद उत्पन्न करनार एवो, अने
 उंचराना फूलनी पेठे दुर्लभ एवो तुं अमारें वे. एज कारण माटे कृणमात्र
 पण तारा वियोगने अमे सहन करवाने समर्थ नथी. ते कारण माटे हे जात !
 ज्यांसुधी अमे जीवीए त्यांसुधी तुं धरमां रहे. पढी सुखे करीने प्रवज्या प्र-
 हण करजे. एटले दीक्षा लेजे.” तयार पढी ते कुमार कहेतो हवो. “हे अंब !
 तमारं कहेतुं सत्य वे. परंतु आ मनुष्यनो जव अनेक जन्म जरा मरण रुप,
 तथा शरीर अने मन संबंधि अतिशे दुःखतुं वेदतुं एटले योगवतुं ते रुप ज-
 पद्रवे करीने पराजव पामेदो एवो, अने अधुव कहेतां अशाश्वत एवो; अने
 संध्या समयनां वादलांना रंग सरखो एवो; अने जलना परपोटा सरखो एवो;
 अने बीजलीना सरखो चंचल एवो; अने सनी जतुं, पढी जतुं, नाश पामतुं,
 ए वे धर्म कहेतां स्वप्नाव ते जेनो एवो वे. ते प्रथम अथवा पढी जरूर त्या-
 गवा जोभय वे. एटले मूकवोज परशे. हवे कोण जाणे आपणा मध्ये कोण प-
 हेतुं परलोके जशे ? अथवा कोण पढी जशे ? एवी खबर पढती नथी. ते का

अनुज्ञाप करीने एटले राजाए करीने श्री वीरप्रभुजीनी समीपे प्रव्रज्या ग्रहण
करवाने इहुं हुं.” एवुं कहुं. त्यारपवी ते कुमारनी माता अनिष्ट कहेतां बह्वन्न
नहीं एवुं, अने एकांतपणे अण्णमत्तुं एवुं, अने अप्रिय एवुं, अने प्रथम कोद
दहाजो न सांत्तळ्ळुं एवुं, ते कुमारनुं वचन सांचळीने तत्काल शोकना समूह
प्रत्ये पामी. एटले शाकातुर थइ. अने दीन अने जदास एवा मने करीने स-
हित ठे मुख ते जेनुं एवी थइ सती, मूर्खा पामीने अंगणतलने विषे एटले व-
रना आंगणामां थसती सर्व अंगोए करीने पकी. ते अबरारे दासीजए शीघ्र,
सोनानो कलश लावीने ते कलशना मुखथकी नीकलतुं एवुं शीतल अने नि
मल एवुं जल तेनी धाराउंए करीने एटले सुगंधवाली पाणीनी धाराउंए
डांटी, अने कखो ठे ताढा वायरानो उपचार ते जेने एवी करी सती चेतना
पामीने विज्ञाप करती थकी पुत्र प्रत्ये आ प्रकारे कहेती हवी. “हे जात ! तुं
अमारे एकज पुत्र ठे, अने अमने इष्ट कहेतां बह्वन्न, अने कांत कहेतां मनो-
इ, अने प्रिय कहेतां प्रियकारी एवो, अने आजरएना करंरिया समान, ए-

मीनी साथे आवीने अतिमुक्त कुमार जगवंतने वंदन करतो हवो. त्यार
 पढी जगवंते धर्मनो उपदेश दीधो, ते उपदेश सांजलीने प्रतिबोध पाम्यो
 एवो अतिमुक्त कुमार, दीक्षा ग्रहण करवाने दृढतो सतो माता पितानी
 अनुज्ञा लेवाने अर्थ, घेर आवीने माता पिताने आ प्रकारे कहेंतो हवो. “हे
 अंब ! हे तात ! में आज श्री वीरस्वामीजीनी पास धर्म सांजद्यो. ते धर्म मने
 रुच्यो. एटले ते धर्म करवानो मने अत्रिबाष थयो वे.” ते अवसरे ते माता
 पिता कहेंतां हवां. “हे पुत्र ! तुं धन्य हुं, तुं हुतपुण्य हुं, तुं हुतार्थ हुं. एटले
 तने धन्य वे अने कष्टुं वे पुण्य ते जेणे एवो तुं थयो, अने कथो वे अर्थ नाम
 प्रयोजन ते जेणे एवो तुं थयो. जे कारण माटे तें वीरस्वामीजीनी समीपे
 धर्म सांजद्यो, अने वली ते धर्म तने रुच्यो, ते कारण माटे.” त्यारपढी ते
 कुमार फरीने ए प्रकारे कहेंतो हवो. “हे अंब ! हे तात ! हुं ते धर्म सांजल-
 वादिके करीने संसारना जये करीने उद्दिष्ट एटले उपरांवा मनवावो एवो अने
 जनम मरणना जयथकी जय पामेवो एवो थयो हुं, ते कारण माटे तजारी

ते अवसरे लोकराजनी संगार्थे रमतो एवो अतिमुक्तक कुमार, गौतमस्वामीने देखीने ए प्रकारे पूवतो हवो के, “तमे कोण ठो ? अने केम फरो ठो ?” एअ पूवे सते गौतमस्वामीए कहुं के, “अमे अमण ठीए, अने त्रिकाने अर्थे फ. रीए बीये.” त्यारे कुमार बोड्यो. “हे पूज्य ! आवो, हुं तमने त्रिका अपावुं.” एअ कह्नीने ते कुमार गौतमस्वामीनी आंगलीए बलगीने पोताने घेर आव्यो. ते अवसरे श्रीदेवी घणी खुशी अइ सती न किये करीने गौतमस्वामीने नमस्कार करीने प्रतिलाजती हवी. एटले आहार पाणी आद्यां. त्यार पढी अतिमुक्तक कुमार फरीने ए प्रकारे पूवतो हवो के, “तमे क्यां रहो ठो ?” त्यार पढी गौतमस्वामी कहेता हवा. “हे नद्र ! जे उद्यानमां अमार धर्माचार्य श्री वर्द्धमानस्वामी वसे ठे त्यां अमे वसीए बीए.” एवुं कहुं ते अवसरे ते कुमार बोड्यो. “हे स्वामिन् ! तमारी साथे श्री वीरस्वामीने वंदन करवा माटे हुं आबुं ?” त्यार पढी गौतमस्वामी कहेता हवा, “अथासुखं देवानुप्रिय एटले हे देवताजने बल्लन ! जेम तने सुख उपज तेम.” त्यार पढी गौतमस्वा

तोये पण श्री जिनप्रणीत धर्मने नथी करतो; एवुं कह्युं. परंतु न्हानी जन्मर-
वाळा अने तेज जवने विषे मोक्ष जनारा अने श्री वीरजगवाननी देशना फ-
क्त एकज वार सांजलवाथी दळ बैराग्यवान् थएला, एटहुंज नही पण ते
संसारना असारपणा संबंधी माता पिता साथे प्रत्युत्तर करी ठेवटे माता पि-
तानी आझा देद्र जेणे बाढ्यावस्थामां दीक्षा अंगिकार करी, एवा श्री अ-
तिमुक्तककुमारनुं हृतांत श्री अंतगनदशांग अने जगवलादि सूत्रने अनुसारे
नीचे प्रमाणे जाणवुं.

कथा.

पोलासपुर नगरने विषे विजय नांसे राजा, तेनी श्री नामनी पट्टदेवी एटले
पटराणी, ते वे जणनो अतिमुक्तक एवे नामे पुत्र हतो. ते पुत्र बहु लवमे
करीने महोटो थयो, अनुक्रमे करीबुं ल वर्षनो थयो, ते अवसरे नगरनी व-
हार श्री वीरस्वामी समोसत्या. एटले पथात्या. लार पवी ज्ञानवंत एवा गौ-
तम गणधर, श्री वीरस्वामीने पूबी जिझा देवाने अर्थे नगर मध्ये आढ्या,

જાનત્રુ દ્રહ જીવઃ ન કરોતિ જિનદર્શિતં ધર્મં
જાણંતો દ્રહ જીવો । નં કરુણ્દ જિણ્દેસિયં ધર્મમં ॥૧॥

અર્થ—(અસારે કેળ) સાર રહિતે ઇર્વા, અને (વાહિ કેળ) ઢ્યાધિ. ઇટલે જા-
રીર સંબંધિ ડુઃખ, (વેઅણા કેળ) વેદના. ઇટલે મન સંબંધિ ડુઃખ, તેણે કરીને
(પજરે કેળ) પ્રસુર. ઇટલે વહુલ અથવા ત્રેલો ઇર્વા, (દ્રહ કેળ) આ (સંસારંમિ
કેળ) સંસારને વિષે (સુહું કેળ) સુખ જે તે (નહિ કેળ) નથી. (જાણંતો કેળ) ઇ
પ્રકારે જાણતો ઇર્વા (જીવો કેળ) જીવ જે તે (જિણ્દેસિયં કેળ) જિનરાજના
પ્રરૂપેલા (ધર્મમં કેળ) ધર્મને (ન કુણ્દ કેળ) નથી કરતો ! ॥ ૧ ॥

ત્રાવાર્થ—અનેક પ્રકારના આધિ, ઢ્યાધિ, અને જપાધિ તેણે કરીને આ સં-
સાર ત્રેલો હે, ઇટલે આ અસાર સંસારમાં કાંડ પણ સુખ નથી. ઇર્વી રીતે
આ જીવ જાણે હે, દેલે હે, અને અનુત્રવે હે; તોય પણ આ મૂઢ જીવ જિન
પરમારમાના કહેલા ધર્મને નથી કરતો !!

આ પ્રથમ ગાથામાં એમ કહ્યું કે, આ જીવ સંસારનું અસારપણું જાણે હે,

॥ ॐ श्री बीतरागाय नमः ॥

॥ श्री वैराग्यज्ञातकम् ॥

प्रणम्य परमात्मानं । बालबोधाय लिख्यते ॥

वैराग्यज्ञातकरूपारूप । ज्ञाषा टीकानुसारिणी ॥ १ ॥

श्री पूर्वाचार्य महाराजे पूर्वमांश्री जङ्गार करीने वैराग्यज्ञातक नामनो ग्रंथ
रच्यो ते अने तेनी टीकास्ववत् १६५७ ना वर्षमांखरतर गढीय श्री जिनचंद्र
सूरिना राज्यमां अष्टला श्री गुणविनय नामा आचार्य करी ते. तेनो ज्ञावार्थ
लक्ष्ने आ बालावबोध कस्यो ते.

॥ आर्यावृत्तम् ॥

संसारं असारे नास्ति सुखं व्याधिवेदनाप्रचुरे
संसारे नि अपसारे । नहि सुहं बाहिवेअणापजरे ॥

તેવા શેઠીયા પ્રેમચંદ રાયચંદ તથા શેઠ. ફકીરજીવિ. અનેકે શેઠીયાજની પ્રસન્નતા તેમનાપર હતી. તેમણે ઘણાક જણને પોતાના નામના ગ્રંથો તથા બાળાબોધ કરી આપ્યા હે, તથા પીતે પ્રબંધચીન્તામણી તથા તેનું ત્રાષાંતર જેની વીજી આહુતિ થઇ હે, તથા રંજામંજરી નાટીકા મુલ માગધી તથા સંસ્કૃત, આચારપ્રદીપના બે ત્રાગ તથા પ્રાકૃત શબ્દરૂપાવળી, આત્મનિંદાષ્ટક વિગેરે જૈની ગ્રંથો કર્યા હે.

શાસ્ત્રીજીનો પ્રચાર શ્રી સ્વામિનારાયણ સંપ્રદાયમાં હતો. તેમના પીતા મા હા સમર્થ હતા, જેથી તે સંપ્રદાયનાં તમામ શાસ્ત્ર વૈદીક મત્તાનુસારે બાંધ્યાં હે. ને તેનાં ત્રાષાંતર સ્વર્ગસ્થ શાસ્ત્રીજીએ કર્યાં હે. અને તેમના મત્તના ઘણા ગ્રંથો જાણવાયોગ્ય ને પ્રશંસનિય હે. જેથી તેમના રચેલા આ “વૈરાગ્યશતક” જેવા ગ્રંથને નિતીવાન પુરુષોણ અવશ્ય જતેજન આપહું જિચિત હે.

મેમ્સર્સ મગનલાલ एन्ડ કું.

नुमिका.

स्वर्गस्थ आस्त्रीजी रामचंद्र दीनानाथे आ ग्रंथनुं नापांतर तथा टीप्पण करेल बे. तेजने मागधी नाथानो वणो शोख हतो ने पोतानी वाढ्यावस्थामां एक माहारमा योगी पुरुषोना समागममां रही तथा पोताना स्वर्गस्थ पीता श्री दीनानाथ आस्त्रीनी पासे रही विद्या ग्रहण करी काशी जेवा नामांकित स्थळे रही संपूर्ण साहीती मेळवी मागधीनां व व्याकरणो अध्यास करी संस्कृतनी माहीती मेळवी हती. मुंबाद सरकारमां तेमनुं नाम प्रसिद्ध बे; कारण के तेज जुना तामपट्टना पुस्तकना शोधन पर हता, ने गवरमेन्टनां पुस्तकोनो वार्षिक रीपोर्ट महेरबान डा. बुद्धर, डा. कीलहोर्न, डा. पी. पीटरसन तथा डा. चंफारकर साहेबो पासे रही बहार पावता हता. जैनमार्गना वण नासांकित संवेगी साधुज, श्रीपूज्यो तथा अन्य पुरुषो अध्यास करता हता. जैनीय महाराज श्री शांतीसागरजीए तो मूळश्रीज विद्याव्यास कर्पो हतो, ने धर्मवीर आदिक ग्रंथ प्रसिद्ध कराव्या हता. जैनमार्गनी वृद्धिकरता

एक हमेशां पठन करवायोभ्य वे; माटे ते प्रमाणे तेउ अवश्य पोताना लक्ष्मां
 लेखेज. ने आ ग्रंथनो जेम विस्तार थाय तेम करशे. हमेशां दरेक नितीवान
 पुरुषोने तो “आत्मगुण” केवी रीते प्रगट थाय वे ते जाणवा अपेक्षाज रहे
 वे, ने आत्मगुण जाणा विना मोक्ष प्राप्त थतो नथी ते पण सिद्ध वे.
 आ ग्रंथमां घणां दृष्टांत सिद्धांतो वे, ने मोक्षपदवीने आ सांसारिक पुरुषोथी
 कीया कीया साधनोए करी प्रमाय वे ते दर्शावेख वे. रंगरागी पुरुषो एक दण
 दणवार दीवसमां आ ग्रंथतुं पठन करशे तोपण ते सर्वे आधीव्याधीयी हुटी
 कैवल्यपदनो रस्तो देखशे ने पोताना मनुष्यदेह ने धर्मनुं सार्थक करशे
 एज विज्ञापना.

ली.

शास्त्री लक्ष्मीनारायण रामचंद्र दीनानाथ.

माखेक श्री दीनकर प्रेस.

तथा मेनेजर मेसर्स मगनलाल एन्ड कुं.

ते वैराग्यने जायत करनार एवो आ वैराग्यशतकं नामनो ग्रंथ कोइ पूर्वधर
पुरुषे पूर्वमांथी नधरो वे, तेने भुजराती ज्ञाषान्तर सहित करी प्रगट कर्यो वे.

लि. शास्त्री रामचन्द्र दीनानाथ.

ज्ञाषान्तरकर्ता.

व्यवस्थापकनी विज्ञापना.

आ “वैराग्यशतक” नामनो ग्रंथ अति उपयोगी थइ लोकमां प्रशंसनिय
थइ परब्राथी तेमज उरंसाहीजनो तथा नितीवान पुरुषोनी बारंवार माग-
णीउ ब्राबाथी चोथी आबृत्ति करवा अमारे जरूर परी वे. जविष्यमां तेनी
आशा राखुं तुं के आ ग्रंथनी प्रसिद्धी हज्जी पण सर्वे नितीवान पुरुषोमां
नहीं थइ ह्योय तेवा स्थळे जरूर यशे, ने कदीपण तेने हाथमांथी मु-
कवानुं मन ग्रंथे नहीं. एटहुंज नहीं पण ते ग्रंथनी अंदर जे जे विषयो दर्शा
व्या वे ते खरेखर मुमुक्षुए अवश्य एक पाठनी माफक तेमज नित्यकर्मनी सा

ર્વને પણ આકાશ અપારને અપાર રહે છે. તેમ આત્માના જ્ઞાનાદિક ગુણો અપાર સારરૂપ છે, તેથી જલદો આ સઘલો સંસાર અસારરૂપ છે. અર્થાત્ અનેક પ્રકારના અધિ તથા ઘ્યાધિ તથા જપાધિ તેણે કરીને આત્મગુણ પ્રકટ કરવાનો જયમ વિલકુલ કરી શકતો નથી. ને કદાપિ કરે છે, તો દેહને ધોતાનું રૂપ માનીને કરે છે, ઇટલે મનાવા પૂજાવાદિકની લાલચે કરે છે. માટે તે આત્મગુણ શી રીતે પ્રગટ થાય ? પરંતુ તે આત્મગુણો તો, ક્યારે પ્રકટ થાય ? કે, ક્યારે આ સંસારને વિષે દેહાદિક સર્વ પદાર્થને અસારરૂપ જાણે ત્યારેજ આત્મગુણ પ્રકટ થાય છે. અર્થાત્ વૈરાગ્ય પામ્યા વિના આત્મગુણ પ્રકટ થાય જ નહીં. માટે મોક્ષ માર્ગમાં ચાલનાર પુરુષને તો, વૈરાગ્ય પગને ટેકાણે છે, જ્ઞાન હૃદયને ટેકાણે છે, અને ધર્મ માથાને ટેકાણે છે. તો પણ એક બીજાને પરસ્પર સંબંધ રહેલો છે. ઇટલે મોક્ષમાં જનાર પુરુષને પૂર્વોક્ત ત્રણ પદાર્થોનું સંપૂર્ણ બલ જોડે. પરંતુ તેમાં મોક્ષમાર્ગે ચાલનારને પ્રથમ પગનું બલ બરોબર જોડે; કેમકે, પગવિના ચાલી શકાતું નથી. ઇટલાજમાટે વૈરાગ્યનું બલ દૃઢ જોડે,

જેમ કે, કોદની પાસે કોની હોય, ને તેને પૈસો મળ્યો, ત્યારે તેને કોની બાંકવી
 તે કાંદ કઢાવ નથી. તેમજ રૂપિયો મલે, ત્યારે પૈસો બાંકવો કઢાવ નથી. તેમજ
 સોના મહોર મલે, ત્યારે રૂપિયો બાંકવો કઢાવ નથી. તેમજ રત્ન મલે, ત્યારે સોના
 મહોર બાંકવી કઢાવ નથી. તેમજ પાર્શ્વમણિ મલે, ત્યારે રત્ન બાંકવું કઢાવ નથી.
 તેમજ ચિંતામણિ રત્ન મલે, ત્યારે તે પૂર્વે કહેલું સઘલું ધન મૂકવું કાંદ કઢાવ નથી.
 માટે ચિંતામણિ રત્ન સમાન તો આત્મગુણ છે. તે આત્મગુણ પ્રકટ કરવાને મા
 દેજ સર્વ ક્રિયા અનુષ્ઠાન કરવાં પડે છે. તે પણ આત્મ જ્ઞાન પૂર્વક વિધિ સહિત
 કરે, ત્યારે જ આત્મગુણ પ્રકટ થાય છે. તે આત્મગુણોનો અંત કોદ પહીંથી પાંસી શકાતો નથી.
 કાચ તેમ નથી. જેમ કે, આકાશનો અંત કોદ પહીંથી પાંસી શકાતો નથી. શકે છે, તે
 જેમ જે પહીં, પોતાની પાંચના વલવળે જેટલા આકાશમાં જરી શકે છે, તે
 પહીં, આ આટલું જ આકાશ છે, એમ સમજે છે. જેમ મગતરુ, ચરકલુ, સમલી,
 અનલ પહીં, અષ્ટાપદનામા પહીં અને ગરુડ પહીં એ સર્વે પાંચવાલા છે, તે બે
 પોતે પોતાની પાંચના વલ પ્રમાણે આકાશમાં ગમન કરી શકે છે, પરંતુ તે સ

કરીને માની લીધેલી સારી સારી વસ્તુ શી છે ? પ્રથમ પોતાનો દેહ, સ્ત્રી, પુત્ર, પરિવારાદિક સઘળું તો પણ, જો સ્ત્રી આદિકના શરીરમાં આત્મા ન હોય તો તે સર્વે વસ્તુ અસાર થઈ પડે; માટે આત્મા હોય જ સાર છે. કારણ કે, અનંતજ્ઞાન, અનંતુદર્શન, અનંતુઅઘ્યાબાધ સુખ પણ, એ જ આત્મામાં રહેલું છે. અને તે આત્માને લીધે બીજાં સર્વે અસાર પદાર્થો પણ સારાં લાભે છે. છૂટલે સ્ત્રીઆદિકના દેહમાંથી આત્મા જતો રહે તારે તેજ સ્ત્રીઆદિક પદાર્થ, ઘણું પ્રિય હોય પણ તેનું આલિંગનાદિક કરી શકાતું નથી. વલ્લી જેમ જેમ સૂર્યની સમીપે જઈએ, તેમ તેમ વધારે વધારે પ્રકાશ જણાય. વલ્લી જેમ જેમ ચંદ્રમાની સમીપે જઈએ, તેમ તેમ વધારે શીતલતા જણાય. તેમ, જેમ જેમ આત્મગુણની સમીપે જતા જઈએ, તેમ તેમ વધારે સુખશાંતિ જણાય. અને જેમ જેમ તેથી (આત્મગુણથી) ઘેટું થવાય, છૂટલે પરનાવમાં પેસાય, તેમ તેમ વધારે અશાંતિ થાય, માટે આત્મ ગુણ તો અવશ્ય પ્રકટ કરવા જોઈએ. છૂટલે જેમ જેમ સાર વસ્તુ જણાતી જાય, તેમ તેમ અસાર ઉપરથી સહેજેજ પ્રીતિ ઉતરતી જાય.

નાષાન્તરકર્તાની પ્રસ્તાવના.

આ સર્વ ગ્રંથનો અત્રિપ્રાય ગ્રંથકારે પોતેજ, પહેલી ગાથાના પેહલાજ પદમાં જાણવ્યો છે કે, “સંસારંમિ અસારે” આ સર્વ સંસાર અસારજ છે. અર્થાત્ સાર વસ્તુની અપેક્ષાએજ અસાર કહ્યો છે. માટે સાર વસ્તુ તે શી છે? ને અસાર વસ્તુ તે શી છે? એ બુદ્ધિમાન્ પુરુષે તો અવશ્ય જાણવું જોઈયે. તે સંબંધી થોડાં માં જાણવા યોગ્ય તો, ઇટલુંજ છે કે, જે આત્મગુણને વિષે વર્તેલું, તેજ સાર છે. અને જે પુદ્ગલિક નાવ તેમાં વર્તેલું, તે અસાર છે. અને આ? આલા ગ્રંથમાં પણ એજ વાતનો વિસ્તાર વારંવાર જાણવ્યો છે.

વલી આ ગ્રંથમાં પ્રથમ અસાર એવું સંસારનું વિશેષણ જે મૂક્યું છે, તે વર્ણ ન કરવા યોગ્ય એવા વૈરાગ્ય રૂપ બુદ્ધનું બીજ છે. અર્થાત્ સંકેપમાં આલા ગ્રંથ નો અત્રિપ્રાય, એકજ પદમાં જાણવ્યો છે. હવે અસાર શબ્દનો લેશ માત્ર અર્થ દેખાતીજ ટીક. જેને વિષે સાર નથી, તે અસાર કહીયે. આ સંસારમાં કદપના

(आवृत्ति ४. थी.)

अमदावादमां.

राजनगरं विन्ध्यं प्रेसमां” शा. मगनलाख हवीसंगे जायुं.

संवत् १९६६—सन् १९१०

आ ग्रन्थना सर्वे हक, सन्ने १८६७ना ३५ मा आवट प्रमाणे रजिष्टर
करावी प्रसिद्धकर्ता पुरखे स्वाधीन राखया वे.

॥ वैराग्यशातकं ज्ञापान्तर सहितम् ॥

टिप्पण तथा ज्ञापान्तर करनार.

(स्वर्गस्थ) ज्ञाखी रामचंद्र दीनानाथ.

उपावी प्रसिद्ध करनार,

मेसर्स मगनलाल एन्ड कु.

कयमश्चापक.

ज्ञाखी दाइमीनारायण रामचंद्र.

किमत १। सवा रूपैयो.

॥ जेनीय-वैराग्यशतकं चाषान्तर साहितं ॥

॥ प्रारम्भः ॥

